

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

Työeläkelaitoksille

ETA-SOPIMUS TULEE VOIMAAN

ETA-sopimus tulee voimaan 1.1.1994. ETK on kirjeellä 30.7.1992 toimitannut eläkelaitoksille asiaa koskevan hallituksen esityksen eläketurvaa koskevat osat. Niistä ilmenevät eläketurvan kannalta keskeisten EY- asetusten 1408/71 ja 574/72 tekstit. Ne löytyvät suomen kielisinä myös Finlexin FEYD- tietokannasta ja englannin kielisinä FCEL- tietokannasta. Ruotsin kielinen FEES- tietokanta on tekeillä.

Tämä yleiskirje korvaa ETA-soveltamisyleiskirjeen A 58/92, joka on toimitettu kansiossa nimeltä "ETA:n soveltaminen". Yleiskirje jakaantuu kuuteen osioon. Yleiseen osaan eli osioihin 1-5 on ajan tasalle saattamisen lisäksi tehty lähinnä havainnollistavia ja selkeyttäviä muutoksia. Eläkkeiden tarkistamista voimaantulovaiheessa on ohjeistettu aiempaa yksityiskohtaisemmin.

Laskentaosaan eli osioon 6 on tehty seuraavia muutoksia:

-EY:n piirissä on tullut voimaan muutoksia yhteensovitussäännöksiin. ETA-maiden osalta uudet säännökset tulevat voimaan myöhemmin sovittavasta ajankohdasta. Laskentaosassa on annettu ohjeet paitsi uusien säännösten osalta myös voimaantulovaihetta varten.

-sosiaaliturvasopimusten vaikutusta eläkkeiden ETA-tilanteissa on selostettu aikaisempaa yksityiskohtaisemmin

-on otettu huomioon 1.1.1994 voimaantulevat työeläkelakien muutokset (esim. korotettu karttuma)

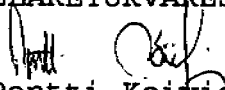
-lesken-eläkkeen eläkesovituksessa lesken omat tulot otetaan huomioon teoreettista eläkettä laskettaessa samansuuruisina kuin kansallisen lain mukaista eläkettä laskettaessa

-ohjeita on myös tarkennettu ja selkeytetty sekä lisätty esimerkkejä

Tietoliikennettä koskevat ohjeet on toimitettu jo aiemmin yleiskirjeellä C 7/93. Vastuunjakoa koskevat ohjeet toimitetaan myöhemmin erikseen.

ETK seuraa myös lainsäädännön ja soveltamiskäytännön muutoksia ja toimittaa niistä tarpeelliset tiedot kansioon liitettäväksi.

ELÄKETURVAKESKUS

Pentti Koivisto

Martti Hännikäinen

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

ETA-SOPIMUKSEN SOSIAALITURVASÄÄNNÖSTEN VAIKUTUKSET TYÖELÄKKEISIIN
SISÄLLYSLUETTELO

ETA-SANASTOA

1 YLEISTÄ	1
1.1 Suhde kansalliseen lakiin ja aikaisempiin sosiaaliturvasopimuksiin	1
1.2 Sosiaaliturvan periaatteet	2
1.3 Asetuksen 1408/71 soveltamisala	3
1.4 Henkilöpiiri	5
1.5 ETA-Organisaatio	6
1.5.1 ETAn neuvosto	6
1.5.2 ETAn sekakomitea	6
1.5.3 EFTAn valvontaviranomainen	6
1.5.4 EFTAn tuomioistuin	7
1.5.5 Konsultatiivinen komitea	7
1.5.6 Pysyvä komitea	7
1.5.7 Parlamentaarinen sekakomitea eli parlamentaarikkokomitea	7
1.6 Käytettävät kielet	8
2 VAKUUTTAMISTA KOSKEVAT SÄÄNNÖT	1
2.1 Yhden ETA-maan lainsäädännön piiriin kuulumisen periaate - Työskentelymaan periaate pääperiaatteena	1
2.2 Poikkeukset työskentelymaan periaatteesta ja muut erityismääräykset	
2.2.1 Lähetetyt työntekijät	1
2.2.2 Merimiehet	2
2.2.3 Virkamiehet ja heihin rinnastettavat	3
2.2.4 Diplomaatti- ja konsuliedustustojen asemamaasta palvelukseen otettu henkilöstö, edustustoissa työskentelevien lähetettyjen palvelijat, EY:n palveluksessa oleva avustava henkilökunta	3
2.2.5 Ase- ja siviilipalveluksessa olevat	3
2.2.6 Matkustava henkilökunta, kuljetusyriyten henkilökunta	3
2.2.7 Työskentely kahdessa tai useammassa ETA-maassa	4
2.3 Poikkeukset sovellettavaa lainsäädäntöä koskevista säännöksistä (17 art.)	5
2.4 Sovellettavaa lainsäädäntöä koskevat todistukset ja ilmoitukset	5
2.4.1 Todistukset ja ilmoitukset	6
2.4.2 Todistukset toisesta ETA-maasta Suomeen tuleville työntekijöille ja yrittäjille	8

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

3	ELÄKEHAKEMUSMENETTELY	1
3.1	Hakemuksen tekeminen ja vireilletulo	1
3.1.1	Vanhuus-, työkyvyttömyys- ja leskeneläkehakemus	1
3.1.2	Lapseneläkehakemus	2
3.2	Käsittelylaitos	2
3.2.1	E-lomakkeet	3
3.3	Työeläkejärjestelmän oma palvelupiste hakemuksen vastaanottajana	3
3.3.1	Hakemuksen käsittely	3
3.3.2	Eläketurvakeskuksen toimenpiteet	5
3.3.3	Tiedot eläkkeen pro rata-laskentaa varten	5
3.4	Kansaneläkelaitoksen paikallistoimisto hakemuksen vastaanottajana	6
3.5	Toisen ETA-maan laitos käsittelylaitoksena	7
3.6	Menettely haettaessa lapseneläkettä	8
3.6.1	Lapsi asuu Suomessa	8
3.6.2	Lapsi asuu jossain muussa ETA-maassa kuin Suomessa	9
3.7	Voimaantulovaiheen tarkistusmenettely	10
3.7.1	Tarkistuspyyntö	10
3.7.2	Menettely, kun tarkistuspyyntö koskee kahden ETA-maan myöntämää eläkettä	11
3.7.3	Tarkistuspyyntö ulkomaiselle laitokselle	12
3.7.4	Tarkistuspyynnöt eläkkeiden laskennan kannalta	12
3.8	Voimaantuloaiheilla vireillä olevat eläkehakemukset	13
3.8.1	Menettely, kun eläkehakemus on vireillä kahdessa maassa	13
3.8.2	Menettely, kun eläkehakemus on vireillä vain Suomessa	14
3.9	ETA - Käsittelylaitokset	14
4	ELÄKEPÄÄTÖS, MUUTOKSENHAKU, MUUTOKSET ELÄKKEESSÄ	1
4.1	Eläkkeen maksaminen väliaikaisesti	1
4.2	Eläkepäättöksen antaminen tiedoksi	1
4.2.1	Hylkäävä päätös työkyvyttömyyseläkehakemukseen	1
4.2.2	Ilmoitus päätöksistä Pohjoismaissa	2
4.3	Muutoksenhaku	2
4.4	Muutokset myönnettyssä eläkkeessä	2
5	ELÄKKEEN MAKSAMINEN	1
5.1	Maksaminen ETA-maihin	1
5.2	Maksaminen kolmansiin maihin	1
5.3	Aiheettomasti maksetun eläkkeen takaisin periminen	2
5.3.1	Suomen työeläkelaitos on maksanut eläkettä aiheettomasti	2

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

5.3.2	ETA-maan laitos on maksanut eläkettä tai muuta etuutta aiheettomasti.	2
5.4	Työeläkemaksujen perintä ulkomailla	3
6	ETA-SOPIMUKSEN VAIKUTUS TYÖELÄKKEIDEN LASKEMISEEN	
6.1	Johdanto.	1
6.2	Sosiaaliturvasopimusten ja ETA-sopimuksen keskinäinen suhde eläkkeen laskennan kannalta.	1
6.3	Eläkkeiden laskeminen.	3
6.3.1	ETA-sopimusta soveltaen laskettava kansallisten lain mukainen eläke.	3
6.3.2	Teoreettinen eläke ja pro rata-eläke.	4
6.4	Eläkkeiden myöntäminen ja maksaminen.	9
6.5	Suomen eri työeläkejärjestelmistä yhdistetty teoreettinen eläke.	9
6.5.1	Yhdistetyn teoreettisen eläkkeen laskenta.	10
6.6	Eläkkeiden yhteensovittaminen asetusta 1408/71 sovellettaessa.	13
6.6.1	Kansallisen lain mukainen eläke.	14
6.6.2	Teoreettinen eläke, pro rata-eläke.	16
6.6.3	Tiivistelmä yhteensovituksesta ETA-tilanteissa.	18
6.7	Perhe-eläkkeiden laskenta.	19
6.7.1	Eläkesovitus.	19
6.8	Yksityisen sektorin pro rata-eläkkeen jakaminen eri lakien mukaisiin osiin.	23
6.9	Esimerkkejä	25
6.9.1	Esimerkkiluettelo	25

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

ETA-SANASTOON KUULUVIA KÄSITTEITÄ

EEA	European Economic Area, Euroopan talous- alue(ETA)
EFTA	European Free Trade Association, Euroopan vapaakauppaliitto. Jäsenvaltiot: Islanti, Itävalta, Liechtenstein, Norja, Ruotsi, Suomi, Sveitsi
EFTA Surveillance Authority, ESA	EFTAn valvontaelin
Eksportointi	Etuuksien maastavienti
EL	Euroopan liitto, EU:n rinnakkainen suomen- nos
ETA	Euroopan talousalue. EY:n ja EFTAn yhteinen talousjärjestys.
Euroopan unioni (EU)	Maastrichtin sopimukseen perustuva Euroopan yhteisöjen maiden välinen liitto. EU tuli voimaan 1.11.1993. Sen tarkoituksena on to- teuttaa sekä poliittinen liitto että talou- us- ja rahaliitto. Tämä merkitsee mm. yh- teistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, yhteistyötä sisä- ja oikeusasioissa sekä asteittaista etenemistä kohti jäsenmaiden talouspolitiikan yhtenäistämistä, yhteisen keskuspankin perustamista ja yhteisen rahan käyttöönottoa.
Euroopan yhteisö (EY)	European Community (EC). Ennen Maastrichtin sopimusta yhteisön nimi oli Euroopan talou- syhteisö (EEC). Yleiskirjeessä tarkoitetaan Euroopan yhteisöllä myös entistä Euroopan talousyhteisöä ja Hiili- ja teräsyhteisöä sekä niiden jäsenvaltioita yhdessä. Nämä ovat EFTA-maiden ohella ETA-sopimuksen osa- puolet. Sikäli kuin erolla on merkitystä, asiayhteydestä käy ilmi, mitä kulloinkin tarkoitetaan. Lyhenne on kaikissa tapauk- sissa EY. Euroopan unionissakin voi neljän vapauden alueella edelleen käyttää nimitys- tä EY. Myös EY-komissio ja EY-tuomioistuim ovat edelleen oikeita termejä.
Euroopan yhteisöt (EY), European Communities (EC)	Euroopan yhteisö eli entinen Euroopan ta- lousyhteisö (European Economic Community, EEC, perustamissopimus Rooman sopimus

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

- v.1957), Hiili- ja teräsyhteisö (perustamissopimus v. 1951), Atomienergiayhteisö (perustamissopimus v. 1957).
Jäsenmaat: Alankomaat, Belgia, Espanja, Irlanti, Iso-Britannia, Italia, Kreikka, Luxemburg, Portugali, Ranska, Saksa, Tanska.
- EY:n tuomioistuimien European Court of Justice (ECJ), jonka tärkein tehtävä on eurooppaoikeuden yhtenäisen tulkinnan turvaaminen. EY-tuomioistuimien voi antaa sitovia ennakkoratkaisuja kansallisille tuomioistuimille EY-oikeuden tulkinnasta ja sekundäärioikeuden pätevydestä. EFTA-maat eivät pyydä lausuntoja EY-tuomioistuimelta, vaan EFTAn omalta tuomioistuimelta.
- Eurooppaoikeus Euroopan yhteisöjen oikeusjärjestys. Primaarinen eurooppaoikeus: Euroopan yhteisöjen perusasiakirjat eli yhteisöjen perustamissopimukset, Brysselin fuusiosopimus 1965, Luxemburgin budjettisopimus 1970, toinen budjettisopimus 1975, uusien jäsenmaiden liittymissopimukset (Yhdistynyt Kuningaskunta, Irlanti ja Tanska 1972, Kreikka 1981, Portugali ja Espanja 1985), Euroopan yhtenäisyysasiakirja (Single European Act) 1987 sekä Maastrichtin sopimus 1992. Sekundäärinen eurooppaoikeus: asetukset, direktiivit, päätökset yms.
- Geneven pakolaissopimus Genevessä vuonna 1951 allekirjoitettu pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus
- Jälkeen jäänyt Henkilö, joka sovellettavan lainsäädännön mukaan on oikeutettu etuuksiin kuoleman johdosta.
- Maastrichtin sopimus Sopimus, jolla Euroopan unioni perustettiin. Allekirjoitettu vuonna 1992, astui voimaan 1.11.1993.
- Pro rata-eläke Sama suhteellinen osuus teoreettisesta eläkkeestä kuin ko. ETA-maan eläkelakien alainen eläkkeeseen oikeuttava todellinen palvelusaika on eri ETA-maiden yhteenlasketusta todellisesta palvelusajasta. Ks. kohta 6.3.2
- Ratifioiminen Kansainvälinen sopimus otetaan osaksi valtion oikeusjärjestystä valtiosta riippuen joko ratifioimalla tai hyväksymällä sopimus. Oikeusvaikutukset ovat kummankin me-

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

nettelyn kohdalla samat. Ratifioiminen on juhlallisempi menettely. ETA-sopimuksen osapuolet joko hyväksyvät tai ratifioivat ETA-sopimuksen. Suomi ratifioi.

Rooman sopimus

Sopimus, jolla Euroopan talousyhteisö perustettiin vuonna 1957. Periaate: tavaroiden, henkilöiden, palvelujen ja pääomien vapaa liikkuvuus jäsenvaltiosta toiseen.

Teoreettinen eläke

Eläkkeen laskennassa pro rata-eläkkeen pohjaksi laskettava eläkkeen määrä. Lasketaan kuten kansallinen eläke, mutta muiden ETA-maiden vakuutuskaudet otetaan mukaan. Ks. kohta 6.3.2

Valtioton henkilö

Valtiottomien henkilöiden oikeusasemaa koskevan vuoden 1954 New Yorkin yleissopimuksen tarkoittama henkilö.

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 1

ETA - SOPIMUKSEN SOSIAALITURVASÄÄNNÖSTEN VAIKUTUKSET TYÖELÄKKEISIIN

1

YLEISTÄ

Euroopan talousyhteisön (EY), Euroopan hiili- ja teräsyhteisön, näiden yhteisöjen jäsenvaltioiden ja Euroopan vapaakauppaliiton (EFTA) jäsenvaltioiden välillä tuli 1.1.1994 voimaan Euroopan talousaluetta (ETA) koskeva sopimus. Sveitsi ei ole mukana sopimuksessa. Liechtensteinin osalta sopimus tulee voimaan erikseen sovittavana ajankohtana.

ETA-sopimuksen tarkoituksena on luoda yhtenäinen Euroopan talousalue toteuttamalla neljä vapautta eli tavaroiden, henkilöiden, palveluiden ja pääomien vapaa liikkuvuus.

ETA-sopimuksen muodostavat pääsopimus, sopimuksen pöytäkirjat ja liitteet sekä ne EY:n säädökset, joihin viitataan sopimuksen liitteissä. Sosiaaliturvaa koskee asetus 1408/71 sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä sekä sen täytäntöönpanoasetus 574/72.

Ulkoasiainministeriö on julkaissut kolme nidettä käsittävän teoksen nimellä "Sopimus Euroopan talousalueesta sekä siihen liittyvät muut sopimukset". Sitä samoin kuin hallituksen 17 niteistä ETA-esitystä no 95/92 voi tilata valtion painatuskeskuksesta. Hallituksen esityksen niteessä I on asetusten 1408/71 ja 574/72 selostukset ja niteessä VI asetusten artiklat. Asetusten tekstit ja selostukset ovat myös Eläketurvakeskuksen työeläkelaitoksille lähettämässä, 31.7.1992 päivätyssä yleiskirjeessä.

1.1

Suhde kansalliseen lakiin ja aikaisempiin sosiaaliturvasopimuksiin

Asetukset 1408/71 ja 574/72 muodostavat eri maiden sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisen järjestelmän, joka asiallisesti vastaa monenvälistä sosiaaliturvasopimusta. Asetusten määräykset syrjäyttävät niiden kanssa ristiriidassa olevat kansallisen lain säännökset.

Asetus 1408/71 korvaa henkilöitä ja asioita koskevan soveltamisalansa osalta kaikki ETA-maiden kanssa aikaisemmin tehdyt kahdenvälistä sosiaaliturvasopimukset ja pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen. Jos jäsenvaltiot haluavat jättää vanhoista sosiaaliturvasopimuksistaan määräyksiä voimaan, nämä määräykset on ilmoitettava asetuksen 1408/71 liitteessä III. Suomi on ilmoittanut liitteeseen kahdenkeskisten sopimusten määräyksiä, jotka

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 1

koskevat etuuksien maksamista kolmansiin maihin ja kolmansien maiden vakuutuskausien huomioon ottamista tiettyissä tapauksissa. Näin sosiaaliturvan koordinointi ulottuu osittain myös tilanteisiin, joissa henkilö on muuttanut ETA-alueen ulkopuolelle. Pohjoismaisesta sopimuksesta on ilmoitettu 14 artiklan 4 kohta, joka koskee sairaankuljetuskustannusten osittaista korvaamista.

EY-tuomioistuimen päätöksen (227/89, Rönfeldt) mukaan oli kuitenkin kahdenvälisen sosiaaliturvasopimuksen määräystä sovellettava sen johtaessa työntekijän kannalta edullisempaan lopputulokseen, vaikka määräystä ei ollut ilmoitettu asetuksen 1408/71 liitteeseen III. Päätös poikkeaa tuomioistuimen aiemmasta vakiintuneesta tulkinnasta. Edullisuusvertailun välttämiseksi sosiaaliturvasopimukset joko uusitaan tai valtiot sopivat nimenomaisesti, että kahdenvälisestä sopimuksesta ei sovelleta ETA-sopimuksen voimaantulosta lukien niihin henkilöihin, joihin sovelletaan asetusta 1408/71.

Tähän mennessä kahdenvälisen sopimuksen ja ETA-sopimuksen soveltamisen selkiyttämiseksi on Itävallan kanssa tehty sosiaaliturvasopimusta täydentävä lisäsopimus, jonka on myös määrä tulla voimaan samaan aikaan kuin ETA-sopimus. Myös Ison-Britannian kanssa on noottienvaihdolla sovittu, ettei nykyistä kahdenvälisestä sopimuksesta sovelleta niihin henkilöihin, joihin sovelletaan asetusta 1408/71.

Koska asetusta 1408/71 rajoittuu henkilöpiirin osalta ETA-maiden kansalaisiin, pakolaisiin ja valtiottomiin, on solmittu uusia sosiaaliturvasopimuksia koskien lähinnä niitä henkilöitä, joihin asetusta ei sovelleta, esim. kolmansien maiden kansalaisia ja ei-työssäkäyviä. Näistä sopimuksista uusi pohjoismaainen sosiaaliturvasopimus tulee voimaan samanaikaisesti kuin ETA-sopimus. Ison-Britannian, Saksan ja Luxemburgin kanssa on tehty kokonaan uudet sopimukset, mutta niiden voimaantuloajankohta on vielä auki.

1.2

Sosiaaliturvan periaatteet

ETA-sopimuksen 29 artiklan mukaan sopimuspuolet sitoutuvat turvaamaan työntekijöiden ja itsenäisten ammatinharjoittajien liikkuvuuden toteuttamiseksi sen, että oikeuden saamiseksi etuuteen ja sen säilyttämiseksi sekä etuuden määrän laskemiseksi maiden lainsäädännön mukaan huomioon otettavat kaudet lasketaan yhteen. Samoin sopimuspuolet sitoutuvat maksamaan etuudet myös etuuden myöntömaan ulkopuolelle ETA-alueella.

Rooman sopimuksen 51 artikla sisältää periaatteen, jonka mukaan työvoiman on voitava liikkua vapaasti jäsenval-

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 1

tiosta toiseen. Tämän pohjalta ETA-sopimuksen artiklassa 29 määrätään periaatteista, joiden mukaan eri jäsenvaltioista myönnettävät sosiaaliturvaetuudet yhteensovitaan.

Tämän periaatteen täyttämiseksi on säädetty asetukset 1408/71 ja 574/72. Nämä asetukset ovat niitä EY:ssä voimassaolevia asetuksia, joihin ETA-sopimuksen sosiaaliturvaa koskevassa liitteessä VI viitataan ja joita siis sosiaaliturvan osalta noudatetaan ETA-sopimuksen tultua voimaan.

Asetuksella 1408/71 turvataan se, että työntekijä ja itsenäinen ammatinharjoittaja kuuluu liikkeessaan sopimusvaltioiden alueella vain yhden, yleensä työskentelyvaltion sosiaaliturvalainsäädännön piiriin. Etuudet myönnetään yleensä tämän jäsenvaltion lainsäädännön mukaisina ja kustannuksella. Näin estetään päällekkäisten etuuksien synty.

Asetuksessa on omaksuttu yhdenvertaisen kohtelun periaate. Toisen sopimuspuolen kansalaisille taataan samat oikeudet ja asetetaan samat velvoitteet kuin valtion omille kansalaisille vaikka kansallinen lainsäädäntö edellyttäisi kansalaisuutta.

Kun ratkaistaan, onko henkilö kuulunut sopimusvaltion lainsäädännön piiriin riittävän kauan, jotta hänelle voisi syntyä oikeus etuuksiin tuon valtion lain mukaan, otetaan tarvittaessa myös toisessa sopimusvaltiossa täytetyt vakuutuskaudet huomioon.

Asetuksessa on myös säännökset siitä, miten vakuutuskausien tai vastaavien kausien pituuden perusteella määräytyvät etuudet lasketaan silloin, kun etuuksia on ansaittu useamman valtion lainsäädäntöjen piirissä. Esimerkiksi eläkkeet määräytyvät yleisesti vakuutuskausien perusteella.

Vapaan liikkumisen esteiden poistamiseksi asetukseen sisältyvät myös säännökset myönnettyjen etuuksien vapaasta maastaviennistä. Myönnettyä etuutta ei saa yleensä lakkauttaa, keskeyttää tai etuuden määrää vähentää pelkästään sen vuoksi, että etuuden saaja muuttaa pois etuuden myöntäneen valtion alueelta toiseen jäsenvaltioon.

1.3

Asetuksen 1408/71 soveltamisala

Asetuksen 1408/71 4 artiklassa säädetään asetuksen soveltamisalaan kuuluvasta sosiaaliturvalainsäädännöstä. Artiklassa luetellaan seuraavat sosiaaliturvan alat:

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 1

- a) sairaus- ja äitiysetuudet
- b) työkyvyttömyysetuudet, mukaan lukien ne, joiden tarkoituksena on ansiokyvyn ylläpitäminen tai parantaminen
- c) vanhuusetuudet
- d) jälkeen jääneiden etuudet
- e) työtapaturma- ja ammattitautietuudet
- f) kuolemantapauksen johdosta annettavat avustukset
- g) työttömyysetuudet
- h) perhe-etuudet

Suomessa sairaus- ja äitiysetuuksiin luetaan sairausvakuutusjärjestelmän lisäksi myös koko julkinen terveydenhuoltojärjestelmä.

Työkyvyttömyysetuuksiin kuuluvat mm. kansaneläke- ja työeläkejärjestelmän työkyvyttömyyseläkkeet, niihin liittyvät muut etuudet sekä eri lakien perusteella annettava kuntoutus.

Vanhuusetuuksiin kuuluvat kansaneläke- ja työeläkejärjestelmän vanhuuseläkkeet sekä työttömyys- ja osa-aika-eläke.

Jälkeen jääneiden etuuksiin kuuluvat perhe-eläkkeet.

Työtapaturma- ja ammattitautietuuksiin kuuluvat työtapaturma- ja ammattitautilainsäädännön mukaiset korvaukset sekä tähän lainsäädäntöön liittyvä kuntoutus.

Suomessa maksetaan kuolemantapauksen vuoksi avustuksia kansaneläke- ja tapaturmavakuutuslain perusteella.

Työttömyysetuudet tarkoittavat sekä työttömyysturvalain mukaisen perusturvan että ansioperusteisen turvan työttömyysetuuksia.

Perhe-etuuksia ovat lapsilisä ja lapsen hoitotuki.

Suomalaisen työeläketurvan osalta asetus koskee sekä yksityisen että julkisen sektorin työeläkkeitä. Asetusta sovelletaan pääsäännön mukaan myös TEL:n 11 §:n, YEL:n 11 §:n ja MYEL:n 11 §:n mukaisiin vapaaehtoisiin lisäetuihin ja julkisen sektorin lisäeläketurvaan. Asetusta ei kuitenkaan sovelleta yksityisen sektorin lisäeläkkei-

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 1

den määrien laskemiseen. Asetus koskee TEL:n osalta myös luottamustoimia.

1.4

Henkilöpiiri

Asetus 1408/71 koskee sellaista ETA-maan kansalaista tai ETA-maassa asuvaa pakolaista tai valtiotonta henkilöä, johon vakuutettuna työntekijänä tai yrittäjänä sovelletaan yhden tai useamman ETA-maan lainsäädäntöä. Työeläkkeiden osalta asetusta sovelletaan silloin, kun henkilö kuuluu yhden tai useamman ETA-maan työeläkelainsäädännön piiriin.

Pakolaisen kuuluminen asetuksen soveltamispiiriin edellyttää lisäksi, että hänet on jossakin ETA-maassa hyväksytty pakolaiseksi, jota tarkoitetaan pakolaisen oikeusasemaa koskevassa Geneven yleissopimuksessa vuodelta 1951. Valtiottomalla henkilöllä tarkoitetaan valtiottomien henkilöiden oikeusasemaa koskevan vuoden 1954 New Yorkin yleissopimuksen tarkoittamaa henkilöä.

Asetuksen henkilöpiiriin kuuluvat esimerkiksi seuraavat henkilöt:

Saksassa työskentelevä Suomen kansalainen ja Suomessa työskentelevä Saksan kansalainen.

Suomeen pakolaiseksi otettu ja täällä työskennellyt Vietnamin kansalainen siirtyy Islantiin työskentelemään.

Henkilön kuuluessa edellä sanotun mukaisesti asetuksen soveltamispiiriin, asetusta koskee myös hänen perheenjäseniään ja jälkeensä jääneitä näiden kansalaisuudesta riippumatta.

Esimerkki: Suomeen pakolaiseksi hyväksytyn ja täällä sekä muussa ETA-maassa työskennelleen Vietnamin pakolaisen korealainen leski voi saada perhe-eläkettä Suomesta asetuksen mukaisesti.

Vaikka itse työntekijä tai yrittäjä ei olisikaan ETA-maan kansalainen, valtioton eikä pakolainen, asetusta koskee kuitenkin hänen jälkeensä jääneitä, jos he ovat joko ETA-maan kansalaisia tai sellaisia edellä mainittujen yleissopimusten mukaisia pakolaisia tai valtiottomia henkilöitä, jotka asuvat jossakin ETA-maassa. Tässä tapauksessa asetusta ei koske perheenjäseniä, mikä tarkoittaa sitä, että kysymykseen tulevat vain kuoleman johdosta myönnettävät etuudet.

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 1

Esimerkki: Suomessa ja muussa ETA-maassa työskennelleen japanilaisen kreikkalainen leski voi saada perhe-eläkettä Suomesta asetuksen mukaisesti.

Asetuksen henkilöpiiriin kuuluu myös virkamies tai henkilö, jota häneen sovellettavan ETA-maan lainsäädännön mukaan pidetään virkamiehenä. Suomessa tällä tarkoitetaan VEL:n, KVTEL:n ja muiden julkisen sektorin työeläkelakien piiriin kuuluvia henkilöitä.

Esimerkki: Suomessa VEL:n piirissä työskentelevä itävaltalainen.

Pääsäännön mukaan työskentely jossakin ETA-maassa tuo oikeuden myös asumiseen perustuviin etuuksiin ko. maasta. Tämä koskee myös työntekijää tai yrittäjää, joka ei asu siinä maassa, jossa hän työskentelee.

Työntekijän tai yrittäjän aseman saavuttanut henkilö säilyttää tämän aseman erilaisissa tilanteissa myöhemmin esimerkiksi lopettaessaan työnteon ja ryhtyessään opiskelemaan tai joutuessaan työttömäksi.

1.5

ETA-organisaatio

ETAn elimiä ovat ETAn neuvosto, ETA-sekakomitea, EFTAn valvontaelin, EFTAn tuomioistuin, ETAn konsultatiivinen komitea, parlamentaarikkokomitea ja pysyvä komitea.

1.5.1

ETAn neuvosto

ETAn neuvosto on ylin, poliittinen foorumi, joka muodostuu EU:n neuvoston (ns. ministerineuvoston) ja komission jäsenistä sekä EFTAn ministereistä.

1.5.2

ETAn sekakomitea

ETAn sekakomitea koostuu EY:n komission ja EFTA-valtioiden edustajista. Tehtävänä on huolehtia sopimuksen tehokkaasta täytäntöönpanosta ja toiminnasta sekä vastata ETA-päätöksenteosta mm. ETA-sopimuksen soveltamista koskevista asioista. Uudet ETA-säännöt annetaan sekakomitean päätöksinä, joiden synty edellyttää yksimielisyyttä ETAn ja EFTAn kesken. Koska myöskään EFTAn sisällä ei tehdä enemmistöpäätöksiä, jokainen EFTA-valtio voi muodollisesti estää uuden ETA-säännön hyväksymisen.

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 1

1.5.3

EFTAn valvontaviranomainen (ESA)

EFTA-valtiot ovat tehneet erillisen sopimuksen valvontaviranomaisen perustamisesta. EFTAn valvontaviranomaisen eli ESAn tehtävänä on huolehtia, että EFTA-valtiot noudattavat ETA-sopimusta. Se toimii myös EY-komission tapaisena kilpailusääntöjen, valtiontukijärjestelmien ja julkisia hankintoja koskevien sääntöjen valvojana.

1.5.4

EFTAn tuomioistuin

EFTA-tuomioistuimesta on myös oma sopimuksensa. Se on perustettu ratkaisemaan EFTA-valtioiden välisiä riitoja. Tämän lisäksi se

- käsittelee ESAn nostamat kanteet, jotka liittyvät EFTA-valtioita koskevaan valvontamenettelyyn,
- ratkaisee valitukset, jotka koskevat ESAn päätöksiä (lähinnä kilpailuasioita) ja
- antaa neuvoa-antavia lausuntoja EFTA-maiden tuomioistuimille näiden pyynnöstä.

EFTA-tuomioistuin ratkaisee riitoja EFTAn sisällä. ETAn tasoiset asiat eli riidat EY:n ja EFTA-valtion välillä voidaan viedä käsiteltäväksi ETAn sekakomiteaan.

1.5.5

Konsultatiivinen komitea

Konsultatiivinen komitea on EY:n talous- ja sosiaalikomitean ja muiden työmarkkinaosapuolia edustavien toimielinten sekä EFTA-valtioiden vastaavien toimielinten jäsenten välinen yhteistyöelin. Sen avulla jäsenet pyrkivät lisäämään tietoa ETAn taloudellisista ja sosiaalisista näkökohdista sekä ETAA koskevista eduista. Komitea voi ilmaista kantansa kertomuksina tai päätöslauselmina.

1.5.6

Pysyvä komitea

Pysyvä komitea suorittaa EFTA-valtioiden keskuudessa tehtävät, jotka liittyvät päätöksentekoon, hallintoon ja hallinnointiin sekä neuvotteluihin. EFTA-valtiot neuvottelevat pysyvässä komiteassa, kun se on aiheellista, tehdäksään päätökset ETAn neuvostossa ja ETAn sekakomiteassa. Lisäksi komitea mm. toimii tiedonvälittäjänä EY:n ja EFTAn välillä.

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 1

1.5.7

Parlamentaarinen sekakomitea eli parlamentaarikkokomitea

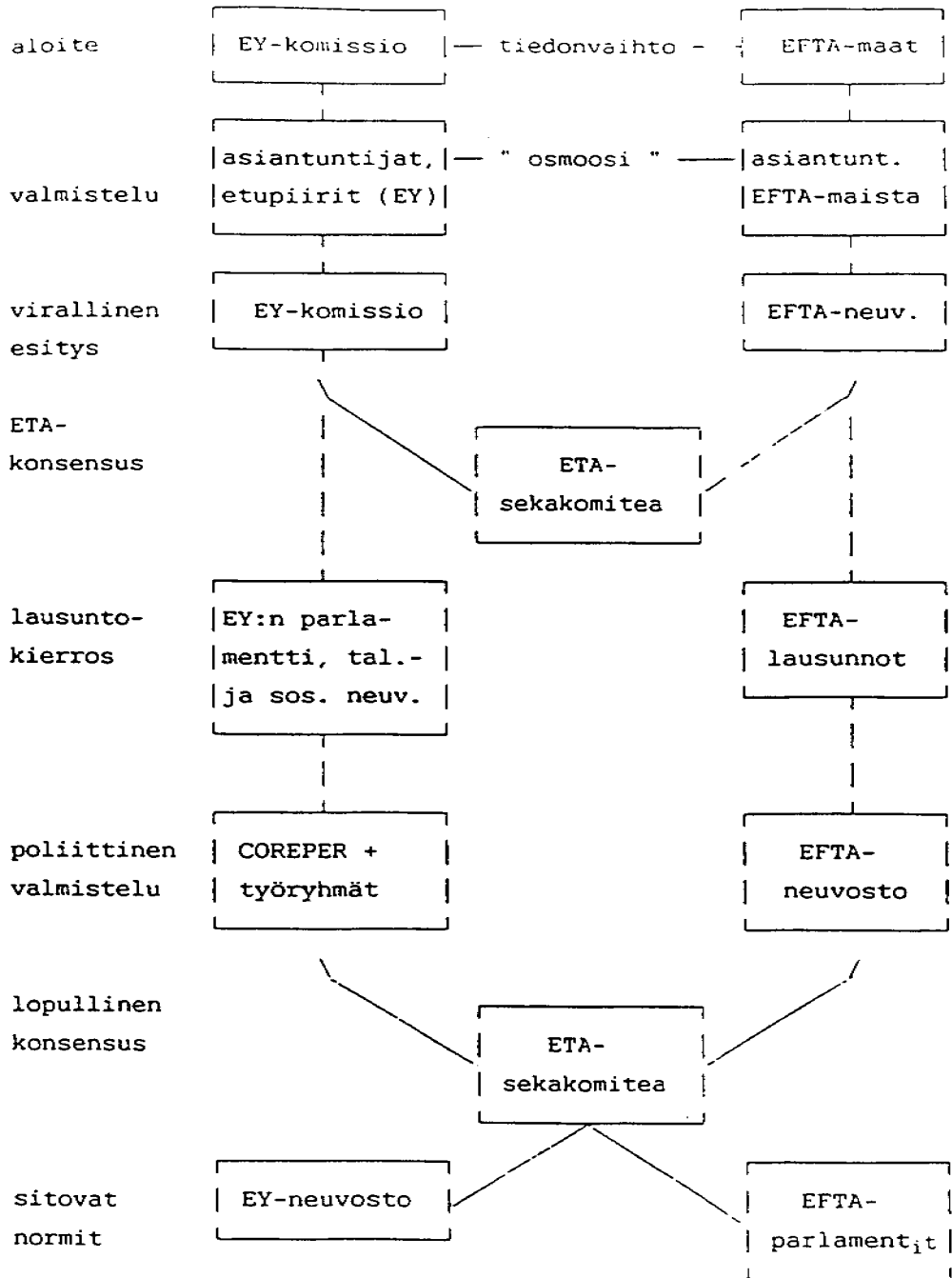
Parlamentaarikkokomiteassa on jäseninä EY:n parlamentin jäseniä ja EFTA-valtioiden kansanedustajia. Komitean tehtävä on riittävällä vuorovaikutuksella edistää EY:n ja EFTA-maiden yhteisymmärrystä ETA-asioissa. Komitea voi ilmaista kantansa kertomuksina tai päätöslauselmina. Se tutkii erityisesti ETAn sekakomitean laatiman vuosikertomuksen.

1.6

Käytettävät kielet

EY:ssä on käytössä yhdeksän virallista kieltä. ETAn piirissä ei ole vielä sovittu käytettävistä kielistä.

ETA:N PÄÄTÖKSENTEKOJÄRJESTELMÄ

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 2

2

VAKUUTTAMISTA KOSKEVAT SÄÄNNÖT

Tässä yleiskirjeen osassa selvitetään, minkä maan lainsäädäntö ETA-tilanteissa tulee sovellettavaksi. Vaikka työskentelymaan periaate on hallitseva, siitä on poikkeuksia. Niistä keskeiset koskevat ns. lähetettyjä työntekijöitä. Joissakin tapauksissa työntekijän asuinmaalla on merkitystä, joissakin taas työnantajan kotipaikka on ratkaiseva vakuuttamisen kannalta.

2.1

Yhden ETA-maan lainsäädännön piiriin kuulumisen periaate -
Työskentelymaan periaate pääperiaatteena

Asetuksen 1408/71 vakuuttamista koskevien säännösten avulla turvataan työntekijän tai yrittäjän kuulumisen jonkin ETA-maan sosiaaliturvalainsäädännön piiriin. (13 artikla, 1 kohta). Tämä tarkoittaa sitä, että vakuutusmaksut maksetaan ja etuudet saadaan kulloinkin vain yhden ETA-maan lainsäädännön mukaan.

Etuudet määräytyvät normaalitilanteessa sen valtion lainsäädännön mukaan, missä työntekijä tai yrittäjä tekee ansiotyötä = työskentelymaan periaate. Tämä tarkoittaa sitä, että Suomeen työhön tuleva tulee välittömästi Suomen sosiaaliturvalainsäädännön, siis myös kansaneläke- ja sairausvakuutusjärjestelmän piiriin. Myös lapsilisät voidaan maksaa Suomen lainsäädännön mukaisina, vaikkeivät lapset asuisikaan Suomessa. (13 artikla 2 kohta, a ja b -alakohdat)

Vakuuttamista ei aina voi hoitaa yhdessä maassa. Jos henkilö työskentelee julkisyhteisön palveluksessa, merillä tai asevoimissa, tämä työskentely vakuutetaan aina tätä työtä koskevan erityissäännön mukaan. Rinnalla oleva muu työskentely vakuutetaan erikseen työskentelymaan periaatteen mukaan, jollei alla esitetyistä poikkeussäännöksistä muuta johdu.

2.2

Poikkeukset työskentelymaan periaatteesta ja muut erityismääräykset

2.2.1

Lähetetyt työntekijät

(14 artikla, 1 kohta, a ja b -alakohdat)

Jos työntekijä lähetetään työskentelemään tilapäisesti toiseen ETA-maahan, ja työskentelyn ennakoidaan kestävän enintään 12 kuukautta, hän kuuluu edelleen lähtömaan vakuutukseen. Lisäksi edellytetään, että työsuhde lähettävään työnantajaan säilyy

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 2

ja ettei työntekijää ole lähetetty sellaisen työntekijän tilalle, jonka työkomennus on päättynyt.

Työntekijää voidaan pitää lähetettynä työntekijänä, vaikka hänet palkataan suoraan lähettämistä varten. Kuitenkin näissä tapauksissa edellytetään, että henkilö on vakuutettuna lähtömaassa ennen työkomennusta. Suomen osalta tämä tarkoittaa sitä, että Suomesta lähetetyn työntekijän täytyy lähtiessään kuulua Suomen sosiaalivakuutuksen piiriin. (EY:n hallinnollisen komitean päätös n:o 128)

Jos työskentely kuitenkin ennalta arvaamattomista syistä kestää yli 12 kuukautta, työntekijä voi kuulua edelleen enintään toiset 12 kuukautta lähettäjämaan lainsäädännön piiriin. Tällöin edellytetään kuitenkin asianomaisten viranomaisten tai toimielinten suostumusta. Työnantajan on tehtävä jatkoaikaa koskeva hakemus hyvissä ajoin ennen ensimmäisen lähettämisaajan päättymistä.

Lähetettyjä työntekijöitä koskevia sääntöjä sovelletaan myös yrittäjiin, jotka lähtevät tilapäisesti ulkomaille. Yrittäjällä tai yrityksellä on oltava lähtömaassa kotipaikka. Yritysmuoto ei ole ratkaiseva.

ETA -sopimuksen voimaantullessa lähetetyn työntekijän 12 kuukauden määräaika lasketaan sopimuksen voimaantulosta, vaikka henkilö olisi jo aiemmin siirtynyt työskentelemään toiseen ETA-maahan.

2.2.2 Merimiehet

Merimiehet kuuluvat sen ETA-maan lainsäädännön piiriin, jonka lippua alus käyttää. (13 artikla, 2 kohta, c -alakohta)

Jos kuitenkin edellä mainittu merimies siirtyy tilapäisesti työskentelemään toisen ETA-maan lippua käyttävään alukseen, hän kuuluu lähtövaltion vakuutukseen, kuten edellä mainitut lähetetyt työntekijät ja yrittäjät. (14 b artikla, 1 ja 2 kohdat)

Satamassa tai toisen jäsenvaltion aluevesillä toisen jäsenvaltion lippua käyttävällä aluksella työskenteleviin, jotka eivät kuulu miehistöön eivätkä yleensä työskentele merillä, sovelletaan työskentelemaan lainsäädäntöä. (14 b artikla, 3 kohta)

Tietyn ETA-maan lipun alla purjehtivassa aluksessa työskentelevät, jotka saavat palkkansa toisessa ETA-maassa olevalta työnantajalta, vakuutetaan työnanta-

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 2

jan kotipaikan lainsäädännön edellyttämällä tavalla, mikäli he asuvat työnantajamaassa. (14 a artikla, 4 kohta)

2.2.3

Virkamiehet ja heihin rinnastettavat henkilöt

Julkisyhteisön palveluksessa olevat lähetetyt työntekijät, virkamiehet ja heihin rinnastettavat kuuluvat työnantajan kotivaltion sosiaaliturvalainsäädännön piiriin ilman aikarajoitusta työskennellessään muissa ETA-maissa. Se, keitä pidetään "rinnastettavina", joudutaan ratkaisemaan tapauskohtaisesti. (13 artikla, 2 kohta, d -alakohta)

2.2.4

Diplomaatti- ja konsuliedustustojen asemamaasta palvelukseen otettu henkilöstö, edustustoissa työskentelevien lähetettyjen palvelijat, EU:n palveluksessa oleva avustava henkilökunta

Pääperiaate on, että diplomaatti- ja konsuliedustustojen asemamaasta palvelukseen otetut henkilöt sekä edustustoissa työskentelevien lähetettyjen henkilöiden palveluskunta kuuluvat työskentelymaan sosiaaliturvan piiriin (16 artikla, 1 kohta, 13 artikla, 2 kohta, a -alakohta). Heillä on kuitenkin oikeus valita työnantajavaltionsa lainsäädäntö kalenterivuodeksi kerrallaan. Tällöin edellytetään, että he ovat mainitun valtion kansalaisia (16 artikla, 2 kohta).

EU:n palveluksessa oleva avustava henkilökunta voi valita sovellettavaksi: a) työskentelymaan lainsäädännön b) sen jäsenvaltion lainsäädännön, jota heihin on sovellettu viimeksi c) kansalaisuutensa mukaisen lainsäädännön. (16 artikla)

2.2.5

Ase- ja siviilipalveluksessa olevat

Ase- ja siviilipalveluksessa olevat kuuluvat ao. palvelusvaltion sosiaaliturvajärjestelmään. (13 artikla, 2 kohta, e -alakohta)

2.2.6

Matkustava henkilökunta, kuljetusyriyten henkilökunta

Rautatie-, maantie-, ilma- ja sisävesikuljetusyriyten matkustavaan henkilökuntaan, joka työskentelee eri ETA-maissa, sovelletaan työnantajayrityksen kotipaikan lainsäädäntöä. Näin esimerkiksi lentoyhtiön "lentävä" henkilökunta kuuluu lentoyhtiön kotipaikan vakuutukseen. Samoin eri ETA-maissa liikennöivät kuljetusliikkeen autonkuljettajat vakuutetaan

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.993

OSIO 2

kuljetusliikkeen kotipaikan lainsäädännön edellyttämällä tavalla. (14 artikla, 2 kohta)

Jos kuljetusyrityksellä on sivutoimipaikka tai pysyvä edustus toisessa ETA-maassa, sen palveluksessa työskentelevän matkustavan henkilökunnan sosiaaliturva järjestetään tämän ETA-maan lainsäädännön mukaan, vaikka yrityksellä ei ole kotipaikkaa siellä. (14 artikla, 2 kohta, a i -alakohhta)

Jos työskennellään pääasiassa asuinmaassa kuljetusyritykselle, jolla ei ole koti- tai sivutoimipaikkaa eikä edustusta tässä ETA-maassa, sovelletaan asuinmaan lainsäädäntöä. (14 artikla, 2 kohta, a ii -alakohhta)

2.2.7

Työskentely kahdessa tai useammassa ETA-maassa

Asuinmaan lainsäädäntöä sovelletaan, jos henkilö työskentelee työntekijänä tai yrittäjänä asuinmaansa ohella myös jossakin toisessa ETA-maassa. Jos hän työskentelee useille yrityksille tai useille työnantajille, joilla on kotipaikat eri ETA-maissa, sovelletaan niinkään vain asuinvaltion sosiaaliturvalainsäädäntöä. (14 artikla, 2 kohta, b i -alakohhta)

Esimerkiksi jos henkilö asuu ja työskentelee Suomessa ja työskentelee samanaikaisesti myös Ruotsissa, molempien maiden työskentely on vakuutettava Suomessa. Se, minkä työeläkelain piiriin henkilö ulkomaan työn osalta Suomessa kuuluu, ratkaistaan Suomen lainsäädännön mukaan. Myös etuudet myönnetään vain Suomesta. Jos henkilö työskentelee yhdelle työnantajalle monessa ETA-maassa, muttei asuinmaassaan, hänet on vakuutettava sen maan lainsäädännön mukaan, missä työnantajalla on kotipaikka. (14 artikla, 2 kohta, b ii -alakohhta)

Jos henkilö toimii yrittäjänä ETA-maissa, joissa hän ei asu, ratkaisevaa on se, mihin maahan yritys kiinteistöjen, pysyvien tilojen sekä mm. toiminnan luonteen, määrän ja tulot huomioon ottaen juurevimmin sijoittuu. (14 a artikla, 2 kohta)

Jos yrityksellä on toimintaa kahden ETA-maan rajojen molemmin puolin työntekijä tai yrittäjä vakuutetaan sen ETA-maan lainsäädännön mukaan, jossa yrityksen kotipaikka sijaitsee. (Esim. kaivokset, maatilat, rajojen yli menevät siltatyöt). (14 ja 14 a artikla, 3 kohdat)

Jos henkilö työskentelee samanaikaisesti työsuhteessa yhdessä ETA-maassa ja yrittäjänä toisessa ETA-

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.993

OSIO 2

maassa, hänet vakuutetaan koko työskentelyn osalta sen maan lainsäädännön mukaan, jossa hän on työsuh- teessa. (14 c artikla, a kohta)

Suomessa tästä on tehty poikkeus asetuksen liittees- sä VII (14 c artikla, b kohta). Sen mukaan Suomessa asuva ja täällä yrittäjänä toimiva henkilö kuuluu Suomen lainsäädännön piiriin, vaikka hän samanaikai- sesti työskentelisi toisessa ETA-maassa. (14 c arti- kla, b kohta)

2.3

Poikkeukset sovellettavaa lainsäädäntöä koskevista säännöksistä (17 art.)

Kahden tai useamman jäsenvaltion viranomaiset tai niiden nimeämät toimielimet voivat yhteisellä sopi- muksella tehdä poikkeuksia 13 - 16 artiklojen sään- nöksistä eli kaikista edellä mainituista 2 luvun säännöistä.

Sosiaali- ja terveysministeriö on asetuksen 574/72 liitteessä nimennyt Eläketurvakeskuksen toimielimek- si, joka hoitaa näitä asetuksen 17 artiklassa tar- koitettuja poikkeuslupa-asioita. Toimivallan siir- rosta on lisäksi annettu Suomessa erillinen asetus.

ETA -sopimuksen voimaantullessa niihin ETA-maissa työskenteleviin, jotka ovat jo aiempien kahden- tai monenvälisten sosiaaliturvasopimusmääräysten nojalla saaneet ao. viranomaiselta todistuksen tai ilmoituk- sen kuulumisesta tietyn sopimusmaan sosiaaliturva- lainsäädännön piiriin, sovelletaan niiden kattaman ajan vielä sen sopimusmaan lainsäädäntöä.

2.4

Sovellettavaa lainsäädäntöä koskevat todistukset ja ilmoitukset

Säännökset sovellettavasta lainsäädännöstä koskevat kaikkia ETA-maissa työskenteleviä. Kaksinkertaisen vakuuttamisen välttämiseksi ja etuuksien saamiseksi asetuksen 1408/71 mukaisesti asetuksen soveltamis- piiriin kuuluva henkilö ja hänen työnantajansa tar- vitsevat todistuksen siitä, että työntekijään tai yrittäjään sovelletaan ETA-maan lainsäädäntöä. An- nettavien todistusten sisällöstä ja muodosta on so- vittu yhteisesti ETA-maiden kesken. Todistuksia käy- tetään kaikkien ETA-maiden alueella.

ETK:n antama todistus on osoitus siitä, että henki- löön sovelletaan ulkomaantyöskentelyn aikana Suomen sosiaalivakuutuslakeja. Todistus sovellettavasta lainsäädännöstä ei sinällään takaa sitä, että siinä mainittu henkilö täyttäisi kaikkien asetuksen sovel- tamisalaan kuuluvien sosiaalivakuutuslakien piiriin

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.993

OSIO 2

kuulumisen edellytykset. Todistusta ei kuitenkaan anneta henkilölle, joka ei pääsisi minkään Suomen sosiaalivakuutuslain piiriin. Ennen todistuksen antamista ETK:n on tarvittaessa kuultava kansaneläkelaitosta tai muita asiaan liittyviä tahoja.

Todistus on tarkoitettu haettavaksi ennen lähettämistä. Erityistapauksissa sen voi kuitenkin saada jälkikäteen henkilön jo siirryttyä toiseen maahan. Todistukset rekisteröidään ETK:n vireilläolorekisteriin. UM-jaostolla on ETK:ssa myös sisäinen rekisteri niistä henkilöistä, jotka ovat tulleet Suomeen töihin toisen ETA-maan tai muun sosiaaliturvamaan antaman todistuksen kanssa. Tämän rekisterin tiedot ovat kuitenkin puutteellisia.

Todistuksen hakijan oikeusturva

Asetuksessa ei ole säännöksiä siitä, onko henkilöllä valitusoikeutta tilanteissa, joissa todistusta ei myönnetä. Suomessa on sovittu, että jos joku on tyytymätön todistuksen sisältöön tai siihen, että todistusta ei ole annettu, henkilö voi hakea ETK:lta soveltamisratkaisua asiassa. Koska asetuksen soveltaminen lähtökohtaisesti riippuu siitä, voidaanko henkilöön soveltaa työeläkelakeja (asetuksen artikla 1 ja liite I/I), ETK pystyy soveltamispäätöksellään ratkaisemaan myös asetuksen soveltuvuuden asianomaisessa tapauksessa.

Lähtökohta olisi edelleen, että ETK antaa sovellettavaa lainsäädäntöä koskevan todistuksen ilman muutoksenhakuohjetta. Jos työntekijä tai työnantaja ilmaisee olevansa tyytymätön todistuksen sisältöön tai siihen, ettei todistusta ole annettu, hänet ohjataan hakemaan ETK:n soveltamisratkaisu asiasta. Soveltamisratkaisuun tyytymätön saa puolestaan hakea siihen normaalisti muutosta eläkelautakunnalta ja vakuutus-oikeudelta.

2.4.1

Todistukset ja ilmoitukset

ETK antaa todistuksen E 101 työntekijän/yrittäjän tai työnantajan pyynnöstä

- lähetetyille työntekijöille ja yrittäjille, lähetetyille merimiehille ja merille lähetetyille yrittäjille (art. 14.1.a, 14.a.1.a, 14.b.1, 14.b.2)
- kahdessa tai useammassa maassa työskentelevälle työntekijälle/yrittäjälle tai usealle työnantajalle työskentelevälle (art. 14.2.b, 14.a.2)

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.993

OSIO 2

- henkilöille, joiden kohdalla poiketaan lippumaan säännöstä (art. 14.b.4)
- työsuhteessa toisessa maassa ja samanaikaisesti yrittäjänä toisessa työskenteleville (art. 14.c.1.a)
- poikkeuspäätöstopauksissa (art. 17)
- henkilöille, jotka vakuutetaan jäsenvaltioiden sopimuksen mukaan (art. 14.a.4)

Näitä todistuksia voi hakea erityisellä hakemuslomakkeella, joita saa Eläketurvakeskuksesta ja Kansaneläkelaitoksesta.

ETK antaa todistuksen E 101 a työntekijän tai työnantajan pyynnöstä

- työttömänä toisessa maassa ja osa-aikatyössä toisessa maassa olevan kuulumisesta työttömyysmaan lainsäädännön piiriin.

ETK antaa suostumuksen E 102 työnantajan tai yrittäjän pyynnöstä

- tilanteissa, joissa haetaan jatkoaikaa toisesta ETA-maasta Suomeen tulleelle työntekijälle tai yrittäjälle komennuksen jatkuessa 12 kuukauden määräajan yli. (art. 14.1.b, 14.a.1.b, 14.b.1 ja 2)

Jatkotodistusta on haettava ennenkuin 12 kuukauden määräaika on kulunut umpeen.

ETK antaa työntekijälle todistuksen E 103 valintaoikeuden käyttämisestä

Tietoja valintaoikeuden käyttämismahdollisuudesta saa ulkoasiainministeriön hallinnolliselta osastolta. Ks. kohta 2.2.4.

Kelan paikallistoimistosta saa E 106 todistuksen oikeudesta sairaus- ja äitiysvakuutuksen sairaanhoitoetuuksiin

Tätä todistusta tarvitaan, jos oleskelu muussa ETA-maassa kestää yli vuoden. Sitä ei tarvita mentäessä Pohjoismaihin eikä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin Yhdistyneeseen kuningaskuntaan.

Todistus E 110 sairaanhoitoa varten kansainvälisen kuljetusliikenteen työntekijöille

Kuljetusliikkeen palveluksessa oleva voi saada työnantajaltaan todistuksen E 110 sairaanhoitoa varten. Todistuksen sijasta voidaan käyttää myös Kelan todistusta E 111.

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 2

Kelan paikallistoimistosta saa todistuksen E 111 sairaanhoitoa varten tilapäisen oleskelun aikana toisessa ETA-maassa

Tätä todistusta tarvitaan, jos oleskelu muussa ETA-maassa kestää alle vuoden. Sitä ei tarvita mentäessä Pohjoismaihin eikä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin Yhdistyneeseen kuningaskuntaan.

Kaikki annetut todistukset toimitetaan tiedoksi niissä olevien yksityiskohtaisten ohjeiden mukaisesti.

2.4.2

Todistukset toisesta ETA-maasta Suomeen tuleville työntekijöille ja yrittäjille

Edellä mainituissa tilanteissa sovellettavaa lainsäädäntöä koskevia todistuksia tarvitaan vastaavasti kun työntekijä tai yrittäjä tulee toisesta ETA-maasta Suomeen. Vakuuttamistodistuksen voimassaoloajan hän kuuluu todistuksesta ilmenevän lähettäjämaan lainsäädännön piiriin eikä häntä vakuuteta Suomessa. Todistuksen antaja toimittaa jäljennöksen todistuksesta Suomeen Eläketurvakeskukselle rekisteröintiä varten.

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 3

3 ELÄKEHAKEMUSMENETTELY

3.1 Hakemuksen tekeminen ja vireilletulo

ETA-eläkehakemuksiin liittyvästä tietoliikenteestä sekä eläketapahtumailmoitusliikenteestä ja -rekisteröinnistä annetaan erilliset ohjeet C-sarjan yleiskirjeissä.

3.1.1 Vanhuus-, työkyvyttömyys- ja leskeneläkehakemus

Yleensä eläkkeenhakija jättää hakemuksensa asuinpaikkansa vakuutuslaitokselle. Jollei hakija ole kuulunut asuinvaltionsa lainsäädännön piiriin, hän voi toimittaa hakemuksen myös suoraan sen ETA-maan vakuutuslaitokselle, jonka lainsäädännön piiriin hän kuului viimeksi. Jos hakija asuu muualla kuin ETA-maassa, hänen tulee lähettää hakemuksensa siihen ETA-maahan, jossa hän oli viimeksi vakuutettuna tai jonka kansalainen hän on.

Eläkehakemus tulee vireille muissakin jäsenvaltioissa sinä päivänä, jona se jätettiin jonkin jäsenvaltion vakuutuslaitokselle. Suomessa hakemus voidaan jättää työeläkelaitokseen, Eläketurvakeskukseen tai Kansaneläkelaitokseen.

Kun Suomen työeläkkeeseen tulee maksettavaksi korotus hakemuksen käsittelyn viivästymisen vuoksi, katsotaan korotusta määrättäessä eläkehakemus jätetyksi vasta silloin, kun se on saapunut Suomessa olevalle toimivaltaiselle laitokselle tarvittavine liitteineen, joissa on riittävät selvitykset päätöksen tekemistä varten. Tämä tarkoittaa sitä, että myös vakuutuskausien on oltava mukana, ennenkuin viivästyskorotusta aletaan laskea. (Asetuksen 1408/71 liite VI).

Hakemus tehdään lomakkeelle, joka on käytössä hakijan asuinvaltiossa (tai siinä valtiossa, jonka lainsäädännön piiriin hän kuului viimeksi). Tämän hakemuksen perusteella tutkitaan hakijan eläkeoikeus kaikissa niissä ETA-maissa, joiden lainsäädännön piiriin hän on kuulunut. Tästä poiketaan vain, jos hakija nimenomaisesti ilmoittaa, että hän haluaa lykätä tietyn jäsenvaltion lainsäädännön mukaisen vanhuuseläkkeen hakemista.

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 3

Jos Suomen eläkehakemus koskee työttömyys- tai osaaikaeläkettä, rinnastetaan se vanhuuseläkehakemukseen.

3.1.2

Lapseneläkehakemus

Vaikka edunjättäjä on työskennellyt kahdessa tai useammassa ETA-maassa, myönnetään hänen jälkeensä lapseneläke (orvoneläke) vain yhdestä maasta. Siten myös hakemusmenettely poikkeaa siitä, mitä esimerkiksi leskeneläkettä haettaessa noudatetaan.

Pääsääntö on, että lapseneläke maksetaan vain lapsen asuinvaltiosta. Jollei asuinvaltiosta ole oikeutta lapseneläkkeeseen, eläkkeen myöntää se maa, jossa edunjättäjä on ollut vakuutettuna pisimmän ajan. Siinä tapauksessa, että tästäkään valtiosta ei ole eläkeoikeutta, määräytyy eläkkeen maksaja edunjättäjän eri jäsenvaltioissa täyttämien vakuutuskausien pituuden mukaisessa järjestyksessä.

Lapseneläkehakemus jätetään lapsen asuinpaikan vakuutuslaitokselle. Hakija voi toimittaa sen myös suoraan toisen ETA-maan toimivaltaiselle laitokselle, jollei asuinmaasta ole oikeutta lapseneläkkeeseen.

Hakemus tulee vireille sinä päivänä, jona se jätetään lapsen asuinpaikan vakuutuslaitokselle. Tämä koskee myös niitä tilanteita, joissa mainittu laitos toimittaa hakemuksen edelleen toimivaltaiselle laitokselle toiseen ETA-maahan.

Koska lapseneläke myönnetään vain yhdestä maasta, se myös lasketaan eri tavalla kuin muut eläkkeet (Ks. kohta 3.6. lapseneläkkeen hakemisesta ja määräytymisestä sekä laskuesimerkit 13 ja 14).

3.2

Käsitlevä laitos

Eläkehakemusmenettelyssä yhteydenpidon hakijaan samoin kuin eri maiden eläkelaitosten välillä hoitaa keskitetysti yksi laitos, joka on **hakijan asuinmaan laitos**. Tätä laitosta kutsutaan ETA-asian **käsitleväksi laitokseksi**.

Käsitleviä laitoksia ovat Suomessa Eläketurvakeskus ja Kansaneläkelaitos.

Käsitlevän laitoksen tehtävät hoitaa Eläketurvakeskus, kun hakemus on vastaanotettu työeläkejärjestelmän omassa palvelupisteessä. Eläketurvakeskus

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 3

toimii käsittelevänä laitoksena myös silloin, kun työeläkelaitos on lähettänyt esitäytetyn vanhuuseläkehakemuslomakkeen vakuutetulle kotiin ja tämä palauttaa sen työeläkelaitokseen tai työeläkejärjestelmän omaan palvelupisteeseen. Käsittelevälle laitokselle kuuluvat yhteydenpitotehtävät hoidetaan Eläketurvakeskuksessa lakiosaston ulkomaisten asioiden jaostossa (UM-jaosto).

Kansaneläkelaitos puolestaan on käsittelevä laitos silloin, kun hakemuksen vastaanottajana on sen paikallistoimisto. Käsittelevän laitoksen tehtävät hoitaa näissä tapauksissa Helsingin paikallistoimiston kansainvälisten asiain ryhmä.

Jos myöhemmin tulee saman henkilön kohdalla uusi ETA-hakemus käsiteltäväksi, lähdetään siitä, että käsittelevä laitos pysyy samana.

3.2.1 E-lomakkeet

EY:n eläkehakemusliikenteeseen kuuluvia lomakkeita E 001, E 202 - E 214 käytetään aluksi myös ETA-eläkehakemusliikenteessä. Niistä käytetään englanninkielisiä tai suomenkielisiä versioita. Myöhemmin siirrytään käyttämään ETA* -tunnuksin varustettuja lomakkeita, joihin tehdään myös EFTA-maita koskevia lisäyksiä.

3.3 Työeläkejärjestelmän oma palvelupiste hakemuksen vastaanottajana

3.3.1 Hakemuksen käsittely

Työeläke- ja kansaneläkehakemuslomakkeiden yhdistämisen jälkeen yhdellä lomakkeella haetaan Suomen työ- ja kansaneläkettä sekä muun ETA-maan eläkettä. Lisäksi täytetään ulkomailla työskentelyä ja asumista koskeva U-lomake. U-lomakkeen ohella hakemukseen liitetään muut mahdolliset asiakirjat ulkomaan työstä (työtodistukset, vakuuttamiseen liittyvät tositteet yms.). Mikäli nämä eivät ole mukana hakemusta täytettäessä, hakijaa pyydetään toimittamaan ne jälkikäteen palvelupisteeseen.

Pohjoismaiden kesken on sovittu siitä, että työkyvyttömyystapauksessa Suomessa käytössä oleva B-lääkärinlausunto on riittävä. Lähdetään siitä, että B-lausuntoja käytetään muidenkin ETA-maiden työkyvyttömyyseläkettä haettaessa. Jos toisen ETA-maan laitos kuitenkin vaatii, toimitetaan erikseen E 213

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 3

lomakkeelle laadittu lääkäriinlausunto ja joissakin tapauksissa lomake E 214 muuta lääketieteellistä selvitystä varten. Eläketurvakeskus toimittaa lomakkeet suoraan hakijalle palvelupisteeseen pyynnöstä.

Eläkehakemus liitteineen lähetetään palvelupisteestä asianomaiseen eläkevakuutusyhtiöön tai -laitokseen. Kun lomakkeet on täytetty, palvelupiste jakaa hakemuksen myös hakijan asuinkunnan Kansaneläkelaitoksen paikallistoimistoon ja tekee hakemukseen merkinnän siitä, mihin toimistoon hakemus on lähetetty. Näin menetellään, jotta jatkossa tiedetään, missä Kansaneläkelaitoksen toimipisteessä ETA-eläkeasiaa käsitellään.

Viimeinen eläkelaitos vahvistaa eläkkeenhakijan henkilötiedot väestön keskusrekisterin henkilötietotteelta. Vahvistamisesta tehdään merkintä hakemuslomakkeeseen. Eläkelaitos toimittaa U-lomakkeen, kopion eläkehakemuksesta, lääkäriinlausunnot, tiedot päivärahakausista (SV 85) ja kaikki ulkomaista työs-kentelyä koskevat asiakirjat Eläketurvakeskukselle UM-jaostoon.

Jos eläkelaitos pyytää hakijalta lisätietoja, on hakemukseen merkittävä, mitä tietoja on pyydetty. Mikäli U-lomake puuttuu kokonaan, Eläketurvakeskus hankkii sen ja muut tarvittavat tiedot eläkkeenhakijalta.

Esitetytyn vanhuuseläkehakemuslomakkeen liitteenä vakuutetulle ei lähetetä U-lomaketta. Hakemuslomakkeessa kysytään, onko hakija asunut tai työskennellyt ulkomailla ja missä maissa. Jos hakija ilmoittaa asuneensa tai työskennelleensä ulkomailla, hakemuksen vastaanottanut eläkelaitos lähettää Eläketurvakeskukselle jäljennöksen hakemuksesta ja sen liitteistä. Suomen kansallinen eläkehakemus jaetaan työeläkelaitoksille käsiteltäväksi nykyiseen tapaan.

Jos oikeus Suomen lainsäädännön mukaiseen eläkkeeseen syntyy, eläkelaitos antaa hakijalle väliaikaisen päätöksen, alkaa maksaa eläkettä ja ilmoittaa siitä Eläketurvakeskukselle. Tarkoituksena on turvata se, että hakija saa heti eläkettä ainakin yhdestä maasta. Jos oikeutta eläkkeeseen Suomesta ei ole, myös tämä ilmoitetaan, jotta Eläketurvakeskus voi kehottaa toisen ETA-maan vakuutuslaitosta maksamaan eläkettä väliaikaisena. Hylkäävä päätös työkyvyttömyyseläkehakemukseen annetaan kuitenkin heti lopullisena (ks. kohta 4.2.1).

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 3

3.3.2

Eläketurvakeskuksen toimenpiteet

Eläketurvakeskuksesta lähetetään eläkkeenhakijalle kirje, jossa kerrotaan mahdollisesta oikeudesta saada eläkettä toisesta ETA-maasta ja selostetaan eläkehakemusmenettely. Samalla hakijalle lähetetään vakuutushistoriaa koskeva lomake (E 207) täytettäväksi. Tällä lomakkeella hakija antaa tarkemmat tiedot työskentelystään muissa ETA-maissa.

Suomen eläkehakemuksen tietojen perusteella Eläketurvakeskuksessa täytetään **hakemusta vastaava lomake** (ETA-eläkehakemus: E 202 = vanhuuseläkehakemus, E 203 = perhe-eläkehakemus, E 204 = työkyvyttömyyseläkehakemus).

Jos Suomesta on haettu työttömyys- tai osa-aikaeläkettä, täytetään vanhuuseläkehakemusta vastaava lomake, ellei hakija halua lykätä vanhuuseläkkeen hakemista toisesta ETA-maasta.

Suomen vakuutuskaudet eli asumis- ja työskentelykaudet ilmoitetaan lomakkeella E 205. Työskentelykaudet ilmoitetaan työsuhderekisterin tietojen perusteella. Asumiskaudet Eläketurvakeskus saa Kansaneläkelaitoksen paikallistoimistosta eläkkeenhakijan asuinkunnasta lomakkeella E 205.

Eläketurvakeskus lähettää hakemusta vastaavan lomakkeen ja tarvittavat liitteet niiden ETA-maiden laitoksille, joissa hakija on työskennellyt. Nämä maat vahvistavat heti omat vakuutus kautensa ja lähettävät tiedot Eläketurvakeskukselle.

3.3.3

Tiedot eläkkeen pro rata-laskentaa varten

Kun toisen ETA-maan laitos on saanut ETA-eläkehakemuksen Suomesta, se vahvistaa oman maansa vakuutuskaudet ja lähettää niistä tiedot lomakkeella E 205 Eläketurvakeskukselle.

Eläketurvakeskus välittää tiedot vakuutuskausista edelleen viimeiselle pääasialliselle työeläkelaitokselle ja Kansaneläkelaitoksen paikallistoimistolle hakijan asuinkuntaan eläkkeen laskentaa varten. Vanhuus- ja perhe-eläketapauksissa tiedot toimitetaan vasta sitten, kun ne on saatu kaikista maista. Sen sijaan työkyvyttömyyseläketapauksissa kustakin maasta tullut tieto lähetetään heti eläkelaitoksille. Eläkelaitos voi tarvittaessa varmistaa Eläketur-

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 3

vakeskuksesta, ovatko kaikki ETA-maat jo ilmoittaneet vakuutuskausitietonsa.

Käsittelyvänä laitoksena Eläketurvakeskus ilmoittaa myös kaikkien ETA-maiden vakuutuskausitiedot kaikkiin näihin maihin (esim. Ruotsin tiedot Portugaliin ja päinvastoin), jotta niiden laitokset voivat laskea oman kansallisen lainsäädäntönsä mukaisen eläkkeen ja pro rata -eläkkeen määrät.

Kun eläkkeen lopullinen määrä on selvinnyt, kaikki eläkelaitokset ilmoittavat eläkkeen myöntämisestä (tai hylkäämisestä) Eläketurvakeskukselle. Samalla ne lähettävät lopullisen eläkepäätöksen kahtena kappaleena Eläketurvakeskukselle, joka toimittaa hakijalle ja kaikille ETA-maiden laitoksille (ml. Kansaneläkelaitos) yhteenvedon kaikista ETA-maiden eläkepäätöksistä (lomake E 211) ja liittää mukaan muutoksenhakuosoitteet (lomake E 212) ja kopiot kaikista päätöksistä.

3.4

Kansaneläkelaitoksen paikallistoimisto hakemuksen vastaanottajana

Käsittelyvänä laitoksena toimii Kansaneläkelaitos, kun eläkehakemus on tehty sen paikallistoimistossa. Helsingin paikallistoimiston kansainvälisten asiain ryhmä hoitaa tällöin käsittelyvälle laitokselle kuuluvat tehtävät.

Hakemuksen teon yhteydessä eläkkeenhakija toimittaa tarvittavat liitteet asuinkuntansa paikallistoimistoon, jossa myös vahvistetaan hakijan henkilötiedot ja täytetään kansallisen hakemuksen perusteella hakemusta vastaavat ETA-lomakkeet.

Paikallistoimistosta Suomen työeläkehakemus lähetetään Eläketurvakeskukselle, joka jakaa sen työeläkelaitoksille nykyiseen tapaan. Hakemusta vastaavan ETA-lomakkeen paikallistoimisto sen sijaan lähettää Helsingin paikallistoimiston kansainvälisten asiain ryhmälle. Se hoitaa yhteydenpidon muiden ETA-maiden eläkelaitoksiin, Suomen työeläkelaitoksiin ja eläkkeenhakijaan vastaavasti kuin Eläketurvakeskus käsittelyvänä laitoksena ollessaan (ks. kohta 3.3.2).

ETA-maan laitokset ilmoittavat kukin oman maansa vakuutuskaudet kansainvälisten asiain ryhmälle, joka toimittaa tiedot edelleen työeläkelaitokselle ja hakijan asuinkunnan paikallistoimistoon eläkkeen laskentaa varten.

Kun eläkkeen lopullinen määrä on selvinnyt, eläkelaitokset ilmoittavat eläkkeen myöntämisestä (tai

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 3

hylkäämisestä) Eläketurvakeskukselle. Samalla ne lähettävät lopullisen eläkepäätöksen kahtena kappaleena Helsingin paikallistoimiston kansainvälisten asiain ryhmälle, joka toimittaa hakijalle ja kaikille ETA-maiden laitoksille (ml. Eläketurvakeskus) yhteenvedon kaikista ETA-maiden eläkepäätöksistä (lomake E 211), muutoksenhakuosoitteet (lomake E 212) ja kopiot kaikista päätöksistä.

3.5

Toisen ETA-maan laitos käsittelevänä laitoksena

Kun Suomessa työssä ollut henkilö asuu toisessa ETA-maassa, toimii tämän maan vakuutuslaitos käsittelevänä laitoksena eläkehakemusasiassa.

Täyttyessään asuinmaansa eläkehakemusta eläkkeenhakija ilmoittaa myös Suomessa työskentelystään. Tarkoituksena on, että asuinmaan käsittelevä laitos lähettää Suomeen sekä Eläketurvakeskukselle että Kansaneläkelaitokselle hakemusta vastaavan lomakkeen liitteineen. Eläketurvakeskus toimittaa ne edelleen toimivaltaisille työeläkelaitoksille käsiteltäväksi.

Eläketurvakeskus lähettää käsittelevälle laitokselle hakijan asuinmaahan tiedot Suomen työeläkekausista ja jää odottamaan tietoa muiden ETA-maiden kausista. Nämä tiedot Eläketurvakeskus sitten toimittaa viimeiselle työeläkelaitokselle eläkkeen laskentaa varten.

Kun toisen ETA-maan laitos on käsittelevänä laitoksena, se alkaa maksaa eläkettä väliaikaisesti, jos oikeus sen lainsäädännön mukaiseen eläkkeeseen syntyy. Jos oikeutta eläkkeeseen ei ole, laitos ilmoittaa siitä hakemuksen yhteydessä ja kehottaa toisen ETA-maan laitosta maksamaan eläkettä väliaikaisesti. Näin turvataan se, että hakija saa eläkettä heti jostakin ETA-maasta.

Vaikka toisen ETA-maan laitos alkaa maksaa eläkettä väliaikaisesti, Suomen työeläkelaitoksetkin voivat halutessaan ryhtyä maksamaan vapaakirjaeläkettä väliaikaisella päätöksellä ennen kuin asetuksen mukaisen eläkkeen lopullinen määrä on selvillä.

Kun eläkkeen lopullinen määrä on selvinnyt, eläkelaitos ilmoittaa eläkkeen myöntämisestä (tai hylkäämisestä) Eläketurvakeskukselle. Samalla se lähettää lopullisen eläkepäätöksen kahtena kappaleena toimittavaksi käsittelevälle laitokselle hakijan asuinmaahan.

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 3

Tämä käsittelevä laitos lähettää lopuksi hakijalle ja kaikille ETA-maiden laitoksille (ml. Eläketurvakeskus ja Kansaneläkelaitos) yhteenvedon kaikista ETA-maiden eläkepäätöksistä (lomake E 211) ja liittää mukaan muutoksenhakuosoitteet (E 212) ja kopiot kaikista päätöksistä.

3.6

Menettely haettaessa lapseneläkettä

3.6.1

Lapsi asuu Suomessa

Kun lapsi asuu Suomessa, lapseneläkettä haettaessa täytetään Suomen perhe-eläkehakemuslomake. U-lomakkeella annetaan tiedot edunjättäjän työskentelystä toisessa ETA-maassa. Jos hakemus on täytetty työeläkejärjestelmän omassa palvelupisteessä, se lähetetään sieltä eläkelaitokseen. Viimeinen eläkelaitos vahvistaa henkilötiedot ja toimittaa hakemuksen edelleen Eläketurvakeskukseen UM-jaostoon. Menettely on siis tältä osin sama kuin muitakin eläkkeitä haettaessa.

Eläketurvakeskus pyytää hakijalta tiedot edunjättäjän vakuutushistoriasta (lomake E 207) samoin kuin leskeneläkehakemuksen käsittelyä varten. Kaikista niistä ETA-maista, joissa edunjättäjä on työskennellyt, pyydetään vakuutuskausitiedot. Jos edunjättäjä oli jo eläkkeellä, ei näitä tietoja enää pyydetä, koska ne on aikoinaan selvitetty hänen eläkettään varten ja löytyvät eläkkeen myöntäneestä laitoksesta.

Tiedot saatuaan Eläketurvakeskus lähettää ne edelleen viimeiselle työeläkelaitokselle ja Kansaneläkelaitokselle eläkkeen laskemista varten. Työeläkejärjestelmässä vain viimeinen eläkelaitos, joka myöntää eläkkeeseen myös tulevan ajan, laskee eläkkeen määrän myös muiden ETA-maiden vakuutuskaudet huomioon ottaen. Sekä yksityinen että julkinen sektori antavat omat päätöksensä, ja vastuunjako hoidetaan erillisen ohjeen mukaisesti.

Eläkelaitos antaa lapseneläkkeestä päätöksen ja liittää siihen muutoksenhakuohjeen. Päätös lähetetään suoraan hakijalle. Se lähetetään tiedoksi myös Eläketurvakeskukselle (UM-jaosto), joka ilmoittaa lapseneläkkeen määrän muihin ETA-maihin, jotta nämä voivat verrata oman kansallisen eläkkeensä määrää Suomesta maksettavaan määrään. Jos jonkin toisen jäsenvaltion lainsäädännön mukainen lapseneläke on Suomesta maksettavaa eläkettä suurempi, on toisen ETA-maan maksettava tämä erotus lapselle.

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 3

Myös siinä tapauksessa, että edunjättäjä ei ole ollut työssä Suomessa, täytetään perhe-eläkehakemuslomake normaalisti. Lapseneläkettä voi hakea myös suoraan sen ETA-maan omalla lomakkeella, jossa edunjättäjä on ollut vakuutettuna pisimmän ajan.

Työeläkejärjestelmässä täytetty hakemus lähetetään eläkelaitokseen, joka henkilötiedot vahvistettuaan toimittaa hakemuksen edelleen Eläketurvakeskukseen UM-jaostoon. Eläkelaitos ei vie lapseneläkehakemusta täällä lainkaan vireille, jos tarkoitus on hakea lapselle eläkettä vain toisesta ETA-maasta.

Eläketurvakeskus hankkii hakijalta edunjättäjää koskevat vakuutushistoriatiedot ja lähettää niiden perusteella hakemuksen siihen maahan, jossa edunjättäjä on ollut vakuutettuna pisimmän ajan. Tämä maa myöntää asetuksen mukaisen eläkkeen muiden jäsenvaltioiden vakuutuskaudet huomioon ottaen ja lähettää päätöksen holhoojalle tai lapselle Suomeen.

Mikäli Suomen kansallinen lapseneläkehakemus on tullut vireille Kansaneläkelaitoksen paikallistoimistossa, toimitetaan se sieltä Eläketurvakeskukselle nykyiseen tapaan. Eläketurvakeskus jakaa hakemuksen edelleen työeläkelaitoksille, jotka jäävät odottamaan vakuutuskausitietoja. Kansaneläkelaitos pyytää vakuutuskausitiedot ETA-maista ja lähettää ne edelleen työeläkelaitoksille eläkkeen laskentaa varten. Eläkkeen määrän selvittyä sekä työeläkelaitokset että Kansaneläkelaitos antavat eläkepäätöksen ja lähettävät päätöksensä suoraan hakijalle.

3.6.2

Lapsi asuu jossain muussa ETA-maassa kuin Suomessa

Lapseneläkehakemus jätetään lapsen asuinvaltion eläkelaitokselle. Jos asuinvaltiosta ei ole eläkeoikeutta, lähetetään hakemus sieltä Suomeen Eläketurvakeskukselle siinä tapauksessa, että edunjättäjä on ollut työssä ainoastaan Suomessa tai hän on ollut pisimmän ajan vakuutettuna täällä.

Eläketurvakeskuksesta hakemus jaetaan edelleen eläkelaitoksiin, jotka antavat päätöksen.

Jos edunjättäjä ei ole ollut työssä muualla kuin Suomessa, myönnetään eläke Suomen lainsäädännön mukaan. Eläkelaitos lähettää päätöksen lapseneläkkeestä suoraan hakijalle ETA-maahan.

Siinä tapauksessa, että edunjättäjä on työskennellyt myös muissa ETA-maissa ja pisin vakuutusaika on Suomessa, on Suomen eläkelaitoksen otettava eläkettä

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 3

laskiessaan huomioon myös muiden ETA-maiden vakuutuskaudet.

Tällöin Eläketurvakeskus lähettää ETA-maasta tulleen hakemuksen vakuutuskausitietoineen viimeiselle eläkelaitokselle. Eläkelaitos laskee eläkkeen määrän kaikkien vakuutuskausien perusteella ja antaa päätöksen muutoksenhakuohjeineen. Päätös lapseneläkkeestä lähetetään suoraan holhoojalle tai lapselle toiseen ETA-maahan.

Kun lapsi asuu muualla kuin Suomessa ja lapseneläke tulee myönnettäväksi muusta ETA-maasta, saa Eläketurvakeskus tiedon tämän eläkkeen määrästä. Tieto toimitetaan edelleen edunjäntäjän vakuuttaneeseen työeläkejärjestelmän viimeiseen laitokseen, jotta se voi verrata, onko Suomen lainsäädännön mukainen eläke suurempi. Jos näin on, lapselle maksetaan Suomesta eläkkeiden erotus.

3.7

Voimaantulovaiheen tarkistusmenettely

Menettely perustuu asetuksen 1408/71 artikloihin 94 ja 95.

Ennen ETA-sopimuksen voimaantuloa myönnettyt ETA-maiden eläkkeet voidaan eläkkeensaajan pyynnöstä tarkistaa ETA-sopimuksen mukaisiksi. Jos tarkistusta on pyydetty vuoden 1995 loppuun mennessä, oikeus tarkistettuun yhteismäärään on 1.1.1994 lukien. Jos tarkistusta pyydetään myöhemmin, uutta määrää voidaan maksaa tarkistuspyynnön jättämistä seuraavan kuukauden alusta.

ETA-eläkehakemuksiin ja voimaantulovaiheen tarkistuspyyntöihin liittyvästä tietoliikenteestä sekä eläketapahtumailmoitusliikenteestä ja -rekisteröinnistä annetaan erilliset ohjeet C-sarjan yleiskirjeissä.

Voimaantulovaiheen tarkistuspyyntöjen käsittely poikkeaa varsinaisesta ETA-eläkehakemusmenettelystä, koska hakemukset ja päätökset näissä tapauksissa on annettu jo ennen ETAA, ja eläkkeet ovat maksussa.

3.7.1

Tarkistuspyyntö

Suomessa tarkistusmenettely hoidetaan erikseen työeläkejärjestelmässä ja kansaneläkejärjestelmässä. Työeläkkeitä tarkistettaessa yhteyslaitoksena toimii Eläketurvakeskus. Suomessa asuva eläkkeensaaja voi pyytää työeläkkeen tarkistusta tätä tarkoitusta varten laaditulla Eläketurvakeskuksen lomakkeella (ETK 2157) tai vapaamuotoisella kirjeellä, jonka voi jät-

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 3

tää joko työeläkejärjestelmän palvelupisteeseen tai Kelaan.

3.7.2

Menettely, kun tarkistuspyyntö koskee kahden ETA-maan myöntämää eläkettä

Tarkistuslaskennan suorittaa teoreettisen eläkkeen laskeva työeläkelaitos, joka on eläkkeensaajan viimeksi vakuuttanut yksityisen tai julkisen sektorin työeläkelaitos.

Kun Eläketurvakeskus on vastaanottanut tarkistuspyynnön, se ilmoittaa eläkkeensaajalle, missä työeläkelaitoksessa hänen tarkistuspyyntöasiansa käsitellään. Jos tarkistuspyyntö on toimitettu suoraan työeläkelaitokseen, se ilmoittaa Eläketurvakeskuksen rekisteritiedot saatuaan eläkkeensaajalle, minkä laitoksen puoleen hän voi kääntyä tarkistusasiassaan ja tarvittaessa se lähettää tarkistuspyynnön oikeaan työeläkelaitokseen.

Eläketurvakeskus hankkii ja välittää tarkistusta varten tarvittavat tiedot. Se toimittaa ensiksi ulkomaiselle, eläkettä maksavalle laitokselle Suomen vakuutuskaudet. Samalla se pyytää eläkelaskelmaa, jossa on otettu huomioon kummankin ETA-maan vakuutuskaudet sekä tiedot toisen ETA-maan eläkkeen määrästä ja vakuutuskausista. Eläketurvakeskus käyttää tietoja pyytäessään ja välittäessään soveltuvin osin ETA-eläkelomakkeistoa. Näin vähennetään kielivaikeuksia.

Eläkkeensaajan valinta

Tiedot saatuaan työeläkelaitos laskee yhteen kummankin ETA-maan ETA-säännösten mukaiset työeläkkeet ja vertaa tätä summaa ennen ETA-sopimusta myönnettyjen työeläkkeiden yhteismäärään. Eläkkeensaajalle toimitetaan aina vertailulaskelma.

Jos lopputuloksena työeläkkeiden yhteismäärä nousee, eläkkeensaajaa pyydetään ilmoittamaan sopivan määräajan, esimerkiksi kuuden kuukauden, kuluessa vertailulaskelman lähettäneelle eläkelaitokselle, haluaako hän eläkkeensä yhteismäärän ETA-säännöin laskettuna. Tällä tavoin varataan henkilölle mahdollisuus selvittää esim. verotuksen kokonaisvaikutus. Ilmoituksen saatuaan eläkelaitos antaa hänelle ETA-päätöksen muutoksenhakuohjeineen.

Jos laskelman mukaan työeläkkeiden yhteismäärä pienenee tai pysyy ennallaan ja eläkkeensaaja kuitenkin

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 3

haluaa eläkkeensä ETA-määräisenä, eläkelaitos antaa hänelle ETA-päätöksen muutoksenhakuohjeineen.

Eläketurvakeskus välittää tiedon siitä, mihin tarkistuksen johdosta lopuksi päädytään, KELAlle ja ulkomaiselle laitokselle. ETA-yhteenvetolomaketta ei tällöin täytetä.

Muunnettaessa toisen ETA-maan eläkkeen määrää markkoiksi käytetään EY-komission laskemaa vaihtokurssia (asetuksen 574/72 107 artikla), jonka Eläketurvakeskus on ilmoittanut kirjeellään eläkelaitoksille.

3.7.3

Tarkistuspyyntö ulkomaiselle laitokselle

Jos tarkistuspyyntö on jätetty toiseen ETA-maahan, joka on eläkkeensaajan asuinmaa, se huolehtii tarkistusmenettelystä. Eläketurvakeskus toimii tietojen välittäjänä. KELAlle välitetään tieto tarkistuspyynnön vireilletulosta. Työeläkelaitokset laskevat Suomen työeläkkeet ETA-säännöin, ilmoittavat nykyiset eläkkeiden määrät ja ETA-määrät Eläketurvakeskukselle. Vertailulaskelmat tekee ulkomainen laitos saatuaan tarvittavat tiedot ja ilmoittaa lopputuloksesta Suomeen.

3.7.4

Tarkistuspyynnöt eläkkeiden laskennan kannalta

Tapauksen monilukuisuuden vuoksi niitä ei voi etukäteen täsmällisesti jaotella sen mukaan, korottuuko eläke vai ei.

Tapaukset, joissa eläke korottuu

Seuraavassa on luetteloitu tapaukset, joissa eläkkeiden yhteismäärä voi kasvaa. Korotus voi tulla joko Suomesta tai toisesta maasta maksettavaan eläkkeeseen tai molempiin, Joissain tapauksissa toinen voi alentua, mutta toinen korottuu. Kts myös laskuesimerkit no 23-26 kohdassa 6.

- a) Henkilöt, joiden eläkkeeseen liittyy tuleva aika. Tähän ryhmään kuuluvat ne, joiden tuleva aika perustuu työskentelyyn Suomessa sekä ne, joiden tuleva aika perustuu työskentelyyn ulkomailla. Tapauksissa, joissa tulevan ajan eläke on kahdesta maasta, eläkkeen korottuminen on harvinaista, muttei mahdotonta.
- b) Henkilöt, jotka ovat tulleet työkyvyttömiksi ollessaan työsuhteessa maassa, jossa tulevan ajan sääntöä ei ole. Näille henkilöille tulee Suomesta maksetta-

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 3

vaksi pro rata-eläke, joka yleensä on korkeampi kuin pelkkä vapaakirjaeläke.

- c) Henkilöt, joiden eläkkeestä yhteensovituksen alenta-va vaikutus poistuu tai lievenee. Tällaisia tapauksia lienee varsin vähän.

Tapaukset, joissa eläkkeiden yhteismäärä ei kohoa

- a) Vanhuuseläkkeenä alkaneet eläkkeet
- b) Varhaiseläkkeenä alkaneet, jos eläkkeessä ei ole eikä tule tulevan ajan osuutta. Nämä ovat tapauksia, joissa henkilö ei ole ollut työsuhteessa eläkkeen alkaessa.

3.8

Voimaantulohetkellä vireillä olevat eläkehakemukset

Menettely perustuu täytäntöönpanoasetuksen 574/72 artikloihin 118 ja 119.

3.8.1

Menettely, kun eläkehakemus on vireillä kahdessa maassa

Tilanteissa, joissa eläkehakemus on vireillä Suomen lisäksi toisessa ETA-maassa, ja eläketapahtuma on sattunut ennen ETA-sopimuksen voimaantuloa, hakemus käsitellään ETA-tarkistuspyyntönä.

Näissä tapauksissa toiseen ETA-maahan on jo toimitettu eläkehakemus ja muut eläkepäätöstä varten tarvittavat tiedot, joten hakemuksen käsittely poikkeaa varsinaisesta ETA-eläkehakemusmenettelystä.

Eläke lasketaan kansallisen lainsäädännön tai sosiaaliturvasopimuksen mukaan ajalta ennen ETA-sopimuksen voimaantuloa ja ETA-säännösten mukaisesti sopimuksen voimaantulon jälkeiseltä ajalta.

Ennen ETAA voimassa olleiden säännösten mukaan määrättyistä eläkkeistä päätös voidaan antaa lopullisena muutoksenhakuohjeineen. Eläkettä voidaan myös maksaa väliaikaisen päätöksen perusteella. Olennaista on se, että eläkkeen maksua ei keskeytetä ETAn voimaantullessa.

Artiklojen 118 ja 119 suojasäännöksen nojalla eläkkeenhakijalle maksetaan ETA:n tultua voimaan edelleen vanhojen, ennen ETAA voimassa olleiden säännösten mukaan laskettuja eläkkeitä, jos niiden yhteismäärä on suurempi kuin uusien säännösten mukainen määrä.

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 3

Saatuaan tarvittavat tiedot työeläkelaitos tekee edellisessä kappaleessa tarkoitetun vertailun ja antaa päätöksen muutoksenhakuohjeineen. Eläketurvakeskus ilmoittaa vertailulaskelman tuloksen toiseen ETA-maahan ja pyytää sitä lähettämään lopullisen päätöksensä Eläketurvakeskukselle rekisteröintiä varten. ETA-yhteenvetolomaketta ei näissä tapauksissa täytetä.

3.8.2

Menettely, kun eläkehakemus on vireillä vain Suomessa

Tilanteissa, joissa eläkehakemus on vireillä vain Suomessa (eläkehakemusta ei siis ole vielä toimitettu ulkomaille), ja eläketapahtuma on sattunut ennen ETA-sopimuksen voimaantuloa, hakemusta käsitellään ETA-hakemuksena.

Laskennassa ja päätösten antamisessa noudatetaan kohdassa 3.8.1 olevia periaatteita. Saatuaan tarvittavat tiedot, työeläkelaitos tekee suojasäännöksen johdosta vertailulaskelman ja antaa päätöksen. Samalla Eläketurvakeskus pyytää toisesta ETA-maasta lopullisen päätöksen, jotta se voi täyttää päätöksistä ETA-yhteenvetolomakkeen.

Päätökset, yhteenveto ja muutoksenhakuohjeet toimitetaan hakijalle ja tiedoksi kaikille eläkelaitoksille, kuten ETA-eläkehakemusmenettely edellyttää. Ulkomainen päätöstieto rekisteröidään Eläketurvakeskuksessa.

Takaisinperintä ETA-sopimuksen voimaantulovaiheessa voi syntyä takaisinperintätilanteita. (Ks. yleiskirjeen kohta 5.3.)

3.9

ETA - Käsittelevät laitokset

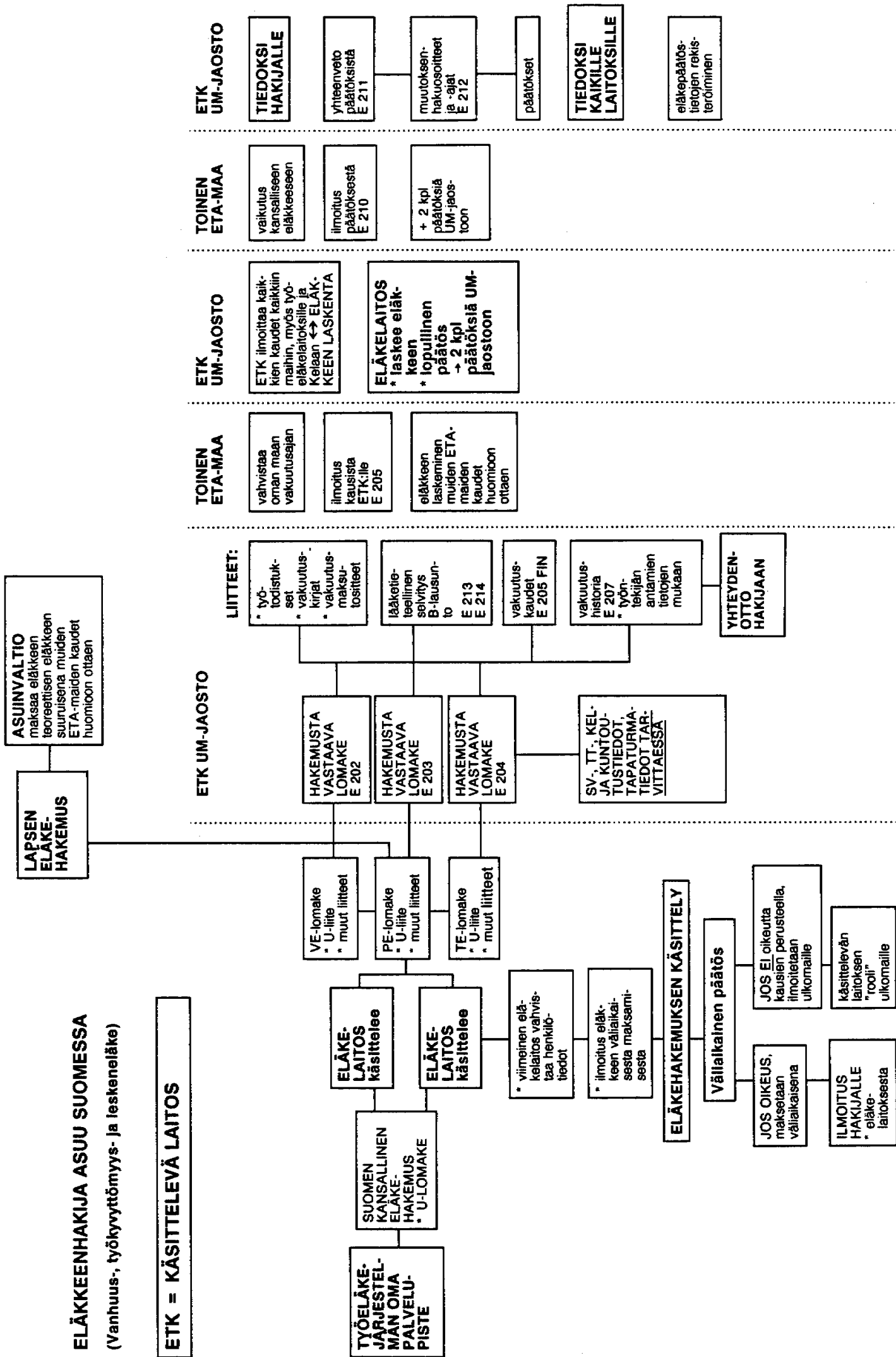
Eläketurvakeskus
Ulkomaisten eläkeasiain jaosto
PL 11
00521 HELSINKI

Kansaneläkelaitos
Helsingin paikallistoimiston
kansainvälisten asiain ryhmä
PL 82
00601 HELSINKI

ELÄKKEENHAKIJA ASUU SUOMESSA

(Vanhuus-, työkyvyttömyys- ja leskeneläke)

ETK = KÄSITTELEVÄ LAITOS

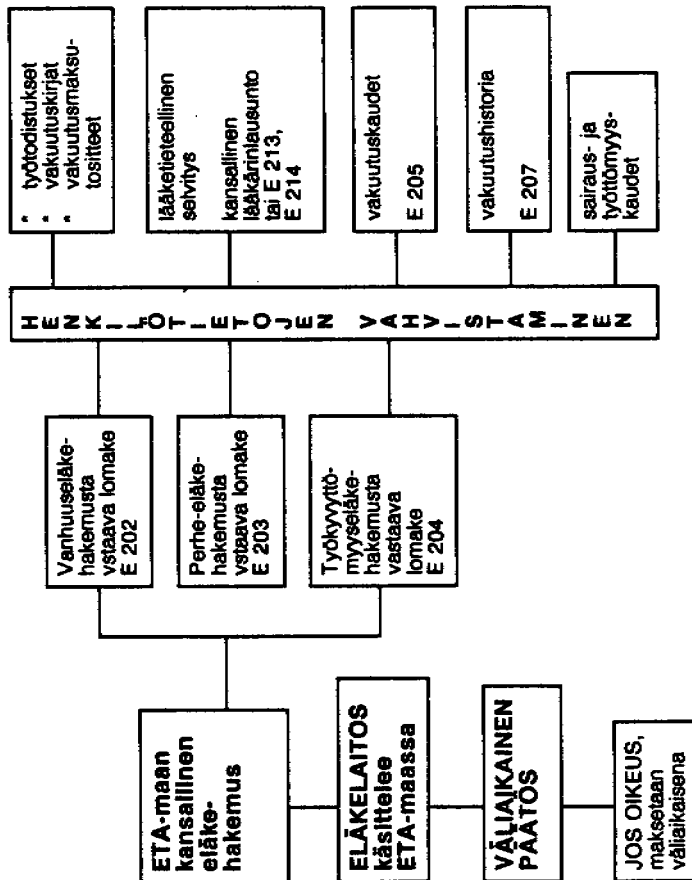

ELÄKKEENHAKIJA ASUU TOISESSA ETA-MAASSA

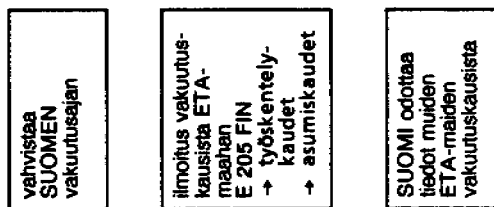
TOINEN ETA-MAA = KÄSITTELEVÄ LAITOS

TOINEN ETA-MAA

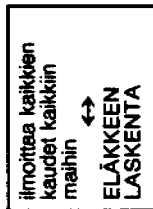
LIITTEET:

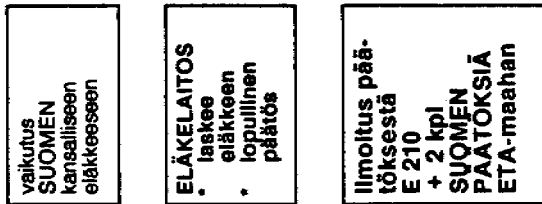
ETK UM-JAOSTO

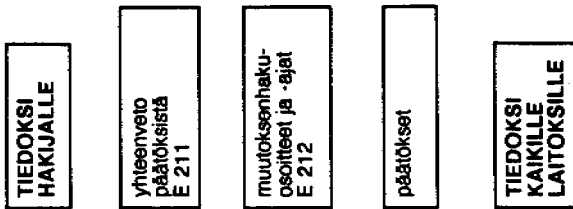
TOINEN ETA-MAA

ETK UM-JAOSTO

TOINEN ETA-MAA

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 4

4

ELÄKEPÄÄTÖS, MUUTOKSENHAKU, MUUTOKSET ELÄKKEESSÄ

4.1

Eläkkeen maksaminen väliaikaisesti

Täytäntöönpanoasetuksen 574/72 artiklan 45 mukaan on asuinmaassa välittömästi alettava maksaa väliaikaisena sellaista eläkettä, johon hakijalla on oikeus ilman muiden ETA-maiden vakuutuskausia. Hakija ei voi hakea muutosta väliaikaiseen päätökseen.

Jos eläkeoikeus syntyy useammasta maasta ilman muiden maiden vakuutuskausia, eläkettä alkaa heti maksaa se maa, joka kohdan 4.2. mukaisesti ilmoitti eläkeoikeudesta ensimmäisenä. Tarkoituksena on turvata se, että hakija saa heti eläkettä ainakin yhdestä maasta.

4.2

Eläkepäätöksen antaminen tiedoksi

Väliaikainen päätös

Työeläkelaitos, joka alkaa maksaa eläkettä väliaikaisesti, antaa hakijalle väliaikaisen päätöksen. Käsittelyvä laitos välittää tiedon eläkkeen väliaikaisesta maksamisesta edelleen muihin ETA-maihin. Siihen ei voi hakea muutosta. Työeläkelaitos ilmoittaa päätöksestä ETK:lle eläketapahtumailmoituksena normaaliin tapaan. Jos käsittelyvä laitos on Kela, ETK ilmoittaa tiedon edelleen Kelalle.

Lopullinen päätös

Eläkelaitokset, Suomessa sekä työeläkelaitos että Kelan paikallistoimisto, alkavat maksaa lopullista eläkettä heti tehtyään lopullisen päätöksen. Tässä vaiheessa eläkelaitos voi lähettää tiedon päätöksestä eläkkeenhakijalle ilman muutoksenhakuosoitusta. Päätös annetaan tiedoksi käsittelyväille laitokselle.

4.2.1

Hylkäävä päätös työkyvyttömyyseläkehakemukseen

Jos työkyvyttömyyseläkehakemus hylätään sillä perusteella, että hakija ei ole työkyvytön, päätös annetaan lopullisena heti, jotta hakija voi hakea siihen muutosta tarvitsematta odottaa ETA-kierrosta ja yhteenvetoa.

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 4

4.2.2

Ilmoitus päätöksistä Pohjoismaissa

Uuden pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen toimeenpanosopimuksen 12 artiklan mukaan Suomen ja muiden Pohjoismaiden eläkelaitokset lähettävät lopulliset päätöksensä muutoksenhakuohjeineen suoraan eläkkeenhakijalle.

Tätä säännöstä sovelletaan niihin henkilöihin, jotka kuuluvat ETA-sopimuksen tai pohjoismaisen sopimuksen piiriin.

Yhteenvedo päätöksistä

Lisäksi sovelletaan täytäntöönpanoasetusta 574/72, jonka mukaan kyseessä olevat laitokset lähettävät lopulliset päätöksensä käsittelevälle laitokselle, joka tekee yhteenvedon kaikista päätöksistä. Käsittelevä laitos lähettää lopuksi hakijalle ja kaikille laitoksille yhteenvedon eläkepäätöksistä ja liittää mukaan muutoksenhakuosoitteet ja kopiot kaikista päätöksistä. Tämä johtaa siihen, että eläkkeenhakijalla on periaatteessa mahdollisuus hakea muutosta eläkepäätökseensä kahteen kertaan.

4.3

Muutoksenhaku

Käsittelevä laitos lähettää lopulliset päätökset sekä niistä tekemänsä yhteenvedon hakijalle lomakkeella E 211 ja muutoksenhakuohjeet lomakkeella E 212. Määräajat muutoksenhakua varten alkavat siitä, jolloin hakija saa yhteenvedon. Käsittelevän laitoksen ollessa ETK, yhteenvedossa on työeläkepäätöksen ja muiden ETA-maiden päätösten lisäksi myös Suomen kansaneläkepäätös.

Suomen työeläkelaitokset, Kelan paikallistoimisto ja ETA-maiden laitokset saavat tiedoksi ETK:n UM-jaostosta yhteenvedon ja jäljennökset muiden laitosten päätöksistä.

Muutoksenhaku tulee vireille, kun se jätetään minkä tahansa ETA-maan laitokselle.

4.4

Muutokset myönnettyssä eläkkeessä

Asetuksen 1408/71 51 artiklan mukaan etuus on laskettava uudelleen edellä 6 luvussa esitetyin tavoin, jos sen määräytymistapa tai laskemissääntö muuttuu tai kun tulee myöhemmin tietoa muun ETA-maan myönnöstä tapauksissa, joissa eläkeoikeus on syntynyt eri

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 4

aikoina. Suomen työeläkkeen osalta tämä merkitsee sitä, että kun eläke alkaa tai lakkaa tai kun tulee uusia vakuutuskausia, eläke on laskettava uudelleen ja meneteltävä edellä 6 luvussa esitetyllä tavalla. Uusia ilmoitettavia vakuutuskausia syntyy esimerkiksi, kun rajoitussäännöstä käyttäen myönnetty työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi tai kun tulee ilmi vakuutettavaa työskentelyä, josta ei ollut tietoa ensimmäistä eläkepäätöstä annettaessa. Indeksikorotusten johdosta ETA-eläkkeitä ei lasketa uudelleen.

Kun lapseneläkettä saava lapsi muuttaa toiseen ETA-maahan, eläke lasketaan uudelleen uuden asuinvaltion lainsäädännön mukaan, jos edunjäittäjä on ollut siellä työssä. Eläke lakkautetaan entisestä asuinmaasta ja uudessa asuinvaltiossa lasketaan teoreettinen eläke muiden ETA-maiden vakuutuskaudet huomioon ottaen. Jos lapsi muuttaa ETA-maahan, jossa edunjäittäjä ei ole työskennellyt, lasketaan eläke uudelleen siinä jäsenvaltiossa, jossa edunjäittäjä on ollut vakuutettuna pisimmän ajan.

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 5

5

ELÄKKEEN MAKSAMINEN

5.1

Maksaminen ETA-maihin

ETA-sopimusta soveltaen myönnetty eläke maksetaan suoraan eläkkeen saajalle. Valuuttojen muuttaminen tehdään maksupäivän virallisen kurssin mukaan. Eläkkeeseen tehdään indeksitarkistukset normaalisti.

Asetuksen 1408/71 piiriin kuuluvalle henkilölle (ks. kohta 1.4) myönnetty eläke on maksettava rajoitusta hänelle toiseen ETA-maahan (asetus 1408/71, artikla 10). Eläketurvakeskuksen lupaa maksamiseen ei siis tarvita (TEL:n 9 a §:n 2 momentti).

Asetus ei koske kolmansien valtioiden kansalaisia. Eläke maksetaan kuitenkin kolmannen valtion kansalaiselle sellaiseen ETA-maahan, jonka kanssa Suomella on myös kolmansien valtioiden kansalaisia koskeva sosiaaliturvasopimus, tämän sopimuksen nojalla (ks. kohta 1.1).

ETA-sopimuksen tultua voimaan ei työttömyyseläkkeen maksamista sopimuksen piiriin kuuluvalle henkilölle voida keskeyttää sillä perusteella, että hän oleskelee ulkomailla, jos kysymyksessä on toinen ETA-maa.

Myös osa-aikaeläkkeen maksamista jatketaan tällaisessa tapauksessa. Edellytyksenä on, että eläkkeensaaja jatkaa osa-aikatyössä ETA-maassa ennen kuin kuusi viikkoa on kulunut siitä, kun hän lopetti työskentelynsä Suomessa ja että työ edelleen täyttää osa-aikaeläkkeen saamisen edellytykset.

Asetuksen 10 artikla kieltää keskeyttämisen sillä yksinomaisella perusteella, että eläkkeensaaja ei enää asu Suomessa vaan jossain muussa ETA-maassa. Eläkkeen maksu voi kaikkien eläkelajien kohdalla tietenkin tulla keskeytettäväksi siitä syystä, että muut maksamisen edellytykset eivät täyty.

5.2

Maksaminen kolmansiin maihin

Kahdenvälisistä sosiaaliturvasopimuksista, joita Suomella on ETA-maiden kanssa, jäävät voimaan myös määräykset, jotka koskevat etuuksien maksamista kolmansiin maihin. Kahdenvälisen sopimuksen perusteella eläke maksetaan ilman Eläketurvakeskuksen lupaa Saksan, Espanjan, Kreikan, Luxemburgin ja Sveitsin kansalaisille myös kolmansiin maihin.

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 5

Eläkkeen maksamisesta ulkomaille annetaan myöhemmin yleiset ohjeet erillisessä yleiskirjeessä.

5.3

Aiheettomasti maksetun eläkkeen takaisin periminen

5.3.1

Suomen työeläkelaitos on maksanut eläkettä aiheettomasti

Jos eläkettä on sitä myönnettäessä tai muutettaessa maksettu liian suurena, voidaan liिकासuoritus aina periä eläkkeestä, jota toisen ETA-maan eläkelaitos on velvollinen suorittamaan vastaavalta ajalta (asetus 574/72, artiklan 111 kohta 1). Takautuvaa eläkettä koskeva vaatimus ilmoitetaan Eläketurvakeskukselle, joka välittää sen asianomaisiin maihin.

Jos liिकासuoritusta ei voida periä takautuvasta eläkkeestä, on takaisinperintä jo maksussa olevasta etuudesta (eläke tai muu sosiaaliturvaetus) mahdollista vain rajoitetusti. Maksuvaatimus voidaan esittää edellyttäen, että takaisinperintä olisi mahdollista Suomen lainsäädännön mukaan. Vaatimus toisen ETA-maan laitokselle esitetään Eläketurvakeskuksen kautta. Tämä laitos vähentää liिकासuorituksen maksettavasta etuudestaan oman kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti ikään kuin se olisi itse maksanut liikaa etuutta ja suorittaa vähentämänsä määrän Suomen liikaa maksaneelle laitokselle. (Artiklan 111 kohta 2.)

5.3.2

ETA-maan laitos on maksanut eläkettä tai muuta etuutta aiheettomasti

Vastaavasti toisen ETA-maan eläkelaitos voi kohdistaa takautumisvaateen siihen eläkkeeseen, jota Suomen eläkelaitos on velvollinen maksamaan takautuvasti eläkkeensaajalle. Takautuva osuus on tällöin pidätettävä ja suoritettava toisen ETA-maan laitokselle siltä osin kuin se on maksanut eläkettä liikaa.

Muissa tapauksissa, joissa eläkettä tai muuta etuutta on maksettu liikaa toisesta ETA-maasta, Suomen työeläkelaitos vähentää liिकासuorituksen maksussa olevasta eläkkeestä meidän lainsäädäntöämme noudattaen ja ikään kuin se olisi itse maksanut etuutta aiheetta.

Jos eläkkeensaajalle on maksettu toisesta ETA-maasta sosiaalihuoltoetuutta samalta ajalta, jolta hänellä on oikeus eläkkeeseen Suomesta, vähennetään maksettu määrä eläkkeestä. Edellytyksenä on, että se on mahdollista Suomen lainsäädännön mukaan. (Artiklan 111 kohta 3.)

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 5

Eläketurvakeskus ilmoittaa takautumisvaatimuksesta eläkelaitokselle ja hankkii takaisinperinnässä tarvittavat tiedot.

5.4

Työeläkevakuutusmaksujen perintä ulkomailla

Maksujen perimisestä säädetään asetuksen 1408/71 92 artiklassa. Sen mukaan Suomeen maksettavat maksut peritään toisesta jäsenvaltiosta tuon toisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaan. Jos maksuvelvollinen työnantaja on esimerkiksi Ranskasta ja tämä laiminlyö maksujensa suorittamisen, perintä toimitetaan ranskalaisten säännösten mukaan.

Kussakin tapauksessa joudutaan siis selvittämään maksut laiminlyöneen työnantajan kotimaan lainsäädäntöä ja menettelytapoja. Pakkoperintää varten on hankittava kyseisen maan täytäntöönpanokelpoinen päätös. ETA-alueella voimassa oleva täytäntöönpanomenettelyä koskeva Luganon konventio ei sovellu sosiaaliturvaa koskeviin tapauksiin.

Artiklan 2 kohdan mukaan maat voivat tehdä kahdenvälisiä sopimuksia täytäntöönpanomenettelystä. Tällaisia sopimuksia ovat tehneet ainakin Saksa, Ranska, Hollanti ja Belgia keskenään. Sopimukset mainitaan asetuksen 574/72 liitteessä 5.

Artiklassa 92 on viittaus asetuksen 574/72 artiklaan 109. Täytäntöönpanoasetuksessa ei kuitenkaan ole suoranaisia määräyksiä perinnästä, vaan artiklassa annetaan mahdollisuus sellaiseen järjestelyyn, jossa toisessa maassa oleva työnantaja siirtää sopimuksella maksuvelvoitteensa työntekijälle. Tällaisesta järjestelystä on aina annettava tieto toimivaltaiselle laitokselle.

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

6 ETA-SOPIMUKSEN VAIKUTUS TYÖELÄKKEIDEN LASKEMISEEN

6.1

Johdanto

Suomen lakisääteisiin työeläkkeisiin on sovellettava ETA-sopimuksen sosiaaliturvaa koskevia säännöksiä aina silloin, kun työntekijä tai yrittäjä on työkennellyt Suomen lisäksi toisessa ETA-maassa. Tämä merkitsee mm. sitä, että henkilö, joka tulee työkyvyttömäksi ollessaan työsuhteessa tai yrittäjätöminnässä ETA-maassa ja jolla ei enää ole Suomen työsuhteen perusteella oikeutta tulevan ajan eläkkeeseen, voi saada Suomesta EY-asetuksen 1408/71 mukaisena pro rata-eläkkeenä vapaakirjojen lisäksi osan tulevan ajan eläkkeestä.

Muiden ETA-maiden vakuutus- tai asumiskaudet on myös rinnastettava Suomessa asumiskausiin, laskettaessa TEL 6 §:n 3 momentissa tarkoitettujen viiden vuoden asumisajan edellytyksen täyttymistä.

ETA-tapauksissa työeläke on laskettava kahdella tavalla:

1) Kansallisen lainsäädännön mukaisesti, ottaen huomioon Suomen työeläkelakien mukaiset vakuutuskaudet sekä asetuksen 1408/71 ja sen liitteessä mainittujen sosiaaliturvasopimusten säännökset toisen jäsenvaltion eläkkeen yhteensovittamisesta. Lisäksi huomioon on otettava, mitä edellä on sanottu viiden vuoden asumisajan edellytyksen täyttymisestä. (Näin lasketusta eläkkeestä käytetään jatkossa termiä kansallisen lain mukainen eläke.)

2) Asetuksen 1408/71 mukaisesti teoreettisen eläkkeen avulla laskettuna pro rata-eläkkeenä. Tällöin otetaan huomioon myös muiden ETA-maiden vakuutuskaudet, rinnastaen ne Suomen vakuutuskausiin.

Näin lasketuista työeläkkeistä myönnettäväksi tulee suurempi.

6.2

Sosiaaliturvasopimusten ja ETA-sopimuksen keskinäinen suhde eläkkeen laskennan kannalta

Asetuksen 1408/71 mukaan jäsenvaltiot voivat tarpeen mukaan tehdä toistensa kanssa sopimuksia, jotka ovat asetuksen periaatteiden ja hengen mukaisia. Näitä sosiaaliturvasopimusten säännöksiä sovelletaan myös ETA-tilanteissa siltä osin, kuin säännökset on ilmoitettu asetuksen 1408/71 liitteessä IV D. Nämä asetuksen säännökset voivat koskea vain kansallisen

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

lainsäädännön mukaisen eläkkeen laskentaa, ne eivät vaikuta teoreettisen eläkkeen eivätkä pro rata-eläkkeen laskentaan.

Edellä olevasta seuraa, että asetuksen mukainen kohdassa 6.1 tarkoitettu kansallisen lain mukainen eläke on laskettava ottaen huomioon asetuksen liitteessä IV D mainitut sosiaaliturvasopimusten säännökset Suomen ja muiden ETA-maiden välillä.

Sitä vastoin Suomen ja ETA-alueen ulkopuolisen maan välistä sosiaaliturvasopimusta ei voida ottaa huomioon asetuksen mukaista kansallisen lain mukaista eläkettä laskettaessa. Eläke on kuitenkin myönnettävä ko. sosiaaliturvasopimuksen mukaisena, jos se niin laskettuna on suurempi kuin asetuksen perusteella laskettu eläke (katso esim. 27).

Uusi pohjoismainen sosiaaliturvasopimus

Samanaikaisesti ETA-sopimuksen voimaantulon kanssa tulee voimaan uusi pohjoismainen sosiaaliturvasopimus. Sopimus sisältää eläkkeenlaskennan osalta vain säännöksen siitä, miten tulevan ajan osuus eläkkeessä on laskettava silloin, kun henkilö on työskennellyt kahdessa tai useammassa pohjoismaassa (artikla 15). Säännöksen tarkoituksena on estää tulevan ajan päällekkäisyys eri pohjoismaista. Tekniikka on kuvattu tarkemmin yhteensovituksen yhteydessä kohdassa 6.6.1.

Uutta pohjoismaista sopimusta on sovellettava myös voimassa oleviin eläkkeisiin ETA-sopimuksen voimaantulosta alkaen. Tähän saakka voimassa olleen pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukaan tuleva aika eläkkeeseen on laskettu vain siitä maasta, mistä eläke tulevalta ajalta on muodostunut suuremmaksi. Uuden sopimuksen mukaan tulevalta ajalta lasketaan eläkettä aina kun oikeus tulevaan aikaan maan lainsäädännön mukaan on syntynyt. Tulevaa aikaa kuitenkin vähennetään toisessa maassa huomioon otettavan tulevan ajan johdosta. Niin muodoin uusi pohjoismainen sopimus merkitsee monessa tapauksessa muunmuassa Suomessa ja Ruotsissa työskennelleelle jo myönnettyyn työeläkkeeseen muutosta.

Pohjoismaissa tulevan ajan oikeus työeläkkeessä on Suomen lisäksi Ruotsissa, Norjassa ja Islannissa.

Suomen ja Saksan välinen sosiaaliturvasopimus

Suomen ja Saksan välisen sosiaaliturvasopimuksen uusiminen on myös vireillä. Sopimuksessa tulee olemaan saman sisältöinen säännös tulevan ajan päällekkäisyyden osalta.

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

käisyyden estämisestä kuin pohjoismaisessa sopimuksessa. Voimassa olevan sosiaaliturvasopimuksen mukaan tuleva aika on puolitettu, jos oikeus tulevaan aikaan on ollut sekä Suomesta että Saksasta. Uusi sopimus ei kuitenkaan ehdi tulla voimaan heti ETA-sopimuksen voimaantullessa eikä siitä niinmuodoin voi olla vielä ilmoitusta asetuksen liitteessä IV D.

Näin ollen ETA-sopimuksen voimaantulovaiheessa uutta Suomen ja Saksan välistä sosiaaliturvasopimusta ei voida ottaa huomioon työeläkkeiden laskennassa.

6.3

Eläkkeiden laskeminen

6.3.1

ETA-sopimusta soveltaen laskettava kansallisen lain mukainen eläke

ETA-tilanteessa laskettava kansallisen lain mukainen eläke eroaa puhtaasti Suomen lain mukaisesti lasketusta eläkkeestä seuraavissa tilanteissa.

1. Eläkkeeseen voi tulla tuleva aika, vaikka työntekijä ei olisi ennen työkyvyttömyyden alkamista asunut Suomessa vähintään 5 vuotta. Asumisajan vaatimus katsotaan täyttyneeksi, jos henkilöllä on asumis- tai vakuutusaikaa eri ETA-maissa yhteensä vähintään 5 vuotta.

2. Eläkkeen tuleva aika voi tulla osittaisena, jos Suomella on toisen ETA-maan kanssa sosiaaliturvasopimus tulevan ajan päällekkäisyyden estämisestä ja sopimuksesta on ilmoitettu EY-komissiolle. ETA-sopimuksen voimaantulovaiheessa tällainen sopimus tulee voimaan pohjoismaiden välillä (katso kohta 6.6.1).

3. Eläkkeen yhteensovittamista toisen ETA-maan työeläkkeen kanssa ei yleensä voida tehdä. Vain silloin, kun sekä Suomen että toisen ETA-maan työeläkkeeseen liittyy tulevan ajan osuutta, yhteensovitus voidaan tehdä kohdassa 6.6.1 esitetyllä tavalla.

4. Eläkkeen yhteensovitus SOLITA-eläkkeen kanssa voidaan tehdä vain osittaisena silloin, kun toinenkin ETA-maa ottaa ko. SOLITA-eläkkeen yhteensovittamisessa huomioon (katso kohta 6.6.1).

Kansallisen lain mukaiset eläkkeet on laskettava erikseen kunkin eläkejärjestelmän osalta. Niiden yhteismäärää verrataan Suomen eläkejärjestelmistä yhdistettynä laskettavaan ETA-säännösten mukaiseen pro rata-eläkkeeseen ja suurempi maksetaan. TEL:n osalta vertailussa mukana on kansallisen lain mukainen eläke vain perusturvan osalta, koska myös pro rata-elä-

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

kekin on TEL:n osalta perusturvan mukainen. Näin ollen TEL-lisäeläkkeen osuus on lisättävä yksityisen sektorin työeläkkeeseen vasta ko. vertailun jälkeen. Näin menetellään riippumatta siitä, myönnetäänkö eläke kansallisen lainsäädännön tai pro rata-eläkkeen mukaisena.

6.3.2

Teoreettinen eläke ja pro rata-eläke

Pro rata-eläkkeen pohjaksi lasketaan aluksi ns. teoreettinen eläke. Se lasketaan muuten samoin kuin kansallisen lain mukainen eläke, mutta muissa ETA-maissa kertyneet vakuutuskaudet rinnastetaan työeläkettä laskettaessa kansallisen lain piirissä tapahtuneeseen työskentelyyn. Toisen ETA-maan työeläkettä ei tällöin kuitenkaan voida yhteensovittaa. Sitä vastoin toisesta ETA-maasta maksettava SOLITA-eläke voidaan yhteensovittaa (ks. kohta 6.6.2).

Tuleva aika

Tulevan ajan oikeus liitetään teoreettiseen eläkkeeseen silloin, kun siihen on oikeus kansallisen lain mukaisessa eläkkeessä. Sen lisäksi tuleva aika otetaan huomioon teoreettisessa eläkkeessä silloin, kun tulevan ajan oikeutta ei enää Suomen työeläkelakien mukaan ole, mutta eläketapahtuma sattuu työsuhteen tai yrittäjätoiminnan aikana muussa ETA-maassa (asetuksen 1408/71 liite VI).

Muiden ETA-maiden työskentelyyn ei liity jälkikarenssiaikaa. Oikeus sellaiseen eläkkeeseen, jonka saamisen edellytyksenä on oikeus tulevaan aikaan voi tämän vuoksi jäädä syntymättä, jos Suomen työskentelyn perusteella tulevan ajan oikeus on jo sammunut. Esimerkiksi oikeutta työttömyyseläkkeeseen ei ole muun ETA-maan työskentelyn perusteella, sillä työttömyyseläkkeen eläketapahtuma ei yleensä satu työsuhteen sisälle. Myös oikeus yksilöllisen varhaiseläkkeeseen voi jäädä syntymättä ulkomaan työskentelyn jälkeen, jollei eläketapahtumapäivä ole sattunut työsuhteen tai yrittäjätoiminnan aikana.

Tuleva aika liitetään siihen työsuhteeseen tai yrittäjätoimintaan johon se olisi liitetty, jos henkilö olisi tullut työkyvyttömäksi viimeisen Suomen lain piiriin kuuluvan työsuhteen tai yrittäjätoiminnan päättyessä. Palkkaperusteena käytetään kyseisen työsuhteen tai yrittäjätoiminnan eläkepalkkaa tai tuloa. Jos oikeutta tulevaan aikaan ei ole kansallisen lain mukaisessa eläkkeessä, teoreettiseen eläkkeeseen mahdollisesti liitettävä tuleva aika lasketaan 65 vuoden ikään saakka.

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

Jos tuleva aika liitetään teoreettiseen eläkkeeseen, mutta oikeutta siihen ei olisi kansallisen lain mukaisessa eläkkeessä, ei tätä eläkettä katsota täysitehoiseksi. Tästä seuraa mm., että tältä ajalta ei kartu eläkeoikeutta.

Korotettu karttuma

Vuoden 1994 alusta voimaantuleva vanhimpien ikäluokien korotettu eläkkeen karttuminen on myös otettava huomioon teoreettisen eläkkeen laskennassa silloin, kun henkilö on työskennellyt toisessa ETA-maassa tällä ikäalueella. Korotuksen osuus lasketaan teoreettiseen eläkkeeseen erillisenä lisänä. Lisäkarttuman suuruus määrätään sen Suomen palvelussuhteen säännösten ja eläkepalkan mukaan, johon tuleva aika olisi liitetty. Myös julkisten eläkejärjestelmien erityissäännökset on otettava korotetussa karttumassa huomioon.

Lapseneläke

Perhe-eläkkeen lapseneläke myönnetään yleensä lapsen asuinmaasta. Asuinmaa laskee oman lainsäädännön mukaisen lapsen eläkettä vastaavan teoreettisen eläkkeen. Pro rata-eläkettä ei lasketa.

Esimerkki 1, työkyvyttömyyseläke

TEL 15 v ETA 10 v tul.aika 10 v
----------*-----*

TKV

Esimerkin henkilö on työskennellyt Suomessa ja ETA-maassa. Hän tulee työkyvyttömäksi ETA-maassa työskennellessään, joten hänelle on laskettava myös tulevan ajan osalta eläke. Tuleva aika liitetään TEL-työsuhteeseen käyttäen palkkaperusteena sen eläkepalkkaa.

Teoreettinen eläke:

Teoreettisen eläkkeen laskennassa otetaan huomioon myös ETA-aika, joten

Teoreettinen eläke =

$1,5 \% \times (15+10+10) \times \text{TEL-palkka}$
= 52,5 % TEL-palkasta

Kun henkilöllä on Suomesta useita työsuhteita, ei teoreettista eläkettä voida kuitenkaan näin yksinkertaisesti laskea, koska henkilöllä on eri työsuhteissa eri palkat, eikä eläkettä välttämättä aina

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

karttu saman prosentoin mukaisesti. Toisen ETA-maan ajalta kertyvä eläke on nimittäin laskettava asetuksen 1408/71 mukaisesti Suomen palvelusaikojen keskimääräisen eläkepalkan (ja keskimääräisen karttumiskertoimen) perusteella.

Tämän johdosta teoreettinen eläke onkin käytännössä Suomen työeläkelakien osalta laskettava siten, että esimerkin TEL-vapaakirjan määrä kerrotaan todellisen "ETA-palvelusajan" ja todellisen TEL-palvelusajan suhteella ja saatuun tulokseen lisätään tulevalta ajalta laskettava eläke.

Tällä tavoin laskenta muodostuu suhteellisen yksinkertaiseksi, koska tällöin ei aina tarvitse selvittää sitä, mitä palkkaa ja mitä karttumisprosenttia olisi ETA-ajan osalta käytettävä, kun henkilöllä on Suomessa ollut useita eri lakien alaisia työ- tai virkasuhteita.

Teoreettinen eläke =

$$25/15 \times \text{TEL-vpk} + 1,5 \% \times 10 \times \text{TEL-palkka} \\ = 52,5 \% \text{ TEL-palkasta}$$

Koska teoreettinen eläke lasketaan Suomen eläkelainsäädäntöä soveltaen, on teoreettinen eläke rajoitettava enintään yhteensovitusrajan suuruiseksi (ks. kohta 6.6.2).

Pro rata-eläke:

Teoreettisen eläkkeen perusteella lasketaan ns. pro rata-eläke, joka on sama suhteellinen osuus teoreettisesta eläkkeestä kuin Suomen eläkelakien alainen, eläkkeeseen oikeuttava todellinen palvelusaika on eri ETA-maiden yhteenlasketusta todellisesta palvelusajasta. Työeläke myönnetään pro rata-eläkkeen suuruisena, jos se on suurempi kuin kansallisen lain mukaan laskettu eläke.

Pro rata-eläke =

$$\text{TEL-vpk} + 15/25 \times 1,5 \% \times 10 \times \text{TEL-palkka}$$

Esimerkistä ilmenee, että ETA-sopimuksen mukaisen laskentatekniikan seurauksena pro rata-eläke muodostuu yleensä TEL-vapaakirjan ja tulevan ajan pro rata-osuuden summasta.

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

Esimerkki 2, vanhuuseläke

TEL 15 v	ETA 10 v	1.2.1999
-----	*-----*	*-----*
	60 v	65 v

Koska henkilö on työskennellyt 60 vuoden iän täyttämisen jälkeen toisessa ETA-maassa, on korotettu karttuma otettava erillisenä lisänä huomioon.

Teoreettinen eläke lasketaan esimerkin tapauksessa korottamalla TEL-vapaakirja vakuutuskausien suhteella ja lisäämällä siihen viideltä vuodelta yhden prosentin lisäkattumaa vastaava osuus.

Teoreettinen eläke =

$$25/15 \times \text{TEL-vpk} + 5 \times 1 \% \times \text{TEL-palkka}$$
Pro rata-eläke =

$$\begin{aligned} &\text{TEL-vpk} + 15/25 \times 5 \times 1 \% \times \text{TEL-palkka} \\ &= \text{TEL-vpk} + 3 \% \times \text{TEL-palkka} \end{aligned}$$

Jos Suomen eläkelakien mukainen yhteensovitusraja tai SOLITA-eläkkeiden (ulkomaiset mukaanlukien) yhteensovitus pienentää teoreettisen eläkkeen määrää, voi pro rata-eläke jäädä pienemmäksi kuin vapaakirjojen summa.

Jäljempänä olevat esimerkit osoittavat, että myös silloin kun työntekijällä on useita eri lakien mukaisia vapaakirjoja, pro rata-eläke muodostuu vapaakirjojen yhteismäärästä ja tulevan ajan sekä karttuman korotuksen pro rata-osuudesta (ellei yhteensovitus vaikuta teoreettiseen eläkkeeseen).

Vakuutuskausien huomioon ottaminen teoreettisessa eläkkeessä

Toisen ETA-maan vakuutuskaudet

Teoreettista eläkettä ja pro-rata suhdetta laskettaessa muista ETA-maista otetaan huomioon vastaavat vakuutuskaudet, jotka Suomessa vakuutettuina olisivat kartuttaneet työeläkettä. Suomen työeläkelakien mukaisia ansiorajoja ei kuitenkaan seurata, vaan työsuhde- ja yrittäjäjaksot otetaan huomioon toisen ETA-maan ilmoituksen mukaisina. Ajat otetaan huomioon maittain täysinä kuukausina.

Aika ennen 1.7.1962 otetaan huomioon puolena yhden prosentin vuosikarttumalla, jos työsuhde on ollut voimassa 8.7.1961 tai sen jälkeen. Toisen ETA-maan ilmoittamat yrittäjäjaksot otetaan huomioon 1.1.1970

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

alkaen. Jos toisen ETA-maan ilmoittamasta vakuutuskaudesta ei ilmene, onko jakso ennen 1.1.1970 yrittäjätoimintaa, käsitellään sitä työsuhteena.

Työsuhteiden lisäksi on otettava huomioon myös työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkeajat sekä ne työttömyys-, koulutus- ja kuntoutusajat, jotka olisivat Suomessa oikeuttaneet työeläkelisään, jos toinen ETA-maa on nämä ajat ilmoittanut vakuutuskausiin kuuluviksi ajoiksi. Nämä ajat rinnastetaan teoreettista eläkettä ja pro rata-suhdetta laskettaessa normaaleihin vakuutuskausiin.

Toisen ETA-maan työttömyys-, koulutus- ja kuntoutusajoja ei kuitenkaan oteta huomioon työeläkelisää laskettaessa. Tulevan ajan oikeutta määriteltäessä näitä aikoja ei myöskään oteta huomioon.

Suomen vakuutuskaudet

LEL- ja TaEL-palvelusaikoina pro rata-suhdetta laskettaessa otetaan huomioon niiden vuosien ansiokausien yhteismäärä, joihin LEL- ja TaEL-ansiot ylittävät näiden lakien piiriin kuulumisen alarajan. Aikaa ennen 23 vuoden iän täyttämistä ja 65 vuoden iän jälkeistä aikaa ei kuitenkaan oteta huomioon, koska ko. ajoilta ei kartu eläkettä. Sitä vastoin nämäkin ajat ilmoitetaan LEL- ja TaEL-vakuutuskausiksi toisiin ETA-maihin, sillä kukin maa soveltaa oman lainsäädännön mukaisia ikärajoja eläkettä laskettaessa.

Työeläkelisään oikeuttavat Suomen työttömyys-, koulutus- ja kuntoutusajat on otettava teoreettista ja pro rata-eläkettä laskettaessa huomioon kahdella tavalla. Näiden aikojen perusteella lasketaan työeläkelisä myös teoreettiseen eläkkeeseen. Sen lisäksi nämä ajat on otettava huomioon pro rata-suhteeseen vaikuttavina vakuutusajoina eli ajat lisätään sekä Suomen vakuutusajoihin että ETA-maiden yhteenlaskettuun vakuutusajoihin.

Rinnakkaiset palvelusajat

Jos Suomen eläkelakien alaiset palvelusajat tai Suomen ja toisen ETA-maan palvelusajat ovat rinnakkain, otetaan rinnakkaiset palvelusajat huomioon vain yhteen kertaan teoreettista eläkettä ja pro rata-suhdetta laskettaessa.

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

6.4

Eläkkeiden myöntäminen ja maksaminen

ETA-tilanteessa työeläkkeen myöntää ja maksaa sama eläkelaitos, joka eläkkeen olisi myöntänyt kansallisen lainsäädännön mukaankin. Suomessa yksityisellä sektorilla sovelletaan viimeisen eläkelaitoksen periaatetta. Julkisen sektorin eläkelaitokset myöntävät omat eläkkeensä.

Teoreettisen ja pro rata-eläkkeen laskee se eläkelaitos, jonka vakuutukseen liittyy tulevan ajan oikeus joko kansallisen lain mukaiseen tai pro rata-eläkkeeseen. Jos tulevan ajan oikeutta ei ole, niin laskemisen suorittaa se eläkelaitos, jossa henkilö on viimeksi Suomessa ollut vakuutettuna.

Jos edunjättäjä on kuulunut useamman jäsenvaltion lainsäädännön piiriin, perhe-eläkkeen lapseneläke tulee ETA-sopimuksen mukaan myöntää ja maksaa yleensä lapsen asuinmaasta. Kyseinen maa myöntää lapseneläkkeen ko. maan lapseneläkettä vastaavan teoreettisen eläkkeen suuruisena (katso kohta 3.1.2). Pro rata-eläkettä ei tällöin lasketa.

Jos muun ETA-maan kansallisen lainsäädännön mukaan laskettu lapseneläke on suurempi kuin eläkkeen myöntävän maan teoreettinen lapseneläke, muu ETA-maa maksaa lapselle kyseisten eläkkeiden erotuksen.

6.5

Suomen eri työeläkejärjestelmistä yhdistetty teoreettinen eläke

Suomen eri työeläkejärjestelmien osalta on tarkoituksenmukaista laskea teoreettinen eläke yhtenä kokonaisuutena. Myös Suomen eri työeläkejärjestelmien lakisääteiset lisäeläke-etuudet kuuluvat ETA-sopimuksen piiriin. TEL-lisäeläke kuitenkin perustuu erilliseen vakuutukseen ja lasketaan peruseläkkeestä täysin erillisenä. ETA-asetuksen säännökset eivät vaikuta TEL-lisäeläkkeen laskentaan eikä sitä oteta myöskään huomioon teoreettista eläkettä laskettaessa. Sitä vastoin valtion ja kunnan osalta myös teoreettisen eläkkeen laskennassa on soveltuvin osin otettava huomioon lisäeläketurvaan liittyvät säännökset.

Valtion ja kunnan eläkejärjestelmässä oikeus lisäeläketurvan mukaiseen eläkkeeseen määräytyy tiettyjen karenssiaikojen täyttyessä ja henkilön pysyessä julkisen järjestelmän piiriin kuuluvassa palvelusuhteessa. VEL:n ja KVTEL:n osalta asetuksen mukaisen eläkkeen laskenta on peruseläketurvan mukainen

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

silloin, kun näiden säännösten mukaiset lisäeläkkeen karenssiajat eivät täyty.

Jos siis julkisen sektorin eläkkeeseen ei liittyisi tulevan ajan oikeutta ilman asetuksen mukaista laskentaa, mutta asetuksen johdosta myös tuleva aika tulee mukaan, lasketaan eläke vain peruseläketurvan mukaisena. Perusturvan mukainen karttumisprosentti on 1,5 % - 2,0 % vuoden 1993 alusta voimaantulleiden ja vuoden 1995 alusta voimaantulevien säännösten mukaisesti. Tuleva aika lasketaan aina 65 vuoden täyttämiseen.

Jos tuleva aika tulee otettavaksi huomioon VEL:n ja KVTEL:n omien työeläkesäännösten mukaan, on teoreettinen eläke laskettava lisäeläketurvan mukaisena.

6.5.1

Yhdistetyn teoreettisen eläkkeen laskenta

Yhdistetty teoreettinen eläke eri eläkejärjestelmistä lasketaan kohdan 6.3.2 periaatteita soveltaen siten, että ensin kerrotaan Suomen lainsäädännön mukaisina vakuutusaikoina ansaittujen eläkkeiden yhteismäärä ETA-maista yhteensä huomioonotettavien vakuutusaikojen ja Suomen kansallisen lainsäädännön mukaisten vakuutusaikojen suhteella (ansaittuihin eläkkeisiin on sisällytettävä myös työeläkelisän ja lapsikorotuksen osuudet). Näin saatuun eläkkeen määrään lisätään karttuman korotus ja tulevan ajan osuus työeläkelisällä ja lapsikorotuksella korotettuna jäljempänä esitetyllä tavalla (esim. 3 ja 4).

Kun Suomen kansallisen lainsäädännön mukaan tulisi myönnettäväksi vain vapaakirjaeläkkeet, mutta ETA-sopimuksen soveltaminen tuo tulevan ajan teoreettiseen eläkkeeseen, katsotaan tulevan ajan liittyvän siihen palvelussuhteeseen, johon se olisi liitetty, jos henkilö olisi tullut työkyvyttömäksi viimeisen Suomen eläkelainsäädännön piiriin kuuluvan palvelussuhteen päättyessä. Palkkana tulevan ajan osalta käytetään ko. palvelussuhteen eläkepalkkaa.

Jos henkilö on palvellut toisessa ETA-maassa sellaisessa iässä, joka Suomessa oikeuttaisi korotettuun karttumaan, lasketaan tästä teoreettiseen eläkkeeseen tuleva lisä sen Suomen palvelussuhteen palkan ja ehtojen mukaisesti, johon tuleva aika liitettäisiin. Tästä muodostuva eläkkeen osa on kyseisen Suomen eläkelain mukaista osaa.

Kun lapseneläke tulee myönnettäväksi teoreettisen eläkkeen suuruisena, katsotaan toisen ETA-maan vakuutuskausiin perustuva eläkkeen osa sen eläkelain

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

mukaiseksi, mihin tuleva aika on liitetty. Jos tulevaa aikaa ei tule otettavaksi huomioon, on kyseinen eläkkeen osa sen eläkelain mukaista eläkettä, jonka mukaan edunjättäjä on viimeksi ollut Suomessa vakuutettuna.

Esimerkki 3

Oletetaan, että henkilö on ollut Suomessa sekä valtion palvelussuhteessa että TEL-työsuhteissa ja muuttaa sen jälkeen toiseen ETA-maahan, jossa hän tulee työkyvyttömäksi työsuhteen aikana.

TEL1	VEL	TEL2	ETA	tuleva aika
-----	*-----*	*-----*	*-----*	*-----*
4 v	10 v	6 v	5 v	TKV 8 v

Eläkepalkat ja vapaakirjat ovat olleet seuraavat:

TEL1	8 000 mk/kk	TEL1-vpk	480 mk/kk
TEL2	10 000 mk/kk	TEL2-vpk	900 mk/kk
VEL	8 000 mk/kk	VEL-vpk	1 600 mk/kk

TEL-vapaakirjat yhteensä 1 380 mk/kk

VEL-vapaakirjat yhteensä 1 600 mk/kk

Teoreettinen eläke:

$$25/20 \times (480 + 900 + 1\,600) + 1,5\% \times 8 \times 10\,000$$

$$= 3\,725 + 1\,200 = 4\,925 \text{ mk/kk}$$

Yhteensovitusraja on 5 817,96 mk/kk (ind. 1688), jota eläke ei ylitä.

Suomen työeläkejärjestelmistä yhteensä muodostuva pro rata-eläke saadaan siten, että teoreettinen eläke kerrotaan edellä mainitun suhdeluvun käänteisluvulla eli Suomen eläkelakien mukaisen todellisen palvelusajan ja teoreettisen eläkkeen perusteena olevan todellisen palvelusajan suhteella.

TEL + VEL-pro rata-eläke:

$$20/25 \times 4925 = 3\,940 \text{ mk/kk}$$

Näin saatu pro rata-eläke on itse asiassa ansaittujen eläkkeiden summa lisättynä pro rata-suhteen mukaisella osuudella tulevan ajan eläkeoikeudesta. Näin ollen esimerkin tapauksessa eläkkeen eri lakien osat saadaan suoraan laskettua ansaittujen eläkkeiden eli vapaakirjojen avulla, lisäämällä tulevan

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

ajan pro rata-osuus viimeisen lain mukaiseen eläkkeeseen.

TEL-pro rata-eläke:

$$480 + 900 + 20/25 \times 1\,200 = 480 + 900 + 960$$

$$= 2\,340 \text{ mk/kk}$$

VEL-pro rata-eläke:

$$1\,600 \text{ mk/kk}$$

Kansallisen lain mukaiset eläkkeet yhteensä:

$$\text{TEL} + \text{VEL} = 480 + 900 + 1\,600 = 2\,980 \text{ mk/kk}$$

Koska pro rata-eläke on suurempi kuin kansallisen lain mukaisesti laskettu eläke, myönnetään työeläke tässä tapauksessa pro rata-eläkkeen suuruisena.

Esimerkki 4

Oletetaan, että henkilöllä on muuten samat työskentelyjaksot kuin esimerkissä 3, mutta TEL2-jakso on ETA-jakson jälkeen.

TEL1	VEL	ETA	TEL2	tuleva aika
-----	*-----*	*-----*	*-----*	*-----*
4 v	10 v	5 v	6 v	TKV 8v

Eläkepalkat ja vapaakirjat ovat olleet seuraavat:

TEL1	8 000 mk/kk	TEL1-vpk	480 mk/kk
TEL2	10 000 mk/kk	TEL2-vpk	900 mk/kk
VEL	8 000 mk/kk	VEL-vpk	1 600 mk/kk

TEL-vapaakirjat yhteensä 1 380 mk/kk

VEL-vapaakirjat yhteensä 1 600 mk/kk

Tehty järjestyksen muutos ei vaikuta teoreettisen eläkkeen ja pro rata-eläkkeen määriin, joten ne ovat esimerkissä 3 lasketun mukaisesti:

$$\text{TEL} + \text{VEL-pro rata-eläke} = 20/25 \times 4\,925$$

$$= 3\,940 \text{ mk/kk}$$

Kansallisen lain mukainen eläke on tässä tapauksessa:

$$\text{TEL} + \text{VEL} = 480 + 900 + 1\,600 + 1,5 \% \times 8 \times 10\,000$$

$$= 4\,180 \text{ mk/kk}$$

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

Koska kansallisen lain mukaiset eläkkeet yhteensä ovat suuremmat kuin pro rata-eläke yhteensä, myönnetään Suomen työeläkkeet tässä tapauksessa kansallisen lainsäädännön mukaisina. Tällöin

TEL-eläke = 480 + 900 + 1 200 = 2 580 mk/kk

VEL-eläke = 1 600 mk/kk

Tämä tekniikka johtaa yleensä siihen, että asetuksen perusteella Suomesta on maksettava karttuneet vapaa-kirjat + korotetusta karttumasta mahdollisesti tuleva lisä + viimeisestä eläkejärjestelmästä tulevan ajan osuus (yhteensovituksen vaikuttaessa eläke voi olla pienempi, ks. kohta 6.6). Tulevan ajan osuus on täysimääräinen, jos henkilöllä jo Suomen lainsäädännön perusteella on tulevan ajan oikeus. Muuten tulevan ajan osuus määräytyy pro rata-suhteen mukaisesti.

6.6

Eläkkeiden yhteensovittaminen asetusta 1408/71 sovellettaessa

Asetuksen 1408/71 yhteensovitusta koskevat säännökset ovat muuttuneet sen jälkeen, kun 1.1.1994 voimaantuleva ETA-sopimuksen sisältö sovittiin. EY-maat ovat soveltaneet uusia asetuksen säännöksiä 1.6.1992 alkaen. ETA-maiden on aluksi sovellettava vanhaa ennen 1.6.1992 voimassa ollutta asetusta 1408/71. Asetuksen uudet säännökset tulevat voimaan myöhemmin sovittavasta ajankohdasta.

Käytännössä vanhojen ja uusien yhteensovitusäännösten ero on kuitenkin vähäinen. Tämä johtuu siitä, että asetuksen uudet säännökset sisältävät pääosin tarkennuksia ja eräitä EY-tuomioistuimen päätöksiin perustuvia muutoksia, joiden mukaisesti vanhoja säännöksiäkin olisi tullut soveltaa.

Vanhat säännökset ovat mm. kieltäneet eri ETA-maiden työeläkkeiden välisen yhteensovituksen. Sen sijaan eri ETA-maista myönnettyjen työeläkkeiden yhteismäärä on asetuksen mukaan voitu rajoittaa korkeimman teoreettisen eläkkeen määrään (ns. ETA-rajoitus). Tarvittaessa asetuksen mukaan olisi voitu pienentää kansallisen lain mukaisesti laskettuja eläkkeitä. Periaate ei kuitenkaan ole pitänyt yhtä käytännön kanssa, sillä EY-tuomioistuimen tapaus "Petroni" kieltää kansallisen eläkkeen pienentämisen asetuksen säännöstä riippumatta.

Asetuksen 1408/71 artikla 8 on puolestaan antanut oikeuden tehdä kahdenvälisiä sosiaaliturvasopimuksia, jolleivät ne ole asetuksen hengen vastaisia ja jos niistä ilmoitetaan EY-komissiolle. Esimerkiksi

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

Saksa ja Luxemburg ovat jo ennen uusien säännösten voimaantuloa nojautuneet tähän artiklaan ja sopineet keskenään tulevan ajan päällekkäisyyksien estämistä eli poiketen siten asetuksen 1408/71 vanhoista yhteensovitus-säännöksistä.

Näin ollen yhteensovitusta koskevat ohjeet kuvataan seuraavassa 1.6.1992 voimaantulleen asetuksen 1408/71 mukaisesti. Jos uusia säännöksiä ei toistaiseksi jossain tilanteessa voida soveltaa ETA-maissa, todetaan se erikseen.

6.6.1

Kansallisen lain mukainen eläke

Oikeus yhteensovitukseen

Jotta toisen ETA-maan eläke ylipäänsä voidaan ottaa huomioon yhteensovituksessa, siitä on oltava säännökset kansallisessa lainsäädännössä. Suomen lainsäädännössä yhteensovitus-säännökset ovat olemassa (TEL 8 §:n 9 momentti).

Asetuksen 1408/71 uusien säännösten mukaan, toisen ETA-maan eläke voidaan yhteensovittaa kansallisen lain mukaisen työeläkkeen kanssa kahdessa tilanteessa.

-Yhteensovitus voidaan aina tehdä, jos toisen maan eläke on eri lajin etuus (esim. SOLITA-eläke).

- Yhteensovitus toisen ETA-maan työeläkkeen kanssa voidaan tehdä vain silloin, jos sekä Suomen että toisen ETA-maan työeläkkeeseen sisältyy tulevan ajan osuutta. Tällöin yhteensovituksessa toisen ETA-maan eläkkeestä otetaan huomioon vain tulevalta ajalta laskettu eläkkeen osuus. Myös toisen ETA-maan myöntämään pro rata-eläkkeeseen sisältyvä tulevan ajan osuus voidaan tällöin yhteensovittaa.

Uusien säännösten voimaantulon jälkeenkään toisen ETA-maan työeläkettä ei voida yhteensovittaa, jos Suomen ja ko. ETA-maan välillä on tehty sosiaaliturvasopimus, jonka tarkoituksena on ollut estää tulevan ajan päällekkäisyys. Pohjoismaiden välillä tällainen sosiaaliturvasopimus on jo ETA-sopimuksen voimaantulovaiheessa 1.1.1994.

Yhteensovituksen tekniikka

SOLITA-eläkettä ei voida yhteensovittaa aina täysimääräisenä. Jos toinen ETA-maa ei ota SOLITA-eläkettä yhteensovituksessa huomioon, Suomen työeläkkeissä se voidaan ottaa huomioon täysimääräisenä

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

(sekä Suomesta että muista maista saatavat SOLITA-eläkkeet). Jos sitävastoin sama SOLITA-eläke yhteensovitetaan kahdesta tai useammasta ETA-maasta myönnetyn työeläkkeen kanssa, SOLITA-eläkkeestä johtuva yhteensovitusrajan ylite on ennen työeläkkeeseen tehtävää vähennystä jaettava näiden ETA-maiden lukumäärällä (SOLITA-vähennys jakautuu siten ko. maiden kesken). Näin menetellään myös silloin, kun toisesta ETA-maasta tulee myönnettäväksi pro rata-eläke.

Asetus 1408/71 ei määrittele sitä, miten työeläkkeiden päällekkäinen etuus tulevan ajan osalta olisi ositettava ETA-maiden kesken yhteensovituksessa. Suomessa on tarkoituksenmukaista menetellä siten, että muiden ETA-maiden etuudet tulevan ajan osalta otetaan yhteensovituksessa huomioon samalla tavalla kuin edellä SOLITA-eläkkeet. Toisin sanoen muiden ETA-maiden työeläkkeiden tulevan ajan osuudet lasketaan yhteen Suomen työeläkkeen kanssa ja näin muodostuva yhteensovitusrajan ylite jaetaan ennen työeläkkeen vähennystä ko. ETA-maiden lukumäärällä.

Työeläkettä ei muiden ETA-maiden tulevan ajan osuuk-sien johdosta kuitenkaan saa vähentää enempää, kuin Suomen tulevan ajan osuus on. Tämä yksikäsitteinen päättely edellyttää ohjeen antamista siitä, missä järjestyksessä eläkkeitä tarkastellaan suhteessa yhteensovitusrajan ylittymiseen. Tarkoituksenmukais-ta on menetellä siten, että ensin lasketaan Suomen työeläkkeiden yhteensovittamaton yhteismäärä, johon lisätään toisten ETA-maiden yhteensovitettavat työ-eläkeosuudet. Tässä vaiheessa eli ennen mahdollisten SOLITA-eläkkeiden lisäämistä katsotaan, paljonko ETA-maiden työeläkkeistä aiheutuu yhteensovitusrajan ylittymistä. Sen perusteella lasketaan ETA-maiden työeläkkeistä aiheutuva vähennys, joka rajoitetaan enintään Suomen työeläkkeiden yhteensovittamattoman tulevan ajan osuuden suuruiseksi (katso esim. 19).

Tulevan ajan päällekkäisyyden estäminen sosiaaliturvasopimuk-silla

1.1.1994 voimaantuleva uusi pohjoismainen sopimus

Kohdassa 6.2 on kuvattu sosiaaliturvasopimusten so-veltamista ETA-tilanteissa. Samanaikaisesti ETA-so-pimuksen kanssa voimaantulevalla pohjoismaisella sopimuksella on pyritty estämään tulevan ajan pääl-lekkäisyys pohjoismaiden välillä.

Teknisesti tulevan ajan päällekkäisyys on estetty siten, että kukin pohjoismaa, joista eläkkeensaajal-la on tulevan ajan oikeutta, pienentää kansallisen lain mukaista eläkettä laskettaessa tulevaa aikaa.

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

Pienennetty tuleva aika lasketaan siten, että täysi tuleva aika kerrotaan ko. maan todellisten vakuutuskausien ja ko. pohjoismaiden yhteenlaskettujen todellisten vakuutuskausien suhteella.

Toisen pohjoismaan eläkkeeseen katsotaan sisältyvän tulevan ajan oikeutta myös silloin, kun tulevan ajan oikeus on sisältynyt pro rata-eläkkeen perusteena olevaan teoreettiseen eläkkeeseen (katso esim. 20).

Tulevan ajan katsotaan sisältyvän toisen maan eläkkeeseen, vaikka eläkkeeseen oikeuttavan enimmäisajan (esim. Ruotsissa 30 vuotta) täytyminen todellisten vakuutuskausien perusteella olisi estänyt eläkkeen kertymisen tulevalta ajalta.

Suomen ja Saksan välinen sosiaaliturvasopimus

Suomen ja Saksan välinen uusi sosiaaliturvasopimus ei vielä ole valmis eikä sitä voida soveltaa vielä 1.1.1994. Valmisteilla olevan sopimuksen sisältö on tulevan ajan päällekkäisyyden estämisen suhteen sama kuin pohjoismaisessa sopimuksessa.

Näin ollen sopimuksen voimaantulon jälkeen, jos sekä Suomen että Saksan eläkkeeseen sisältyy tuleva aika, Suomen kansallisen lain mukaisessa eläkkeessä täydestä tulevasta ajasta otetaan huomioon sama suhteellinen osuus kuin Suomen todelliset vakuutuskaudet ovat Suomen ja Saksan yhteenlaskettuihin todellisiin vakuutuskausiin.

Koska 1.1.1994 voimassa olevat säännökset kieltävät toisen ETA-maan työeläkkeen yhteensovittamisen, ei Suomen työeläkkeessä voida toistaiseksi millään tavoin ottaa huomioon mahdollista Saksasta päällekkäin saatavan tulevan ajan osuutta.

Muut sosiaaliturvasopimukset

Ilmeisesti Suomi solmii myöhemmin sosiaaliturvasopimukset myös muiden ETA-maiden kanssa, joissa eläkkeeseen liittyy tulevan ajan oikeus. Nämäkin sopimukset pyritään tekemään samansisältöisiksi kuin pohjoismainen sopimus.

6.6.2

Teoreettinen eläke, pro rata-eläke

Pro rata-eläkkeen perusteena oleva teoreettinen eläke on laskettava kansallista lainsäädäntöä soveltaen, johon osana kuuluu myös se, ettei teoreettinen eläke voi ylittää yhteensovitusrajaa. Pelkissä työeläketilanteissa (ei SOLITA-eläkkeitä) ei teoret-

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

tista eläkettä laskettaessa muuta yhteensovitus-
saa tehdä.

SOLITA-tapauksissa teoreettisesta eläkkeestä vähen-
netään määrä, jolla teoreettisen eläkkeen ja SOLITA-
eläkkeen yhteismäärä ylittää yhteensovitusrajan.
Myös toisesta ETA-maasta maksettava SOLITA-eläke
voidaan tällöin ottaa huomioon. Jäljelle jäävä teo-
reettinen eläke jaetaan pro rata-suhteessa.

Teoreettisen eläkkeen yhteensovituksessa SOLITA-
eläkkeet otetaan huomioon täysimääräisinä, vaikka
sama SOLITA-eläke tulisi yhteensovittavaksi toi-
sessakin ETA-maassa. Teoreettisen eläkkeen yhteenso-
vituksesta johtuva vähennys ei kuitenkaan koko mää-
rällään pienennä pro rata-eläkettä. Pro-rata-eläk-
keen pienennykseksi jää teoreettisen eläkkeen vähen-
nys kerrottuna pro rata-suhteella. Näin ollen tässä-
kään tilanteessa SOLITA-eläke ei voi aiheuttaa kak-
sin tai useammankertaista vähennystä ETA-maiden yh-
teenlaskettuihin eläkkeisiin.

Jos yhteensovitusraja tai SOLITA-eläkkeiden yhteen-
sovitus rajoittaa teoreettista eläkettä, vähennys
tehdään ensisijaisesti teoreettisen eläkkeen tulevan
ajan osuuteen, seuraavaksi karttuman korotuksen
osuuteen ja vasta sen jälkeen vapaakirjaosuuksiin.
Tavoitteena on, että eri lakien mukaiset vapaakirjat
säilyisivät mahdollisimman muuttumattomina (katso
esim. 18).

Pro rata-eläkettä ei ETA-asetuksen mukaan voida yh-
teensovittaa. Pro rata-osuuden laskeminen on jo yh-
teensovitukseen verrattava toimenpide.

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

6.6.3

Tiivistelmä yhteensovituksesta ETA-tilanteissa

	Vanha asetus (voimassa 1.1.1994)	Uusi asetus (voimaan myöhemmin)
Kansallisen lain mukaista eläkettä laskettaessa		
- SOLITA-eläkkeet	+ ¹⁾	+ ¹⁾
- toisen ETA-maan työeläke, jos ei ole sos.turvasopim.	-	+ ²⁾
- toisen ETA-maan työeläke, jos on sos.turvasopim.	+ ²⁾	+ ²⁾
- (ETA-rajoitus	+ ³⁾	-)
Teoreettista eläkettä laskettaessa		
- SOLITA-eläkkeet	+ ⁴⁾	+ ⁴⁾
- toisen ETA-maan työeläke	-	-
- ETA-rajoitus	-	-
Pro rata-eläke	Ei voida yhteensovittaa eikä vähentää ETA-rajoituksen johdosta	

¹⁾ Jos sama SOLITA-eläke otetaan huomioon yhteensovituksessa kahdessa tai useammassa ETA-maassa, siitä johtuva vähennys Suomen työeläkkeiden yhteismäärään = yhteensovitusrajan ylite jaettuna ko. ETA-maiden lukumäärällä.

²⁾ Toisen ETA-maan työeläke voidaan yhteensovittaa vain siltä osin kuin sitä on kertynyt päällekkäin tulevalta ajalta. Toisissa ETA-maissa eläkkeeseen sisältyvät tulevan ajan osuudet otetaan yhteensovituksessa huomioon siten, että niistä aiheutuva yhteensovitusrajan ylite jaetaan ko. toisten ETA-maiden lukumäärällä. Tällaista yhteensovitusta ei kuitenkaan saa tehdä, jos tulevan ajan päällekkäisyys Suomen ja ko. ETA-maan välillä on pyritty estämään ETA-asetuksessa ilmoitetussa maiden välisessä sosiaaliturvasopimuksessa.

³⁾ Asetuksen mukaan ETA-maiden työeläkkeiden yhteismäärä voidaan rajoittaa korkeimman teoreettisen eläkkeen määrään. Ylite voidaan asetuksen mukaan vähentää vain eläkkeistä, jotka myönnetään kansallisen lain mukaisina. Vähennys tehdään samassa suhteessa kaikista ko. eläkkeistä. Käytännössä EY-tuomioistuin ei kuitenkaan ole sallinut ETA-rajoituksen tekemistä!

⁴⁾ Teoreettista eläkettä rajoitetaan niin, että se yhdessä SOLITA-eläkkeiden kanssa ei ylitä Suomen lakien mukaista yhteensovitusrajaa.

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

6.7

Perhe-eläkkeiden laskenta

Jos edunjättäjä on työskennellyt Suomen lisäksi muissa ETA-maissa on myös perhe-eläke laskettava kahdella tavalla: ETA-sopimuksen ja kansallisen lain mukaan. Leskeneläkkeenä maksetaan näistä suurempi. Lapseneläke maksetaan yleensä vain lapsen asuinmaasta teoreettisen eläkkeen suuruisena. Jos lapsi asuu toisessa ETA-maassa ja sieltä maksettava lapseneläke on pienempi kuin Suomen kansallisen lain mukainen lapseneläke, maksetaan Suomesta erotus.

6.7.1

Eläkesovitus

Jos leski ja lapset asuvat samassa taloudessa ja jos lapsilla on Suomen lainsäädännön mukainen oikeus lapseneläkkeeseen, ei leskeneläkkeen kannalta ole merkitystä sillä mistä maasta lapset eläkkeen saavat: eläkesovitus tehdään, kun nuorin lapsi täyttää 18 vuotta. Myös murtolukuun, joka määrää leskeneläkkeen osuuden edunjättäjän eläkkeestä, lasten lukumäärä vaikuttaa silloinkin, kun lasten eläkkeet maksetaan toisesta maasta.

Eläkesovitusta varten otetaan huomioon lesken omat eläkkeet tai karttuneet eläkeoikeudet myös muista maista. Lesken omana eläkkeenä käytetään samaa markkamäärää sekä teoreettisen että kansallisen perhe-eläkkeen eläkesovituksessa.

Jos leski ei ole eläkkeellä, ja hän on työskennellyt eri ETA-maissa, edellyttäisi hänen oman eläkkeensä tarkan määrän selvittäminen samaa tiedonvaihtoa ja laskentaa eri maissa kuin eläkkeen myöntö. Näin raskasta menettelyä ei eläkesovitusta varten kuitenkaan edellytetä, vaan voidaan menetellä siten, että pyydetään käsittelyä laitoksen kautta eri maista arvio lesken omien eläkkeiden määristä ja palvelusjaksoista. Jos eläkearviot saadaan, käytetään niitä, ja Suomen osalta suurempaa kansallisesta ja pro rata-eläkkeestä. Ellei arvioita lesken omasta eläkkeestä toisista maista saada, käytetään lesken omana eläkkeenä Suomessa laskettua teoreettisen eläkkeen määrää.

Jos leskellä ei ole oikeutta omaan eläkkeeseen Suomesta, ja muista maista ei saada eläkearvioita, voidaan leskelle arvioida eläke Suomen lainsäädännön ja ulkomaan palkan ja vakuutuskausien mukaisesti.

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

1) Kansallisen lain mukainen leskeneläke

- Leskeneläke lasketaan vain edunjättäjän Suomen vakuutuskausien perusteella

- Edunjättäjän eläke eläkesovitusperusteen määräämiseksi lasketaan edunjättäjän Suomen vakuutuskausien perusteella ja saatuun eläkkeeseen lisätään ulkomailta saatu eläke tai sieltä ilmoitettu laskennallinen eläke. Ellei laskennallista eläkettä saada, voidaan edunjättäjän eläkkeenä käyttää teoreettista eläkettä.

2) Leskeneläkkeen pro rata-osuus

- Lasketaan edunjättäjän teoreettinen eläke ja sen avulla teoreettinen leskeneläke

- Eläkesovitusperustetta laskettaessa käytetään edunjättäjän eläkkeenä teoreettisen eläkkeen määrää

- Eläkesovitus tehdään teoreettiseen leskeneläkkeeseen. Sen jälkeen lasketaan leskeneläkkeen pro rata-osuus.

Esimerkki 5

Leskeneläkkeen laskeminen, kun Suomen lainsäädännön mukaan edunsaajina ei ole lapsia.

a) Edunjättäjän työsuhteet:

TEL 20 v	ETA 12 v	tuleva aika 10 v
-----	*-----*	*-----*
		eläketapahtuma
		vuonna 1994

TEL-vpk	2 400 mk/kk
Eläkepalkka	8 000 mk/kk
ETA-maan ilmoittama edunjättäjän eläke	4 500 mk/kk

b) Lesken työsuhteet:

TEL 10 v	ETA 10 v.	tuleva aika 13 v
-----	*-----*	*-----*

TEL-vpk	1 350 mk/kk
Eläkepalkka	9 000 mk/kk

Esimerkissä toisesta ETA-maasta ei ole saatu lesken laskennallista oman eläkkeen määrää. Eläkesovituk-

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

nessä käytetään lesken teoreettista eläkettä, joka on

$$20/10 \times 1\,350 + 1,5\% \times 13 \times 9\,000 = 4\,455 \text{ mk/kk}$$

Kansallisen lain mukainen leskeneläke:

Eläkesovittamaton leskeneläke:

$$6/12 \times 2\,400 = 1\,200 \text{ mk/kk}$$

Edunjättäjän eläke:

Ulkomailla laskettu edunjättäjän eläke on otettava eläkesovitusperustetta määrättäessä huomioon.

TEL-vpk = 2 400 mk/kk

Toisesta ETA-maasta ilmoitettu edunjättäjän eläke
= 4 500 mk/kk

Edunjättäjän eläke yhteensä = 6 900 mk/kk, jonka perusteella eläkesovitusperuste määrätään (ind. 1688).

$$\text{Ylite} = 4\,455 - 3\,821,06 = 633,94 \text{ mk/kk}$$

$$\text{Eläkesovitusvähennys} = 1/2 \times 633,94 = 316,97 \text{ mk/kk}$$

Kansallisen lain mukainen leskeneläke:

$$1200 - 316,97 = 883,03 \text{ mk/kk}$$

ETA-sopimuksen mukainen leskeneläkkeen pro rata-osuus:

Perhe-eläkkeen pro rata-osuuden perusteeksi lasketaan ensin edunjättäjän teoreettinen eläke ottamalla huomioon ETA-maissa tapahtunut työskentely. Teoreettinen eläkesovittamaton leskeneläke saadaan näin lasketusta eläkkeestä lasten lukumäärästä riippuvana osuutena.

Edunjättäjän teoreettinen eläke:

$$32/20 \times 2\,400 + 0,015 \times 10 \times 8\,000 = 5\,040 \text{ mk/kk}$$

Teoreettinen eläkesovittamaton leskeneläke:

$$1/2 \times 5\,040 = 2\,520 \text{ mk/kk}$$

Yhteensovitusraja:

$$(2\,520/5\,040) \times 60\% \times 8\,000 = 2\,400 \text{ mk/kk}$$

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

Yhteensovitusrajaan rajattu eläkesovittamaton teoreettinen leskeneläke on 2 400 mk/kk.

Edunjättäjän yhteensovitusrajaan rajattu teoreettinen eläke:

$$60/100 \times 8\,000 = 4\,800 \text{ mk/kk}$$

Eläkesovitus lasketaan teoreettisten eläkkeiden perusteella.

$$\text{Ylite} = 4\,455 - 3\,821,06 = 633,94 \text{ mk/kk}$$

$$\text{Eläkesovitusvähennys} = 1/2 \times 633,94 = 316,97 \text{ mk/kk}$$

Teoreettinen eläkesovitettu leskeneläke:

$$2\,400 - 316,97 = 2\,083,03 \text{ mk/kk}$$

Leskeneläkkeen pro rata-osuus:

$$20/32 \times 2\,083,03 = 1\,301,89 \text{ mk/kk}$$

Suomesta myönnettävä leskeneläke on 1 301,89 mk/kk.

Esimerkki 6

Leskeneläkkeen laskeminen, kun edunsaajina Suomen lainsäädännön mukaan ovat leski ja lapsi. Leski ja lapsi asuvat samassa taloudessa, joten eläkesovitus ei tehdä.

Edunjättäjän työsuhteet:

TEL 20 v	ETA 12 v	tuleva aika 10 v

TEL-vpk 2 400 mk/kk

Eläkepalkka 8 000 mk/kk

Kansallisen lainsäädännön mukainen perhe-eläke:

$$\text{Leskeneläke} = 6/12 \times 2\,400 = 1\,200 \text{ mk/kk}$$

$$\text{Lapseneläke} = 4/12 \times 2\,400 = 800 \text{ mk/kk}$$

ETA-sopimuksen mukainen leskeneläkkeen pro rata-osuus:

Edunjättäjän teoreettinen eläke on 5 040 mk/kk
(ks. esimerkki 5)

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

Lesken osuus = $6/12 \times 5\,040 = 2\,520$ mk/kk

Lapsen osuus = $4/12 \times 5\,040 = 1\,680$ mk/kk

Lesken- ja lapseneläke yhteensä on 4 200 mk/kk.

Yhteensovitusraja:

$(4\,200/5\,040) \times 60\% \times 8\,000 - 425 - 250$
 $= 3\,325$ mk/kk

Yhteensovitusrajaan rajattu teoreettinen lesken- ja lapseneläke yhteensä on 3 325 mk/kk.

Lesken osuus teoreettisesta eläkkeestä:

$(2\,520/4\,200) \times 3\,325 = 1\,995,00$ mk/kk

Leskeneläkkeen pro rata-osuus:

$20/32 \times 1\,995,00 = 1\,246,88$ mk/kk

Suomesta myönnettävä leskeneläke on 1 246,88 mk/kk.

6.8 Yksityisen sektorin pro rata-eläkkeen jakaminen eri lakien mukaisiin osiin

Yksityisen sektorin perusturvan mukaiset eläkkeet jakautuvat rahoitusvastuun osalta neljään osaan. TEL-LEL-TaEL-MEL-eläkkeet ovat osaksi määrätyn eläkelaitoksen vastuulla ja osaksi ko. lakien mukaista toimintaa harjoittavien eläkelaitosten yhteisellä vastuulla (ns. tasauseläkkeet). YEL-eläkkeet ovat ko.lain mukaista toimintaa harjoittavien eläkelaitosten yhteisellä vastuulla. MYEL-eläkkeistä vastaa Mela. Näin ollen yksityisen sektorin osalta pro rata-eläke on jaettava eri eläkelakien mukaisiin osiin.

Koska yksityisen sektorin työeläke muodostaa yhden kiinteän kokonaisuuden, on yksityiseltä sektorilta laskettava yksi eri lakien mukaiset osat sisältävä pro rata-eläke. Sen jälkeen yksityisen sektorin pro rata-eläke jaetaan eri lakien mukaisiin osiin, jotka muodostuvat lakikohtaisista vapaakirjojen määrästä ja viimeisen eläkelain mukaiseen eläkkeeseen liitetystä tulevan ajan osuudesta ja mahdollisesta karttuman korotuksesta.

Pro rata-eläkkeestä aiheutuva TEL-LEL-TaEL-MEL-osien lisäys on ko. lakien mukaista toimintaa harjoittavien eläkelaitosten yhteisellä vastuulla (MEL:ssä TEL-perusturvaa vastaavan osan lisäys). YEL-osan lisäys

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

on vastaavasti YEL-laitosten yhteisellä vastuulla ja MYEL-osan lisäys Melan vastuulla.

Sosiaaliturvasopimus voi aiheuttaa sen, että eläke on myönnettävä pienempänä kuin kansallisen lainsäädännön mukainen eläke olisi. Tällainen tilanne voi syntyä silloin, kun sosiaaliturvasopimuksen perusteella tuleva aika on otettu huomioon vain osittain. Tästä johtuva vähennys kohdistuu sen lain mukaiseen eläkkeeseen, johon tuleva aika liittyy.

Seuraavassa esimerkissä oletetaan, että toisessa ETA-maassa työnteon aloittanut henkilö on muuttanut Suomeen ja ollut ensin TEL-työsuhteessa ja sitten yrittäjänä. Henkilö on muuttanut takaisin toiseen ETA-maahan ja tulee siellä työkyvyttömäksi. Esimerkin tilanne voi esiintyä tarkistuspyyntötapauksessa.

Esimerkki 7

ETA1	TEL	YEL	ETA2	tuleva aika
-----	*-----*	*-----*	*-----*	*-----*
2 v	10 v	: 5 v	3 v	TKV 8 v
		:		
		1.1.70		

Esimerkissä palvelusajat ovat:
ETA-maat yhteensä 20 v
Suomi yhteensä 15 v

Tulevan ajan osuus on liitettävä YEL-jaksoon. Tulevaa aikaa on 8 vuotta. Aikaa YEL:n voimaantulosta eläkeiän täyttämiseen on esimerkin mukaan

$5 + 3 + 8 = 16$ vuotta.

TEL-YEL-teoreettinen eläke:

$20/15 \times (\text{TEL-vpk} + \text{YEL-vpk}) + 8/16 \times 38 \% \times \text{YEL-työtulo}$ (oletetaan, ettei yhteensovitusraja ylity)

TEL + YEL-pro rata-eläke:

$\text{TEL-vpk} + \text{YEL-vpk} + 15/20 \times 19 \% \times \text{YEL-työtulo} =$
 $\text{TEL-vpk} + \text{YEL-vpk} + 14,25 \% \times \text{YEL-työtulo}$

Tässä tapauksessa pro rata-eläke on suurempi kuin kansallisen lainsäädännön mukainen eläke (vapaakirjaeläke). Näin ollen myönnettävän eläkkeen lakiosat ovat:

TEL-osa = TEL-vpk
YEL-osa = YEL-vpk + 14,25 % x YEL-työtulo

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

6.9 Lisäesimerkkejä

6.9.1

Esimerkkiluettelo

Esimerkki 8	työkyvyttömyyseläke
Esimerkki 9	työkyvyttömyyseläke, ns. uimis- säätö
Esimerkki 10	työkyvyttömyyseläke, työttömyys- aika
Esimerkki 11	työkyvyttömyyseläke, rinnakkainen vakuutusaika
Esimerkki 12	LEL-työkyvyttömyyseläke, työttö- myysaika
Esimerkki 13	lapseneläke
Esimerkki 14	lapseneläke
Esimerkki 15	vanhuuseläke, korotettu karttuma
Esimerkki 16	työkyvyttömyyseläke, korotettu karttuma
Esimerkki 17	työkyvyttömyyseläke, yhteensovi- tusraja
Esimerkki 18	työkyvyttömyyseläke, yhteensovi- tusraja, korotettu karttuma
Esimerkki 19	työkyvyttömyyseläke, yhteensovi- tus
Esimerkit 20-22	pohjoismaisen sosiaaliturvasopi- muksen soveltaminen Suomen ja Ruotsin kesken
Esimerkit 23-26	siirtymävaiheen esimerkkejä Suo- mesta ja Ruotsista eläkettä saa- vista
Esimerkki 27	ETA-sopimuksen ja Suomen ja USA:n välisen sosiaaliturvasopimuksen soveltaminen

Kaikki esimerkit on laskettu indeksipisteluvun 1688 mukaisesti.

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

Esimerkki 8 (työkyvyttömyyseläke)

Työntekijä on syntynyt 30.5.1938 ja hän tulee työkyvyttömäksi ETA-maassa työssä ollessaan 1.6.1995.

TEL-työsuhte: 1.6.1968 - 31.5.1983 = 15 v
Eläkepalkka: 10 000 mk/kk
Ansaattu eläke: 2 250 mk/kk

ETA-työsuhte: 1.6.1983 - 31.5.1995 = 12 v
Tuleva aika: 1.6.1995 - 30.5.2003 = 8 v

TEL	ETA	Tuleva aika
-----	*-----*	*-----*
15 v	12 v	TKV 8 v

Henkilö on tullut työkyvyttömäksi ollessaan työsuhteessa ETA-maassa. Hänelle on laskettava tulevan ajan eläke. Tuleva aika liitetään 15 vuotta jatku-neeseen TEL-työsuhteeseen, koska se olisi liitetty tähän työsuhteeseen, jos henkilö olisi tullut työkyvyttömäksi tämän Suomen lain piiriin kuuluvan työsuhteen päättyessä.

Kansallisen lain mukainen eläke: 2 250 mk/kk

Koska oikeutta tulevaan aikaan ei ole kansallisen lain mukaisessa eläkkeessä, mahdollinen sosiaaliturvasopimukseen ei vaikuttaisi eläkkeen laskentaan.

Teoreettinen eläke:

$$\frac{27}{15} \times 2\,250 + 8 \times 1,5 \% \times 10\,000 =$$

$$4\,050 + 1\,200 = 5\,250 \text{ mk/kk}$$

Pro rata-eläke:

$$\frac{15}{27} \times 5\,250 = 2\,916,67 \text{ mk/kk}$$

Työeläke myönnetään pro rata-eläkkeen suuruisena, koska se on suurempi kuin kansallisen lain mukaisesti laskettu eläke.

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

Esimerkki 9 (ns. uimissäöntö)

Työntekijä on syntynyt 30.5.1936 ja hän tulee työkyvyttömäksi ETA-maassa työssä ollessaan 1.6.1996.

TEL-työsuhte A: 1.1.1966 - 31.12.1970 = 60 kk
Eläkepalkka: 9 000 mk/kk
Ansaattu eläke: 675 mk/kk

TEL-työsuhte B: 1.1.1971 - 31.5.1971 = 5 kk
Eläkepalkka: 7 000 mk/kk
Ansaattu eläke: 43,75 mk/kk

Kansallisen lain mukainen eläke: 718,75 mk/kk

Koska oikeutta tulevaan aikaan ei ole kansallisen lain mukaisessa eläkkeessä, mahdollinen sosiaaliturvasopimukseen ei vaikuttaisi eläkkeen laskentaan.

ETA-työsuhte: 1.6.1976 - 31.5.1996 = 240 kk
Tuleva aika: 1.6.1996 - 30.5.2001 = 60 kk

ETA-aika yhteensä on 305 kk.

TEL A	TEL B	ETA	tuleva aika
60 kk	5 kk	240 kk	TKV 60 kk

Eläkkeeseen on laskettava tulevan ajan eläke. Tuleva aika liitetään työsuhte A:han, koska se olisi liitetty tähän työsuhteeseen ns. uimissäännön perusteella, jos henkilö olisi tullut työkyvyttömäksi tämän Suomen lain piiriin kuuluvan työsuhteen päättyessä.

Teoreettinen eläke:

$$\frac{305}{65} \times \text{vpk} + \text{tulevan ajan eläke} =$$

$$\frac{305}{65} \times (675 + 43,75) + \frac{60}{800} \times 9\,000 = 4\,047,60 \text{ mk/kk}$$

Pro rata-eläke:

$$\frac{65}{305} \times \text{teoreettinen eläke}$$

$$\frac{65}{305} \times 4\,047,60 = 862,60 \text{ mk/kk}$$

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

Työeläke myönnetään pro rata-eläkkeen suuruisena, koska se on suurempi kuin kansallisen lain mukaisesti laskettu eläke.

Esimerkki 10 (työttömyysaika)

Työntekijä on syntynyt 30.5.1935 ja hän tulee työkyvyttömäksi ETA-maassa työssä ollessaan 1.6.1994.

TEL-työsuhde A: 1.6.1965 - 31.5.1980 = 180 kk
Eläkepalkka: 9 000 mk/kk
Ansaittu eläke: 2 025 mk/kk

Suomen työttömyysaika: 1.6.1980 - 31.5.1982 =
270 pv = 12 kk

TEL-työsuhde B: 1.6.1982 - 31.5.1992 = 120 kk
Eläkepalkka: 10 000 mk/kk
Ansaittu eläke: 1 500 mk/kk

Työeläkelisäkerroin: 0,027088

Kansallisen lain mukainen eläke: 3 620,49 mk/kk

Koska oikeutta tulevaan aikaan ei ole kansallisen lain mukaisessa eläkkeessä, mahdollinen sosiaaliturvasopimukseen ei vaikuttaisi eläkkeen laskentaan.

ETA-työsuhde: 1.6.1992 - 31.5.1994 = 24 kk
Tuleva aika: 1.6.1994 - 30.5.2000 = 72 kk

*... TEL A	työtön *	TEL B	*... ETA	*tul.aika*
180 kk	12 kk	120 kk	24 kk	TKV 72 kk

Teoreettinen eläke:

$$\frac{336}{312} \times 3\,620,49 + \frac{72}{800} \times 10\,000 \times 1,027088$$

$$= 3\,898,99 + 924,38 = 4\,823,37 \text{ mk/kk}$$

Pro rata-eläke:

$$\frac{312}{336} \times 4\,823,37 = 4\,478,84 \text{ mk/kk}$$

Työeläke myönnetään pro rata-eläkkeen suuruisena.

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

Esimerkki 11 (tkv-eläke, rinnakkainen vakuutusaika)

Työntekijä on syntynyt 30.5.1946 ja hän tulee työkyvyttömäksi ETA-maassa työssä ollessaan.

TEL-työsuhde A: 1.1.1967 - 31.5.1975 = 72 kk
Eläkepalkka: 10 000 mk/kk
Ansaistu eläke: 900 mk/kk

TEL-työsuhde B: 1.1.1973 - 31.12.1973 = 12 kk
Eläkepalkka: 6 000 mk/kk
Ansaistu eläke: 90 mk/kk

Täysit. tkv-eläke: 1.6.1975 - 31.5.1984 = 108 kk
Ansaistu eläke: 1 350 mk/kk

Kansallisen lain mukainen eläke: 900 + 90 + 1350 =
2 340 mk/kk

Yhteensovitusperuste on 16 000 mk/kk, joten eläke jää yhteensovitusrajaa pienemmäksi.

Koska oikeutta tulevaan aikaan ei ole kansallisen lain mukaisessa eläkkeessä, mahdollinen sosiaaliturvasopimukseen ei vaikuttaisi eläkkeen laskentaan.

Suomesta huomioitava aika = 72 + 108 = 180 kk

ETA-työsuhde: 1.6.1984 - 31.12.1988 = 55 kk
tkv-aika: 1.1.1989 - 31.12.1992 = 48 kk
ETA-työsuhde: 1.1.1993 - 31.5.1997 = 53 kk

ETA-maasta huomioitava aika = 55 + 48 + 53 = 156 kk
Tuleva aika: 1.6.1997 - 30.5.2011 = 168 kk

TEL A	tkv-e	ETA	tkv-e	ETA	tul.aika
72 kk	108 kk	55 kk	48 kk	53 kk	TKV 168 kk

TEL B

12 kk

Teoreettinen eläke:

$$\frac{336}{180} \times 2\,340 + \frac{168}{800} \times 10\,000 = 6\,468 \text{ mk/kk}$$

Myös teoreettinen eläke jää yhteensovitusrajaa pienemmäksi.

ELÄKETURVAKESKUS

YLEISKIRJE

A 70/93 30

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

Pro rata-eläke:

$$\frac{180}{336} \times 6\,468 = 3\,465 \text{ mk/kk}$$

Työeläke myönnetään pro rata-eläkkeen suuruisena.

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

Esimerkki 12 (LEL-eläke, työttömyysaika)

Henkilö on syntynyt 31.3.1935. Hän on työskennellyt Suomessa vuosina 1962 - 1975 ja muuttanut Ruotsiin vuonna 1976, jossa aloittaa työnteon 1.3.1976. Hän tulee työkyvyttömäksi 30.10.1994 Ruotsissa työsuhteessa ollessaan.

LEL-ansiot:

Vuosi	indeksillä korjatut LEL-ansiot	lasken- nalliset kk:t	todelliset ansio- kk:t	työttö- myys- päivät
1962	50.000	6	3	
1963	70.000	12	7	
1964	100.000	12	10	
1965	120.000	12	12	
1966	160.000	12	8	
1968	170.000	12	11	
1969	140.000	12	6	180
1972	230.000	12	12	
1973	180.000	12	7	150
1974	210.000	12	8	44
1975	220.000	12	11	
Yht.	1.650.000 mk	126 kk	95 kk	374 pv

LEL + tt.aika	Ruotsi	Tuleva aika
-----	*-----*	*-----*
95 + 17 = 112 kk	224 kk	TKV 65 kk

Työeläkelisäkerroin = 0,038991

Ansaittu eläke on 1,5 % ansioiden yhteismäärästä
vuodessa korotettuna työeläkelisällä =

$$2\ 062,50 + 80,42 = 2142,92 \text{ mk/kk}$$

Keskipalkka on ansioiden yhteismäärä jaettuna las-
kennallisilla ansiokuukausilla 126, joista työttö-
myysaika (17 kk) on vähennetty = 109 kk

LEL-keskipalkka =

$$\frac{1\ 650\ 000}{109} = 15\ 137,62$$

Suomen vakuutuskaudet = 95 + 17 = 112 kk

Ruotsin vakuutuskaudet = 224 kk

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

ETA-aika yhteensä = 112 + 224 = 336 kk

Suomen kansallisen lain mukainen eläke:
2 141,92 mk/kk

Koska oikeutta tulevaan aikaan ei ole kansallisen lain mukaisessa eläkkeessä, sosiaaliturvasopimus ei vaikuta eläkkeen laskentaan.

Teoreettinen eläke:

$$\frac{336}{112} \times 2\,142,92 +$$
$$\frac{65}{12} \times 1,5 \% \times 15\,137,62 \times 1,038991$$
$$= 6\,428,76 + 1\,277,89 = 7\,706,65 \text{ mk/kk}$$

Yhteensovitusraja = 11 075,00 mk/kk, jota eläke ei ylitä.

Pro rata-eläke:

$$\frac{112}{336} \times 7\,706,65 = 2\,568,88 \text{ mk/kk}$$

Työeläke myönnetään pro rata-eläkkeen suuruisena.

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

Esimerkki 13 (lapseneläke)

Edunjättäjä oli työskennellyt Suomessa ja toisessa ETA-maassa. Kuollessaan hän työskenteli toisessa ETA-maassa, joka on myös edunsaajana olevan lapsen asuinvaltio.

Suomessa lapseneläkkeen pääteikä on 18 vuotta ja toisessa ETA-maassa 16 vuotta.

Suomi	ETA	tuleva aika
-----	*-----*	*-----*
10 v	15 v	5 v

Suomen lainsäädännön mukainen lapseneläke on 500 mk/kk.

Lapsen asuinmaassa laskettu teoreettinen lapseneläke on 2 200 mk/kk.

Lapsen asuinmaa maksaa lapselle eläkettä 2 200 mk/kk 16 vuoden ikään saakka, joka on tämän maan lapseneläkkeen pääteikä. Koska Suomen lainsäädännön mukainen eläke on pienempi, ei Suomesta makseta eläkettä.

Lapsen täytettyä 16 vuotta, eläke lapsen asuinmaasta lakkaa. Suomesta aletaan tämän jälkeen maksaa Suomen lainsäädännön mukaista eläkettä 500 mk/kk 18 vuoden ikään saakka.

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

Esimerkki 14 (lapseneläke)

Edunjättäjä oli työskennellyt Suomessa ja toisessa ETA-maassa. Kuollessaan hän työskenteli toisessa ETA-maassa, joka on myös edunsaajana olevan lapsen asuinvaltio.

Suomessa lapseneläkkeen pääteikä on 18 vuotta ja toisessa ETA-maassa 16 vuotta.

Suomi	ETA
-----	*-----*
25 v	5 v

Suomen lainsäädännön mukainen lapseneläke on 2 200 mk/kk.

Lapsen asuinmaassa laskettu teoreettinen lapseneläke on 500 mk/kk (ei tulevan ajan oikeutta).

Lapsen asuinmaa maksaa eläkettä 500 mk/kk. Koska Suomen lainsäädännön mukainen lapseneläke on suurempi kuin asuinmaan maksama lapseneläke, lapselle maksetaan Suomesta eläkkeiden erotus eli 1 700 mk/kk. Näin menetellään 16 vuoden ikään saakka.

Lapsen täytettyä 16 vuotta eläke lapsen asuinmaasta lakkaa. Tämän jälkeen Suomesta aletaan maksaa Suomen lainsäädännön mukaista eläkettä 2 200 mk/kk 18 vuoden ikään saakka.

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

Esimerkki 15 (vanhuuseläkkeessä korotettu karttuma)

Henkilö on työskennellyt Suomessa ja ETA-maassa. Hän jää vanhuuseläkkeelle ETA-työsuhteesta v. 1999.

VEL-palvelussuhde: 5 v
Eläkepalkka: 8 000 mk/kk
Ansaittu eläke: 800 mk/kk

TEL-työsuhde: 5 v
Eläkepalkka: 10 000 mk/kk
Ansaittu eläke: 750 mk/kk

ETA-työsuhde: 20 v

VEL	TEL	ETA		
-----	*-----*	*-----*	*-----*	*-----*
5 v	5 v	15 v	:	5 v
			:	
			:	60 v

Kansallisen lain mukainen eläke (VEL + TEL)
= 1 550 mk/kk

Koska oikeutta tulevaan aikaan ei ole kansallisen lain mukaisessa eläkkeessä, mahdollinen sosiaaliturvasopimukseen ei vaikuttaisi eläkkeen laskentaan.

Teoreettinen eläke:

$$\frac{30}{10} \times 1\,550 + 1\% \times 5 \times 10\,000 =$$

$$4\,650 + 500 = 5\,150 \text{ mk/kk}$$

Pro rata-eläke:

$$\frac{10}{30} \times 5\,150 = 1\,716,67 \text{ mk/kk (= TEL + VEL)}$$

Pro rata-eläke laeittain:

TEL-pro rata-eläke:

$$750 + \frac{10}{30} \times 500 = 916,67 \text{ mk/kk}$$

$$\text{VEL-pro rata-eläke} = 800 \text{ mk/kk}$$

Vanhuuseläke myönnetään pro rata-eläkkeenä.

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

Esimerkki 16 (Työkyvyttömyyseläkkeessä korotettu karttuma)

Henkilö on työskennellyt Suomessa ja ETA-maassa. Hän tulee työkyvyttömäksi 62-vuotiaana v. 1996 ETA-maassa työssä ollessaan.

TEL-työsuhde: 15 v
Eläkepalkka: 10 000 mk/kk
Ansaistu eläke: 2 250 mk/kk

ETA-työsuhde: 12 v

		62 v
Suomi	ETA 12 v	: tul. aika
15 v	10 v	: 3 v
		: TKV

Kansallisen lain mukainen eläke: 2 250 mk/kk

Koska oikeutta tulevaan aikaan ei ole kansallisen lain mukaisessa eläkkeessä, mahdollinen sosiaaliturvasopimukseen ei vaikuttaisi eläkkeen laskentaan.

Teoreettinen eläke:

$$\frac{27}{15} \times 2\,250 + 1\% \times 2 \times 10\,000 + 1,5\% \times 3 \times 10\,000$$

$$= 4\,050 + 200 + 450 = 4\,700 \text{ mk/kk}$$

Pro rata-eläke:

$$\frac{15}{27} \times 4\,700 = 2\,611,11 \text{ mk/kk}$$

Eläke myönnetään pro rata-eläkkeenä.

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

Esimerkki 17 (yhteensovitusraja)

Henkilö on työskennellyt Suomessa ja ETA-maassa. Hän tulee työkyvyttömäksi ETA-maassa työsuhteessa ollessaan.

TEL-työsuhde: 20 v
Eläkepalkka: 10 000 mk/kk
Ansaistu eläke: 3 000 mk/kk

ETA-työsuhde A: 5 v
ETA-työsuhde B : 5 v
Tuleva aika: 10 v

ETA A	TEL	ETA B	tuleva aika
-----	-----*	-----*	*-----*
5 v	20 v	5 v	TKV 10 v

Kansallisen lain mukainen eläke:

TEL-vapaakirja on 3 000 mk/kk, johon yhteensovitus ei vaikuta.

Koska oikeutta tulevaan aikaan ei ole kansallisen lain mukaisessa eläkkeessä, mahdollinen sosiaaliturvasopimukseen ei vaikuttaisi eläkkeen laskentaan.

Teoreettinen eläke:

$$\frac{30}{20} \times 3\,000,00 + 10 \times 1,5 \% \times 10\,000 = 6\,000 \text{ mk/kk}$$

Yhteensovitusraja:

$$60 \% \times 10\,000 - 182,04 = 5\,817,96 \text{ mk/kk}$$

Yhteensovitusrajaan rajattu teoreettinen eläke on 5 817,96 mk/kk.

Pro rata-eläke:

$$\frac{20}{30} \times 5\,817,96 = 3\,878,64 \text{ mk/kk}$$

Eläke myönnetään pro rata-eläkkeen suuruisena.

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

Esimerkki 18 (korotettu karttuma, yhteensovitusrajaan rajoittaminen)

Henkilö (s. 13.2.1935) on työskennellyt VEL:n, YEL:n ja TEL:n piirissä. Hän tulee työkyvyttömäksi 62-vuotiaana ollessaan ETA-työsuhteessa.

VEL	YEL	TEL	ETA	Tul.aika
12 v	10 v	10 v	7 v	3 v
			:	
			:	
			:	60 v

ETA-palvelusaikaa on yhteensä 39 vuotta, josta 32 vuotta on Suomessa palveltua.

Eläkepalkat:

Ansaitut vapaakirjat:

VEL	10 000 mk/kk	VEL	2 400 mk/kk
YEL	8 000 mk/kk	YEL	1 200 mk/kk
TEL	12 000 mk/kk	TEL	1 800 mk/kk
		YHT.	5 400 mk/kk

Kansallisen lain mukainen eläke: 5 400 mk/kk

Koska oikeutta tulevaan aikaan ei ole kansallisen lain mukaisessa eläkkeessä, mahdollinen sosiaaliturvasopimukseen ei vaikuttaisi eläkkeen laskentaan.

Teoreettinen eläke:

Teoreettista eläkettä varten kerrotaan ensin Suomen vapaakirjojen yhteismäärä suhteella 39/32. Sen jälkeen lisätään karttuman korotuksen ja tulevan ajan osuudet TEL:n mukaisesti.

$$\frac{39}{32} \times 5\,400 + 1\% \times 2 \times 12\,000 + 1,5\% \times 3 \times 12\,000 =$$

$$6\,581,25 + 240 + 540 = 7\,361,25 \text{ mk/kk}$$

Yhteensovitusperuste on 12 000 mk/kk, josta yhteensovitusrajaksi tulee 6 897,96 mk/kk.

Yhteensovitusrajaan rajoitettu teoreettinen eläke on siten yhteensä 6 897,96 mk/kk.

Ylite 463,29 mk/kk vähennetään tulevan ajan osuudesta (540 mk/kk), jota jää jäljelle 76,71 mk/kk. (Yhteensovitusrajaan rajoittaminen ei siten tässä tapauksessa leikkaa vapaakirjaosuuksia.)

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

Pro rata-eläkkeiden yhteismäärä:

$$\frac{32}{39} \times 6\,897,96 = 5\,659,86 \text{ mk/kk}$$

Pro rata-eläkkeet laeittain:

VEL 2 400 mk/kk

YEL 1 200 mk/kk

TEL 1 800 + $\frac{32}{39} \times (240 + 76,71) = 2\,059,86$ mk/kk

YHT. 5 659,86 mk/kk

Eläke myönnetään pro rata-eläkkeenä.

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

Esimerkki 19 (yhteensovitus)

Henkilö on työskennellyt Suomessa TEL-työsuhteessa ja kahteen otteeseen toisessa ETA-maassa, jossa tulee työkyvyttömäksi työsuhteessa ollessaan. Tuleva aika liittyy kummankin maan kansalliseen eläkkeeseen.

ETA	Suomi	ETA	Tuleva aika
-----	-----*	*-----*	-----*
4 v 6 kk	15 v	6 kk	15 v

Oletetaan ettei Suomen ja kyseisen ETA-maan välillä ole sosiaaliturvasopimusta, ja että henkilö saa toisesta ETA-maasta

1) työeläkettä 2 500 mk/kk, josta 2 000 mk/kk tulevan ajan osuutta,

2) SOLITA-eläkettä 500 mk/kk, jonka myös toinen ETA-maa ottaa yhteensovituksessa huomioon.

Uuden asetuksen säännösten mukainen eläke:

TEL-palkka on 10 000 mk/kk

Teoreettinen eläke:

$$\frac{20}{15} \times 1,5 \% \times 15 \times 10\,000 + 1,5 \% \times 15 \times 10\,000$$

$$= 5\,250 \text{ mk/kk}$$

(Yhteensovitusraja on 5 817,96 mk/kk, jota SOLITA + teoreettinen eläke eivät ylitä.)

Pro rata-eläke:

$$\frac{15}{20} \times 5\,250 = 3\,937,50 \text{ mk/kk}$$

Kansallisen lain mukainen eläke yhteensovittamattomana:

$$15 \times 1,5 \% \times 10\,000 + 15 \times 1,5 \% \times 10\,000 \\ = 2\,250 + 2\,250 = 4\,500 \text{ mk/kk}$$

Yhteensovituksessa otetaan toisen ETA-maan SOLITA-eläke ja työeläkkeen tulevan ajan osuus huomioon. Yhteensovitusraja ylittyy siten määrällä

$$4\,500 + 2\,000 + 500 - 5\,817,96 = 1\,182,04 \text{ mk/kk}$$

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

Ylitteestä 682,04 mk/kk on katsottava aiheutuvaksi toisen ETA-maan työeläkkeestä. Tästä aiheutuva vähennys 341,02 mk/kk ei ylitä Suomen työeläkkeen tulevan ajan osuutta.

Tässä tapauksessa siis koko ylitteestä puolet, eli 591,02 mk/kk voidaan ottaa vähennyksenä huomioon Suomen kansallisen lain mukaista eläkettä laskettaessa (katso 6.6.1), joten kansallisen lain mukainen eläke yhteensovitettuna on

$4\ 500 - 591,02 = 3\ 908,98$ mk/kk

Pro rata-eläke on suurempi, joten se myönnetään.

Vanhan asetuksen säännösten mukainen eläke:

Pro rata-eläke lasketaan kuten edellä ja on siis 3 937,50 mk/kk.

Kansallisen lain mukainen eläke yhteensovitetaan vain SOLITA-eläkkeen kanssa. Yhteensovitusraja ei ylity, joten kansallisen lain mukainen eläke on 4 500 mk/kk.

Eläke myönnetään kansallisen lain mukaisena.

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

Esimerkki 20 (tuleva aika Suomesta)

Henkilö on työskennellyt Suomessa ja Ruotsissa. Hän tulee työkyvyttömäksi Suomessa työssä ollessaan.

TEL-työsuhte: 12 v
Eläkepalkka: 10 000 mk/kk
Ansaittu eläke: 1 800 mk/kk

Ruotsin työsuhte: 8 v
Tuleva aika: 10 v
ETA-aika: 20 v

Ruotsi	Suomi	Tuleva aika
-----	-----*	-----*
8 v	12 v	TKV 10 v

Kansallisen lain mukainen eläke pohjoismainen sosiaaliturvasopimus huomioon ottaen:

Koska Ruotsin teorettisessa eläkkeessä on tuleva aika, Suomen tulevaa aikaa rajoitetaan sosiaaliturvasopimuksen 15 artiklan mukaisesti.

$$1\,800 + (1,5\% \times \frac{12}{20} \times 10 \times 10\,000) = 2\,700 \text{ mk/kk}$$

ETA-sopimuksen mukainen pro rata-eläke:

Teorettinen eläke=

$$\frac{20}{12} \times 1\,800 + 1,5\% \times 10 \times 10\,000 = 4\,500 \text{ mk/kk}$$

Pro rata-eläke =

$$\frac{12}{20} \times 4\,500 = 2\,700 \text{ mk/kk}$$

Myönnettävä eläke on 2 700 mk/kk (kansallisen lain mukainen eläke ja pro rata-eläke ovat yhtä suuret).

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

Esimerkki 21 (tuleva aika Suomesta ja Ruotsista)

Henkilö on työskennellyt Suomessa ja Ruotsissa. Hän tulee työkyvyttömäksi Suomessa työssä ollessaan. Tuleva aika liittyy Ruotsin työsuhteeseen sekä Suomen työsuhteeseen B.

TEL-työsuhde A: 5 v 2 kk
Eläkepalkka: 5 000 mk/kk
Ansaistu eläke: 387,50 mk

TEL-työsuhde B: 10 kk
Eläkepalkka: 8 000 mk/kk
Ansaistu eläke: 100 mk/kk

Ruotsin työsuhde: 4 v

TEL A	Ruotsi	TEL B	tuleva aika
5 v 2 kk	4 v	10 kk:	20 v
		TKV	

Suomen aika: 6 v
Ruotsin aika: 4 v
Tuleva aika: 20 v
ETA-aika: 10 v

Kansallisen lain mukainen eläke pohjoismainen sosiaaliturvasopimus huomioon ottaen:

Koska sekä Suomen että Ruotsin eläkkeeseen liittyy tuleva aika, tuleva aika lasketaan näiden maiden aikojen suhteessa.

$$487,50 + (1,5 \% \times \frac{6}{10} \times 20 \times 8\,000) =$$

$$487,50 + 1440 = 1\,927,50 \text{ mk/kk}$$

ETA-sopimuksen mukainen pro rata-eläke:

Teoreettinen eläke =

$$\frac{10}{6} \times 487,50 + 1,5 \% \times 20 \times 8\,000 = 3\,212,50 \text{ mk/kk}$$

Pro rata-eläke =

$$\frac{6}{10} \times 3\,212,50 = 1\,927,50 \text{ mk/kk}$$

Myönnettävä eläke on 1 927,50 mk/kk (esimerkkita-pauksessa kansallisen lain mukainen eläke ja pro rata-eläke ovat yhtä suuret).

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

Esimerkki 22 (tuleva aika Suomesta ja Ruotsista)

Tämä esimerkki poikkeaa edellisestä siinä, että työntekijä on työskennellyt Suomen ja Ruotsin lisäksi Portugalissa.

TEL A	Portugali	Ruotsi	TEL B	tuleva aika
5 v 2 kk	5 v	4 v	10 kk:	20 v
:				
TKV				

Suomen työsuhteista ansaittu eläke on 487,50 mk/kk ja tulevan ajan eläkepalkka on 8 000 mk/kk.

Suomen aika : 6 v
 Ruotsin aika: 4 v
 Portugalin aika: 5 v
 Tuleva aika: 20 v
 ETA-aika: 15 v

Kansallisen lain mukainen eläke pohjoismainen sosiaaliturvasopimus huomioon ottaen on sama kuin edellisessä esimerkissä eli 1 927,50 mk/kk.

ETA-sopimuksen mukainen pro rata-eläke:

Teoreettinen eläke =

$$\frac{15}{6} \times 487,50 + 1,5 \% \times 20 \times 8\,000 = 3\,618,75 \text{ mk/kk}$$

Pro rata-eläke =

$$\frac{6}{15} \times 3\,618,75 = 1\,447,50 \text{ mk/kk}$$

Eläke myönnetään kansallisen lainsäädännön mukaisena, eli eläke on 1 927,50 mk/kk.

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

Esimerkki 23 (siirtymävaihe)

Esimerkki jo maksussa olevasta eläkkeestä, kun tuleva aika on Ruotsista.

TEL A	TEL B	Ruotsi	tuleva aika
5 v	3 v	4 v	: 20 v
TKV			

TEL-työsuhde A: 5 v
Ansaattu eläke: 750 mk/kk

TEL-työsuhde B: 3 v
Eläkepalkka: 8 000 mk/kk
Ansaattu eläke: 360 mk/kk

Ruotsin työsuhde: 4 v
Eläkepalkka: 12 000 mk/kk
Ansaattu eläke: 960 mk/kk
Tulevan ajan eläke: 4 800 mk/kk

Ennen ETA:n voimaantuloa tulevan ajan eläke maksetaan vain Ruotsista. Maksettava eläke Ruotsista on 5 760 mk/kk ja Suomesta 1 110 mk/kk. Eläke yhteensä on 6 870 mk/kk.

ETA:n voimaantultua Suomi joutuu hakemuksesta laskemaan eläkkeen ETA-sopimusta soveltaen.

Suomen kansallisen lain mukainen eläke: 1 110 mk/kk

Pro rata-eläke:

$$1\ 110 + \frac{8}{12} \times 1,5\ \% \times 20 \times 8\ 000 = 2\ 710\ \text{mk/kk}$$

Koska myös Suomen eläkkeeseen on laskettava tulevan ajan osuutta, Ruotsi soveltaa uutta pohjoismaista sosiaaliturvasopimusta.

Ruotsin "uusi" eläke olisi 2 560 mk/kk.

Eläkkeet yhteensä:

$$2\ 710 + 2\ 560 = 5\ 270\ \text{mk/kk}$$

Koska "uudet" eläkkeet olisivat yhteensä 5 270 mk/kk, eli vähemmän kuin vanhan sopimuksen mukaan myönnettyt eläkkeet yhteensä, 6 870 mk/kk, ei Suomesta maksettavan eläkkeen määrä muutu (ks. kohta 3.7.2). Eläke Suomesta on siis 1 110 mk/kk.

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

Esimerkki 24 (siirtymävaihe)

Esimerkki Suomen ja Ruotsin jo maksussa olevasta eläkkeestä, kun kummastakin maasta on tulevan ajan oikeus. Vanhan pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukaan tulevan ajan eläke on maksettu Ruotsista, koska se on ollut suurempi kuin Suomen tulevan ajan eläke.

Suomi A	Ruotsi	Suomi B	tuleva aika
10 v	15 v	1 v	: 5 v
			TKV

TEL-työsuhde A: 10 v
Ansaattu eläke: 1 500 mk/kk

TEL-työsuhde B: 1 v
Eläkepalkka: 10 000 mk/kk
Ansaattu eläke: 150 mk/kk
Tulevan ajan eläke: 750 mk/kk

Ruotsin työsuhde: 15 v
Eläkepalkka: 15 000 mk/kk
Ansaattu eläke: 4 500 mk/kk
Tulevan ajan eläke: 1 500 mk/kk

Vanhan sopimuksen mukaan Suomesta maksettava eläke on 1 650 mk/kk ja Ruotsista maksettava eläke 6 000 mk/kk, eli yhteensä 7 650 mk/kk.

Suomen kansallisen lain mukainen eläke uutta pohjoismaista sosiaaliturvasopimusta soveltaen:

$$1\,650 + (1,5\% \times \frac{11}{26} \times 5 \times 10\,000) = 1\,967,31 \text{ mk/kk}$$

ETA-sopimuksen mukainen pro rata-eläke Suomesta on myös 1 967,31 mk/kk.

Ruotsin "uusi" eläke olisi 5 365,38 mk/kk.

Eläkkeet yhteensä:

$$1\,967,31 + 5\,365,38 = 7\,332,69 \text{ mk/kk}$$

Koska "uudet" eläkkeet olisivat yhteensä 7 332,69 mk/kk, eli vähemmän kuin vanhan sopimuksen mukaan myönnettyt eläkkeet yhteensä, 7 650 mk/kk, ei Suomesta maksettavan eläkkeen määrä muutu (ks. kohta 3.7.2). Eläke Suomesta on siis 1 650 mk/kk.

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

Esimerkki 25 (siirtymävaihe)

Esimerkki poikkeaa edellisestä siinä, että tulevan ajan eläke on myönnetty Suomesta, koska se on suurempi kuin Ruotsin tulevan ajan eläke.

Suomi A	Ruotsi	Suomi B	tuleva aika
10 v	15 v	1 v	: 5 v
TKV			

TEL-työsuhde A: 10 v
Ansaistu eläke: 1 500 mk/kk

TEL-työsuhde B: 1 v
Eläkepalkka: 15 000 mk/kk
Ansaistu eläke: 225 mk/kk
Tulevan ajan eläke: 1 125 mk/kk

Ruotsin työsuhde: 15 v
Eläkepalkka: 6 000 mk/kk
Ansaistu eläke: 1 800 mk/kk
Tulevan ajan eläke: 600 mk/kk

Vanhan sopimuksen mukaan Suomesta maksettava eläke on 2 850 mk/kk ja Ruotsista maksettava eläke 1 800 mk/kk eli yhteensä 4 650 mk/kk.

Suomen kansallisen lain mukainen eläke uutta pohjoismaista sosiaaliturvaturvasopimusta soveltaen:

$$1\,725 + (1,5\% \times \frac{11}{26} \times 5 \times 15\,000) = 2\,200,96 \text{ mk/kk}$$

ETA-sopimuksen mukainen pro rata-eläke Suomesta on myös 2 200,96 mk/kk.

Ruotsin "uusi" eläke olisi 2 146,15 mk/kk.

Eläkkeet yhteensä:

$$2\,200,96 + 2\,146,15 = 4\,347,11 \text{ mk/kk}$$

Koska "uudet" eläkkeet olisivat yhteensä 4 347,11 mk/kk, eli vähemmän kuin vanhan sopimuksen mukaan myönnetyt eläkkeet yhteensä, 4 650 mk/kk, ei Suomesta maksettavan eläkkeen määrä muutu (ks. kohta 3.7.2). Eläke Suomesta on siis 2 850 mk/kk.

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

Esimerkki 26 (siirtymävaihe)

Esimerkki Ruotsin ja Suomen maksussa olevasta eläkkeestä, joka ETA-sopimuksen voimaantullessa korotuu. Suomesta on tuleva aika.

TEL-työsuhde: 3 v
Eläkepalkka: 7 000 mk/kk
Ansaittu eläke: 315 mk/kk
Tulevan ajan eläke: 2 100 mk/kk

Ruotsin työsuhde: 8 v
Eläkepalkka: 10 000 mk/kk
Ansaittu eläke: 1 600 mk/kk

Tuleva aika: 20 v

Ruotsi	Suomi	TKV	Tuleva aika
8 v	3 v	TKV	20 v

Ennen ETA:n voimaantuloa tulevan ajan eläke maksetaan vain Suomesta. Maksettava eläke Suomesta on 2 415 mk/kk ja Ruotsista 1 600 mk/kk. Eläke yhteensä on 4 015 mk/kk.

ETA:n voimaantultua Ruotsi joutuu maksamaan pro rata-eläkkeen. Ruotsin "uusi" eläke olisi 4 363,64 mk/kk.

Koska Ruotsistakin maksetaan tulevan ajan osuutta, Suomi soveltaa uutta pohjoismaista sosiaaliturvasopimusta.

Suomen "uusi" kansallisen lain mukainen eläke:

$$315 + \frac{3}{11} \times 1,5 \% \times 20 \times 7\,000 = 887,73 \text{ mk/kk}$$

Pro rata-eläke on saman suuruinen.

"Uudet" eläkkeet yhteensä ovat 5 251,37 mk/kk.

Koska "uusi" eläke 5 251,37 mk/kk on suurempi kuin vanhan sopimuksen mukaan myönnetty eläke 4 015 mk/kk, on Suomesta maksettava eläke 887,73 mk/kk (Suomen eläke pienenee). Ks. kohta 3.7.2.

Lakiosasto ja
suunnittelu- ja laskentaosasto

29.12.1993

OSIO 6

Esimerkki 27 (työskentely Suomessa, ETA-maassa ja USA:ssa)

Tässä tapauksessa on sovellettava sekä ETA-sopimusta että Suomen ja USA:n välistä sosiaaliturvasopimusta.

Suomi	ETA	USA	tuleva aika
-----	*-----*	*-----*	*-----*
10 v	10 v	10 v	TKV 10 v

ETA-laskenta:

Kansallisen lain mukainen eläke:

$$10 \times 1,5 \% = 15 \%$$

Henkilö ei ole tullut työkyvyttömäksi ETA-työsuhteessa ollessaan, joten pro rata-eläke on saman suuruinen kuin kansallisen lain mukainen eläke.

Suomen ja USA:n sosiaaliturvasopimuksen mukainen laskenta:

Suomen vapaakirjaan lisätään 1/40 tulevasta ajasta kultakin Suomessa työskennellyltä vuodelta.

$$10 \times 1,5 \% + 10/40 \times 10 \times 1,5 \% = 18,75 \%$$

Suurempi eläke myönnetään.